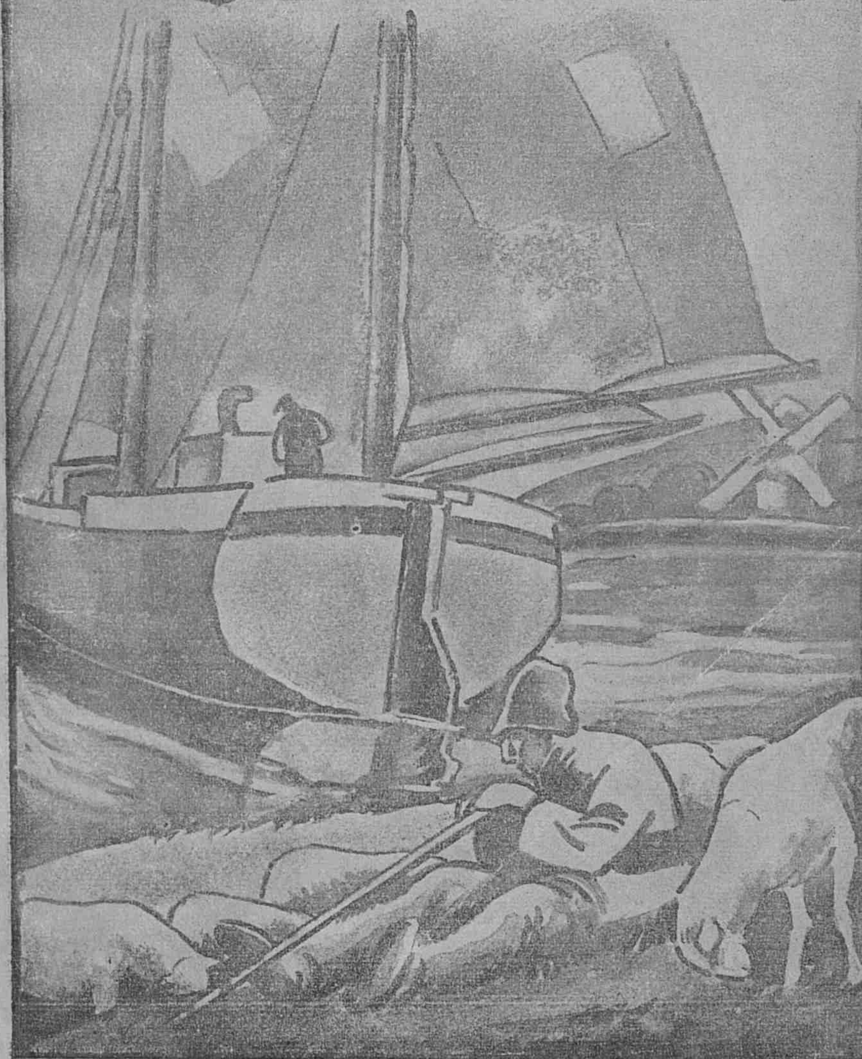
ANTOLOGIA DOBROGEI

EDITURA CASEI ŞCOALELOR

EDITURA LITERARA A CASEI ŞCOALELOR

ANTOLOGIA DOBROGEI

PROZATORI ŞI POEŢI

CU PRILEJUL CINCANTENARULUI

BUCUREŞTI
CASA ŞCOALELOR
— 1928 —

S'a întocmit această antologie din însărcinarea CASEI ŞCOALELOR pentru cinstirea unei jumătăţi de veac de când România şi-a aşezat hotarul în vadul Mării Negre.

AL. LASCAROV MOLDOVANU

şi

APOSTOL D. CULEA

Ostenitorii

VICTOR CRĂSESCU

Cum a căpătat Sarichioiul Vie!

De trei zile de când plouă, trei zile de când pescarii satului *Sarichioi* aşteaptă să înceteze ploaea, ca să plece în mare pe la *zăvodurile* lor, unde negreşit peştele va fi dat peste cârligele de oţel slobozite în apă.

Ploaea însă ca dinadins urmează a cădeà măruntă, rece, deasă ca prin sită. Cerul tot e închis, nu se zăreşte nici o geană de boltă albastră, nici o rază de lumină, nici nădejde de a se schimbà în spre senin.

Câte odată numai vântul dela apus aduce cu sine o răceală, un frig, pe care îl simt perscarii. Dânşii plictisiţi de trei zile de şedere sunt hotărîţi, cu orice preţ, să plece.

Oamenii ăştia nu's deprinşi a şedeà pe-acasă, a petrece acolea mai mult decât o zi pe săptămână, şi când stau acasă, stau mai mult pe la cele trei cârciume din sat. Nevestele lor sunt mai bucuroase, când soţii lor 's duşi pe mare, căci altmintrelea, tot ce le mai rămâne din câştig, cade în mâinile cârciumarilor.

A patra zi spre seară vântul a încetat şi ploaea,

de şi tot măruntă, e par'că mai rară. Din casele de pe malul lacului Razim, se zăresc umbre eşind cu felinare în mână, scoborînd malul înalt al lacului. De departe nu se văd oamenii, ci numai nişte stele cari sclipind ici, colea, se apropieau de apă. Apoi tot clipind când mai tare, când mai încet, la fiecare suflare a vântului, se opresc lângă apă şi umbrele omeneşti încep a mişcà luntrele de pe nisipul malului, câte doi la fiecare luntre. Peste un sfert de ceas, pe apa neagră a lacului, pe mal, nu rămăsese nimeni de cât bătrânul Sidor cu nepotul său Ivaşca, un băeţel de vr'o zece ani.

Sidor e bătrân tare, şi puterile sale de mult s'au pierdut. El n'ar mai trebuì să lucreze, dar nevoia face tot, nevoia şi acuma pe vremea asta îl scoteà în mare, căci de nu eşeà, mâne nici el, nici baba lui, nici nepotul nu ar aveà ce mâncà. Trei băeţi pe care îi crescuse, au fost deodată înghiţiţi de mare, i-a rămas numai noră-sa c'un nepot, pe care bătrânul îl luă cu dânsul ca ajutor.

Se sileşte bătrânul, se sileşte pentru că nici el, nici Ivaşca n'au destulă putere să împingă luntrea de pe mal în apă.

— Diavolii... n'au putut să mă aştepte puţin..., acum pleacă singuri... dar lasă, va venì şi timpul meu..., bolboroseşte bătrânul între cei doi colţi ce i-au mai rămas în gură, împingând din răsputeri luntrea.

— Ce faci, măi Ivaşcă, unde dracul te piteşti cu felinarul, nu vezi unde trebue să-mi luminezi? Caută să nu te trezesc eu... Numai la dormit şi

la crăpat eşti bun...; când e vorba de treabă, eşti mai rău decât o muere.

Băeatul atins la inimă că-l socoate muere, cu mânie, ridică felinarul în sus, încât lumânarea se răsturnă, pică, şi deodată toate au căzut în cel mai adânc întuneric.

— Ce-ai făcut, idole, ce-ai făcut, cap sec? Poftim! Acum pe vântul ăsta, să aprinzi lumânarea, bată-te-ar pustia să te bată! Cu tine numai te umplì de păcate!... Iute! fuga acasă şi aprinde felinarul....

Băeatul abeà neplângând de necaz, apucă lumânarea, suflă în muc ca s'o aprinză, şi nereuşind se duse cu fuga, urcă ţărmul lacului, şi se oprì la casa cea mai din margine. Bătrânul pescar încercă să mai împingă greoaia luntre şi, neizbutind, se rezimă de luntre, aşteptând cu răbdare întoarcerea nepotului. Buzele lui cu mustăţi albe şi lungi, şopteau cuvinte de ocară şi mânie.

— Să mă lase ei pe mine, om bătrân? Apoi sunt creştini? Ba mai răi de cât nişte eretici..., de aceea şi peştele nu se mai prinde... ne-a părăsit şi el... Ce, par'că Dumnezeu nu ştie el ce face? Ba prea bine ştie.

O suflare de vânt luă căciula bătrânului şi cât pe ce să n'o arunce în apă. O înjurătură straşnică eşì din gura bătrânului contra tot acestui Dumnezeu, pe care vr'o zece secunde îl făceà răsbunător pentru păcatele tovarăşilor săi.

— Să-ţi plesnească ochii, să te faci uscat ca un vreasc, să nu te aprindă nici focul, dacă îmi eşti aşà... şi cea mai parşivă căciulă care o am, şi pe aceia ai vrut să mi-o iei... Bravo, halal să-ţi

fie!... Şi mânios bătrânul scuipă într'o parte. Dar după o clipă de gândire, glasul lui din nou se auzì:

— Doamne iartă-mă, ce zic eu...., iartă-mă Doamne, că doar nu sunt nici tătar, nici eretic, ci creştin pravoslavnic. Şi bătrânul scoţându-şi cu stânga căciula din cap, cu dreapta îşi făcù o cruce mare de trei ori, apăsând cu tărie în frunte, pe umeri şi pe burtă.

* * *

Vântul aproape încetase şi numai zgomotul valurilor lovite de mal şi aruncate îndărăt se auzeà.

Ei brava, aşa îmi place şi mie, dar nu tot vânt şi vânt...

Bătrânul căscă tare din nou, făcù o cruce şi se uită în sus spre casă, să vază de nu va zărì pe nepotu-său cu felinarul. O steluţă sclipeà în depărtare, ivindu-se, şi din nou pierzându-se, după cum băeatul ridicà sau lăsà mâna în jos.

— Eacă-tă că vine şi pungaşul meu... Vântul a stat şi peste o jumătate de ceas vom ajunge şi noi pe cei-lalţi tovarăşi, plesni-le-ar ochii să le plesnească. Zicând asta, bătrânul a scuipat, dar luându-şi seama, zise numai de cât·

— Doamne iartă-mă! Ce am eu cu dânşii? Ei n'au vrut să mă aştepte? Mare lucru. Şi bătrânul din nou şi-a făcut de trei ori cruce, cu crucea cea mare lipovenească.

Da puturos îmi eşti, băete, eşti bun de trimes după moarte, aşi mai trăì lung cu tine!... Ridică felinarul, pune-l aici... aşà... bine... împinge de fund... odată, încă odată, încă odată... hi...i...i!

hu...u...! Aşà... bravo, iată-ne în apă, acum pune-te la cârmă, ţine la stânga..., la stânga, la stânga, zic..., că ne va răsturnà. Acum e bine, încă la stânga.

Luntrea, apucată de şivoiu, care în locul acesta e foarte mare, când s'afundă, când din nou se arată pe creştetul valurilor ca o coajă de nucă. In depărtare abeà se zăreau felinarele celorlalţi pescari.

Ce zici, Ivaşca, îi vom ajunge?

— Mare lucru! Se înţelege că-i ajungem, numai de cât.

Ivaşca grăeà cu un om bătrân. Băeţelul ăsta ca de 10 ani, mai multe văzuse, suferise şi ştià mai multe de cât un om bătrân din oraş.

— Unchiule, să întindem pânza?

Aşteaptă! îţi voiu spune eu.

Erà pe la miezul nopţei; cocoşii din satul vecin de pe malul lacului, începură a cântà; dintâiu dădù de veste unul, pe urmă încet-încet, ceilalţi toţi urmară pildă.

— Cântă cocoşii, zise bătrânul.

El se uită în sus, unde spre răsărit se zăreà o dungă alburie întinsă de la un capăt până la celălalt al cerului.

Mâne vom aveà zi frumoasă, dacă nu se va schimbà vântul... păcatele noastre... Bătrânul n'apucă să-şi sfârşească vorba, când deodată luntrea se lovì de ceva, se ridică în sus, şi un val mare de apă năvălì în luntre.

— Ivaşca, hei ai adormit? ţine la stângă, că dăm peste mal.

Bătrânul lăsă lopeţile, apucă un căuş de bostan

şi repede începù a vărsà apă. După un sfert de ceas de lucru în tăcere, bătrânul începù iar:

— Nu e de mirare c'ai adormit; eşti somnoros de felul tău... erà să ne ducem pe lumea cealaltă.

Băeatul nemulţumit de apa care-i se vărsase în cizme, şi trezit de baea neaşteptată, bombănì încet între dinţi.

— Câne bătrân... numai ştie să mă tot râdă... par'că eu am ochi de cucuvea să pot vedeà şi noaptea... aşi voì să-l văd pe dânsul la cârmă.

— Ce tot bolboroseşti acolo? întrebă moşneagul.

— Zic, că şi singur ai fi dat peste buturuga dracului de salcie... Par'că se vede noaptea!

— Adevărat nu se vede, dar pentru asta omul are urechi ce nu vezi cu ochii, auzi cu urechile...

Se făcù o tăcere. Băeatul supărat, tăceà; bătrânul mânios tăceà şi dânsul, numai lopeţile pârâeau sub silinţele unchiaşului, ca să deà luntrei iuţeală mare.

Incepeà a se luminà, însă lumina dimineţei erà posomorîtă, ca într'o zi de toamnă, cu toate că erà la începutul lui Maiu. Pe cerul cenuşiu, repede fugeau nişte nori grei, mari, negri, ca nişte moşoroae de gunoiu, aruncat de o mână urieşă. Goniţi de vânt, şi par'că se întreceau, dădeau busna unul peste altul, se amestecau pentr' o clipă, se grămădeau într'un munte uriaş, şi din nou loviţi de suflarea vântului se risipeau pe tot cerul.

— Vom aveà zi urîtă, întrerupse unchiul, întorcând faţa spre băeat.

— Par'că spuseşi că vom aveà zi bună? îngână Ivaşca ironic.

— Nici data asta n'am noroc... Ce pescuit, când e cerul negru ca groapa? mai adăogă el cu ton de adevărat cunoscător al timpului.

Bătrânul lăsă lopeţile, scoase o cârpă din sân, îşi şterse fruntea asudată, îşi făcù o cruce, şoptind cuvintele rugăciunei. Băeatul lăsă şi el mânerul cârmei şi făcù în totul ca bătrânul.

După asta amândoi se puseră pe lucru. Peste un sfert de ceas băeatul zise:

— Moşule, să mai trec eu la lopeţi, vin'o tu la cârmă, văd că nu mai poţi... mergem prea încet.

— Auzi mucosul, el vreà să vie la lopeţi, zise bătrânul; şterge-ţi mucii, şi apoi vei venì.

Dar în suflet bătrânul erà mulţumit de purtarea nepotului.

— Să viu moşule?

— Astâmpără-te, zic, că din nou vei răsturnà luntrea.

Băeatul nemulţumit, iar se supără pe moşneag.

Şi câte nu i-a mai vorbit bătrânul, toate erau de prisos. Ivaşca erà supărat foc.

De astădată vântul se schimbă şi suflă în dosul luntrei.

— Acum Ivaşca, se înţepenim pânza, şi ne vom duce, ca săgeata.

La aceste vorbe măgulitoare pentru urechile băeatului, el repede se sculă în picioare, pe urmă din nou se dădù la locul său după ce prinse o pânză, cârpită în mai multe locuri, de un drug, care ţineà locul catargului. Vântul umflă pânza şi luntrea împinsă înainte, începù a jucà pe faţa apei, când afundându-se cu nasul în adân-

cime, când din nou apucată de valuri, arătându-se pe creştetul lor.

— Acum, flăcăule, jumătate de ceas de mers şi vom ajunge la Cosă...

— Cine ştie unchiule... de nu se va schimbà vântul...

Copilul nu mântuì vorba, când un val mare dădù pe deasupra luntrei, luă căciula băiatului şi o aruncă departe în lături.

Ai păţit-o voinicule, nu ştii să-ţi pui o căciulă pe cap, vei fi şi fără dânsa, să te înveţi minte, trântore....

Ivaşca se uită cu lacrămi în ochi după căciulă, care acum abea se zăreà pe apă.

— Nu face nimic... îmi cumperi alta, mormăì el încet, scărpinându-şi ceafa şi dând cu o mişcare de cap în o parte părul care îi cădeà pe ochi.

In depărtare se zărì un val de nisip lung de vr'o 200 de metri, peste care valurile cu furie nespusă, unul după altul, ca nişte ţapi, săreau din mare în lac şi înapoi. Acest loc se numeà „Cosa". Spre stânga se vedeà înverzind marginea mlăştinei şi un pisc de nisip pe care vr'o 20 de luntri de curând poposiseră; la dreapta malul mărei, cât priveai cu ochii, erà ocupat de nişte bordee acoperite cu stuf, „zăvodurile" pentru prinderea peştelui.

Ici, colea, pe la bordee se zăreau mici ghemuri de fum, care apăsat de umezeala aerului se rostogoleà pe pământ. Acolo „cuharii" pregăteà prânzul pescarilor.

In stuf gaiţele începuseră cântecul de dimineaţă, stoluri de raţe şi gâşte sălbatice, zgomotos

sburau pe deasupra piscului, dar speriete, descoperind gloata de oameni, deodată cârmeau într'o parte şi, înconjurând piscul, greoae cădeau pe lac.

Vântul aproape încetase, dar marea încă furioasă de uraganul nopţei trecute, asvârleà munţi de apă spumoasă peste valul de nisip, care desparte lacul Razim de dânsa.

Incepuse a se luminà de ziuă când luntréa bătrânului atinse şi ea talpa piscului.

Bine ai ajuns moş Sidor... zise unul din pescari.

Bătrânul, clătină din cap, dar nu dădù nici un răspuns.

Bine ai venit, moşule...., ce n'auzi? zise bătrânului un flăcăuan, apucând luntrea bătrânului şi trăgând-o la mal.

Bine v'am găsit! Bine v'am găsit, să vă ajute şi vouă Dumnezeu cum m'aţi ajutat şi voi pe mine.... In zadar, când Dumnezeu nu vreà, dracul nu poate să vă ajute nici pe voi „pravoslavnicilor".

Bătrânul tăcù, se coborî din luntre şi începù a-şi pregătì năvodurile.

Se făcuse ziuă. Cerul încă plin de nori, arătà pescarilor că vor aveà o zi potrivită, căci pe ici-coleà un petec albastru se zăreà între mulţimea neagră a norilor negri de ploae.

Unii din pescari se îndreptară spre „zăvoade", alţii se despărţeau de mal, şi luntrele lor ca nişte puncte negre abea se vedeau pe suprafaţa apei.

Deodată departe, departe, par'că din fundul mărei o fluerătură răguşită ajunse la auzul pes-

carilor. Vasul care dăduse semnalul de alarmă nu se vedeà, dar altă fluerătură mai lămurită arată că se apropià spre „Cosa”. A treia fluerătură se auzi, şi totodată un nor mic de fum alb, se arătă la orizont deasupra valurilor. Se vedeà că erà un vapor care făceà toate silinţele cât de curând să ajungă la mal.

Din luntri jumătate încă mai rămăseseră pe mal. Moş Sidor cu nepotul său nu plecase nici el. Mulţime de pescari, fără a se sfătuì, într'o clipă se apropiară de luntrea bătrânului.

— Ei Moş Sidor, ce facem? Auzi cum rage? Cere ajutor.

Bătrânul numai îndesă mai tare căciula pe ceafă şi nu răspunse nimic.

Toţi pescarii se adunară acuma împrejurul lui Sidor.

— Ce taci bătrâne? Oamenii cer ajutor, nu e timp de glumă.... vrei să te răzbuni pe noi, înecând pe alţii.... Nu e frumos... se auzeau vorbe din toate părţile.

Bătrânul începù a pierde răbdarea, dar gura lui şi de astă dată rămase încleştată. El numai cu o putere, pe care n'ai fi putut-o presupune în această momie de 80 de ani, uscată şi fără un strop de sânge în obraz, apucă nasul luntrei, îl cârmì spre apus, dădù luntrei o împinsătură, după care ea ajunse pe faţa apei.

— Acum puii mei să vorbim: ziceţi că oamenii cer ajutor, că pot să piară... aşà este...; dar... ce vă opreşte să le daţi ajutor, n'aveţi de cât să vă suiţi în luntri... Intru ceea ce mă priveşte pe mine, spun: sunteţi porci, şi nu voesc să am cu voi nimic! Dumnezeu să vă ajute, plecaţi fără

mine, nu voesc să fiu data asta ataman... Am spus.

Ivaşca şedeà la cârmă şi aşteptà pe unchiaş.

— Moş Sidor, moş Sidor, te rugăm cu toţii, nu ne lăsà, aide cu noi... fără tine nu facem nimic... va fi ruşine în vecii vecilor pe tot „Sarachioiul" că sub ochii noştri am lăsat oamenii să se înece. Moş Sidor în genunchi te rugăm..., cerem ertare; de, ştim bine că am făcut cu tine o porcărie..., eartă-ne şi tu... Pe Hristos l'au răstignit jidanii... şi el i-a ertat... doară nu eşti tu mai presus de Hristos!

Acest din urmă argument părù că l-a induplecat pe bătrân, mai cu seamă că pe mal, adevărat, vr'o treizeci de oameni, stăteau în genunchi cu capetele goale şi i se închinau până la pământ.

— Să vă erte cel de sus..., eu nu mă supăr pe voi... vreau numai să vă învăţ minte; când e la adecă atunci: moş Sidor colo, moş Sidor pe dincolo; şi când n'aveţi nevoe, atunci, lăsaţi pe moş Sidor şi plecaţi singurei!... Nu e frumos..., sunteţi încă tineri....

Acum vaporul fluerà neîntrerupt. Mai nemerit ar fi a zice că rageà ca un taur rănit. Se vede că-şi pieduse cârma, căci valurile şi vântul îl aruncau, îl purtau după voea lor. La fiecare ridicare în sus se vedeà dintr'o gaură mare lângă partea de jos cum apa în unde urieşe isbuceà dinăuntrul lui... Catarguri, pânze, luntri nu mai erau şi hogeagul erà plecat la o parte. Se zăreà umbre de oameni cari alergau zăpăciţi.

Ca la vr'o sută de metri dela „Cosa", se începeà o bancă de nisip care se întindeà de-alungul ei. Erà locul cel mai primejdios pentru vase

mari, căci adâncimea acolo nu erà nici de un metru; chiar şi luntrele cele mari ale pescarilor numai pe timp liniştit; când suprafaţa mărei erà ca oglinda, puteau să treacă altă bancă. Curentul şi vântul aduceà vaporul spre acest loc primejdios. Odată apucat şi tras în nisipul băncei, nici o putere omenească nu-l mai puteà scoate de acolo. Insă dacă nu dădeà cu fundul de nisip, atunci tras cu căngile şi la o parte de locul primejdios, puteà încă să ajungă la o mică înfundătură la ţărm ca la vr'o patru sute de metri dela „Cosa". Acolo adâncimea erà îndestulătoare pentru a-l puteà oprì aruncând ancorele.

Cum se înfăţişau acuma lucrurile erà prea puţină nădejde ca pescarii să ajungă mai curând la dânsul de cât el să deà de bancă, pentru că luntrele lor încă nu se deslipiseră de mal şi depărtarea vaporului dela bancă din ce în ce se micşoră.

— S' bogom..., otcealivai...i...

Strigă Sidor, făcându-şi cruce şi apucând cârma luntrei. La lopeţi acum în luntrea bătrânului şedeau doi zdraveni lipoveni cu nişte grumazi ca de taur. Ivaşca şedeà pe bancă lângă bătrân şi făceà colac o funie lungă c'un cârlig mare la un capăt.

In fiecare luntre şedeau câte patru oameni, doi la lopeţi, unul lângă cârmă, şi altul îngrijeà numai de funia cu cârlig...

Luntrea atamanului plecă ea cea d'întâiu, după dânsa, una câte una, ca nişte raţe se porneau alte luntri. In curând apa spumată a mărei se acoperì de puncte negre. Puţin câte puţin, luntrele s'au întins într'o linie, numai luntreà bă-

trânului Sidor erà cu vr'o 50 de metri înaintea lor. Erà o încercare foarte îndrăzneaţă din partea bătrânului a trece banca pe asemenea vreme, o cârmitură greşită a luntrei a descoperit coastele ei pentru a fi lovită de valuri într'o clipă puteà să o răstoarne. Pentru a înconjurà banca nu erà timp, căci vaporul, văzând cu ochii se apropià de dânsa.

Valurile ca nişte munţi, cu creştetul alb de spumă, fugând repede înainte, aruncându-se unul peste altul, amestecându-se, făcând zgomotul unor bubuituri de mii de tunuri, furios năvăleau spre bancă, ajungând acolo se rostogoleà în sute şi mii de unde, zdrobindu-se de pietrele ei, mişcând de pe fund nisipul, văpsind faţa apei în galben murdar. O uriaşă stâncă de piatră, în mijlocul băncei, care, pe vreme liniştită, aproape pe jumătate se vedeà din apă, iar acum erà scăldată de valuri, ce treceau peste dânsa.

— Ajută-ne Doamne, şi ne eartă păcatele, zise Sidor tare, cârmind repede luntrea la o parte, când un val apucând-o, o duceà spre stânca băncei.

— O dată băeţi!

Luntrea ridicată pe lopeţi aproape pe sus, ca săgeata, trecù între două stânci mai mici, cari ca nişte dinţi ai unui monstru se vedeau pe deasupra apei.

— Incă odată!

Din nou o silinţă, din nou o săritură şi luntrea trecù pe de-asupra rândului al trelia de stânci ale băncei.

Şi tot aşa, din săritură în săritură, când afundându-se cu desăvârşire, când din nou eşind

pe creştetul valurilor, luntrea bătrânului trecù locul cel mai primejdios şi, dând în adâncimea mărei deschise, ca o coajă de nucă, începù iute a înaintà spre vapor, care acum nu erà mai departe de 50—60 de metri.

Dar ce erà cu putinţă pentru bătrânul pescar, care cu ochii închişi, noaptea puteà să treacă banca fără a-şi zgârià luntrea, erà cam greu pentru ceilalţi. Când bătrânul a întors capul pentru a vedeà ce depărtare îl desparte de tovarăşi, luntrile lor una după alta săreau de pe stâncă pe stâncă. Până acum mersese bine şi bătrânul începeà a crede că se va sfârşì bine; dar tocmai când el zise: „nu-mi vine a crede că se vor petrece toate aşa de bine", se auzì o lovitură, o pârâitură şi un „ajutor!" o luntre se sdrobise de stâncă şi din nou zgomotul valurilor acoperì totul.

— Aha, se începe, Doamne milueşte-ne, am fost prea îndrăzneţi, Tu, Doamne, ne vorbeşti şi noi nu te înţelegem şi de-aceea ne osândeşti!

O înjurătură groaznică eşì din gura bătrânului, după vorbele-i blânde către Dumnezeu, pe care acum se supărase. Luntrea bătrânului erà prea înaintată, celelalte abea trecuseră jumătate de bancă. Din nou se auzì o pârâitură, din nou un strigăt de spaimă şi durere, şi din nou zgomotul valurilor.

— Staţi, că nu merge aşa, — spuse bătrânul întorcându-şi luntrea şi îndreptând-o spre bancă. Opt oameni, nu e glumă! Niciodată n'am pierdut atâtea suflete, zise bătrânul luntraşilor săi.

Ajungând aproape de apa galbenă a băncei, el începù a strigà:

— Ţine-ţi mai la dreapta, mai la... dreapta... a! Ce, dracul, v'aţi prostit! Mai la dreapta...a... că vă spargeţi toţi capetele.

Din nou o pârâitură a unei luntri, care sărind între două pietre numai atinse piatra cu coastele.

— Ce dracu! nebunilor, ţineţi spre mine, drept spre mine, pietrele sunt mai mici acolo!

Glasul bătrânului acopereà zgomotul valurilor. Cu faţa spre bancă, cu părul şi barba fluturată de vânt, acest moşneag de 80 de ani, întrupă în sine puterea urieaşă a unei rase de oameni, asemenea cărei cu greu vei puteà găsì alta.

Luntrile, una câte una eşeau în marea slobodă. Oamenii uzi de apă, se scuturau şi vărsau apa din luntri, din cari unele erau pline pe un sfert.

— Greu moş Sidor, fără tine peream cu toţii.

— Dacă sunteţi proşti! Ce, n'aţi văzut pe unde am trecut eu?

— Da, dar cine poate să meargă pe acolo, valurile dracului te asvârl la stânga.

Din 15 luntri, rămăseseră numai 13, dar unele dintre dânsele erau cu mărginile sfărâmate.

— Una, două, trei... numără bătrânul, patru, cinci... nu vă merge bine... suntem 13, duzina dracului!

— Scump ne costă încercarea, zise el încet. Acum, însă suntem la slobod. Inainte băeţi!

Vaporul abea se ţineà pe apă. Oamenii toţi se grămădiseră la piscul lui. Erau vr'o treizeci, între cari câteva femei şi copii. Un câne Terreneuve, mare, negru, lătrà la luntrele ce se aflau acum la vr'o 20 de metri.

Luntrea bătrânului aruncă întâiu funia cu cârligul şi repede se alătură de coasta lui.

Erà un vapor franţuzesc.

— Cine sunteţi? întrebă bătrânul într'o englezească îngrozitoare.

— Vaporul „Le Jour" din Marsilia. Avem călători pentru Sulina! răspunse căpitanul.

— Ce fel de marfă aveţi?

— Copaci, flori şi viţă de vie!

O înjurătură încă ne mai auzită pe faţa pământului eşì din gura lui moş Sidor.

— Toţi sfinţii şi Dumnezeii, apoi pentru viţe de vie am pierdut noi 8 oameni?

Căpitanul n'a înţeles pe bătrân, căci îi spuse repede:

— Domnule, peste un sfert de ceas ne ducem la fund, luaţi curând călătorii. Consulatul francez va plătì cheltuelile.

— Cochon russe! mai mormăì între dinţi căpitanul...

In vremea aceasta s'au apropiat şi celelalte 12 luntri.

— Ce este moşule, ce stai la gânduri? întrebau pescarii curioşi.

— Băeţi ,vă trebue copaci şi viţă de vie? întrebă moşneagul.

— Nu glumì ,moş Sidor, caută!

— Vaporul e încărcat cu buruemi.

— Mii şi mii de draci, de-am fi ştiut noi asta, nici dracu nu ne făceà să pierdem 8 oameni. Pentru burueni ne-a adus dracul aici?! înjurături care de care mai sălbatice se auzeau din gura pescarilor.

— Domnilor, răcnì căpitanul, peste zece minute ne afundăm! nu staţi la gânduri.

Moş Sidor, îşi privì tovarăşii, privì vaporul, marea, se scărpină la burtă şi zise:

— Cinci sute de lire dacă daţi, poftiţi, vă luăm, dar nu de la consulat, dela tine, nu vroim să avem treabă cu consulatul.

— Ce ziceţi, 500 de lire, am zis bine? întrebă bătrânul pescar.

Bine, bine, cam puţin, dar dacă ai spus... hai să meargă.

Căpitanul s'a gândit puţin şi apoi zise: „Bine!".

Legaţi luntrile! Luaţi mai întâiu femeile şi copii!....

Intr'o clipă toate cele treisprezece luntri ca nişte lipitori s'au prins, s'au agăţat de marginile vaporului.

In luntrea bătrânului s'au coborît două femei şi trei copii.

— Cam mulţi, ne ducem la dracul, prea multă greutate, zise bătrânul, o femee şi un copil să se ducă în altă luntre.

Căpitanul spuse asta femeilor.

— Nici c'un preţ: dacă e să murim, să murim preună, răspunse cea mai bătrână, iar cea tânără plângeà.

— La dracu, fie ce va fi, dacă ne vom acufundà, numai muerea va fi de vină. Ivaşca săi în altă luntre... repede.

In zece luntri au pus pe toţi cei 40 de pasageri de pe vapor. In celelalte trei, puţine bagaje cari le-au mai putut scoate de pe sub apa ce cumplit năvălise în catul de jos al vaporului.

— Căpitanul cu revolverul la brâu, urmat de câne s'a coborît cel de pe urmă de pe vapor.

— Mergem prin bancă, tot cum am venit? întrebau pescarii pe moş Sidor.

— Ce sunteţi beţi sau nebuni?... Ce vroiţi să înecaţi oamenii?

Bătrânul luă cârma şi cârmuì luntrea spre apus.

Vaporul greoiu se lovì de bancă şi se culcă pe o coastă.

Vântul de mult încetase, dar marea tot încă erà mânioasă, valurile, deşì tot mari, n'aveau puterea lor de dimineaţă. Incet, încet, de pe val pe val, când afundându-se, când din nou suindu-se, luntrele peste vr'o trei ore de lucru cu lopeţile, au ajuns la marginea băncei, de acolo au dat într'o apă cu totul liniştită între bancă şi Cosa. Incă o lovitură de lopeţi, încă o încordare şi luntrea bătrânului ajunse la nisipul ţărmului. Vaporul nu se mai vedeà din apă şi valurile treceau peste locul unde fusese el.

Toţi călătorii săriră pe uscat, şi se aruncară unul în braţele altuia. Căpitanul desprinse o geantă mare dela brâu şi acì pe nisip, una câte una, numără lui moş Sidor 500 de lire.

— Adevărat, aşà este! Spuse bătrânul, te vei cam fi supărat d-ta, dar şi noi avem dreptate, am pierdut 8 oameni, trei, patru luntri, o zi de lucru, asta tot costă banî.

— Cum şi cele 8 suflete pierdute, zise căpitanul râzând.

— Ţie îţi vine a râde, dar nouă ba; au rămas văduve şi copii după dânşii şi trebue îngrijiţi, ce crezi?

— Ai dreptate, dar dacă n'aveam 500 de lire,

ce făceaţi cu noi? Ne lăsaţi să murim, să ne înecăm cu femei, cu copii?

Bătrânul se scărpină la ceafă şi răspunse încet:

— Noi ştim dela cine să cerem, noi suntem săraci, dar de la săraci nu luăm bani! Ai înţeles? Ce e pentru un vapor 500 de lire? Dacă se întâmplă nenorocirea vaporului la *Caterlez,* atunci ai fi văzut deosebirea între Lipoveni şi Naholi. Cânii de acolo pe mai puţin de 1000 de lire nu vă dădeau ajutor! Inţelegi?

— Inţeleg, sunteţi buni şi unii şi alţii!

— Dacă-ţi place, răspunse bătrânul.

Naufragiuţii flămânzi şi osteniţi de atâtea suferinţe mâncară la peşte, băură la basamac, dormiră puţin şi către seară, duşi de pescari, merseră la Sarichioi, şi de acolo tot Lipovenii i-au dus la Tulcea. Pentru că i-au ospătat şi i-au dus la Sarichioi, pescarii n'au vroit să ieà nici un ban.

— Ospătarea e una şi lucrul e altceva.

Dumneata te-ai supărat că ţi-am luat 500 de lire, şi acum eu mă supăr că-mi plăteşti pânea şi sarea în casa mea!

— Ciudaţi oameni? zise Francezul, însă toţi sunteţi de treabă, rămâi sănătos bătrâne!

— Să-ţi ajute Dumnezeu căpitane! să ne vedem cu bine!

— Ba, să mă ferească Sfântul, de asemenea lucru.

După plecarea luntraşilor cu naufragiaţii, bătrânul pescar lângă focul făcut cu stuf se aşeză în adânci gânduri. Pe dinaintea ochilor săi trecură cârduri, una după alta, icoane din viaţa sa. Iată-l tânăr, voinic, cel mai curagios şi cel

mai dibaciu pescar din Sarichioi. Insă erà asta de mult, foarte de mult... bătrânul oftă. Iată-l îndrăgit cu vecina sa, iată-l însurat, iată întâiul copil, băeat voinic, gros, par'că îl vedeà. Bătrânul flutură din cap, şi gonì cu mişcarea asta roiul de ţânţari, cari bâzâind îl muşcau de frunte, ochi şi obraz.

Un vântişor abià clătinà vârfurile stufului, o o pasăre de noapte în adâncimea mlaştinei îşi cântă cântecul ei de dragoste. Pe la bordeele pescarilor, de-alungul ţărmului, unul câte unul, se aprindeau focurile şi fumul aşternându-se pe pământ şi amestecându-se cu mirosul de apă de mare, gădilà nările bătrânului pescar. Insă mirosul fumului se păreà moşneagului cam ciudat, par'că nu erà stuf, un fel de miros de ceva neobicinuit se răspândeà în aerul de seară al mărei.

— Ce să fie oare? se gândì bătrânul, să ardă stuf? să fie salcie? De unde dracul salcie pe aice? Ce burueană oare să poată dà asemenea miros plăcut, par'că e în biserică...

Curios să afle ce buruiană se arde pe la focurile pescarilor, bătrânul înfigând trei beţe şi atârnând ceaunul cu apă pentru a pregătì ciorba pentru dânsul şi nepot, îşi luă căciula şi se îndreptă spre cea mai apropiată lumină.

— Ce ardeţi voi, băeţi, de miroase aşà de plăcut? întrebă moş Sidor pe cuhariu.

Nişte snopi de beţişoare aruncate de mare, se vede că de pe vaporul cel înecat astă dimineaţă.

— I'an să văd....

— Na, dar mi-au rămas puţine; du-te la bor-

deiul lui Timoşca: este un munte întreg, poţi să iei cât vrei...

Bătrânul se îndreptă mai departe către al treilea foc, care deşì mai departe, ardeà tare c'o flacără alburie, răspândind un fum des.

Oamenii de pe lângă foc păreau veseli, căci de departe auzeai râsete. Focul când mai tare, când mai încet, ardeà.

— Proştii dracului s'au pus pe beţie, bucuroşi că au câştigat puţine parale... bolborosì moş Sidor. — Dar trăiţi, bine, cum se vede, bună seara copii!

— Bine ai venit, moş Sidor, mulţumim, i'an şezi cu noi, bea un pahar de rachiu...

— Aţi uitat, zăpăciţilor, că e Vineri astăzi, şi că nu se cuvine unui pravoslavnic să ià rachiu în gură?

— Glumeşti, moş Sidor. Când vom fi şi noi de câte 80 de ani, ne vom păzì în toate zilele să nu bem, dar până atunci încă multe vapoare se vor cufundà şi multă apă sărată vom înghiţi, răspunse unul de lângă foc.

— Bem pentru mântuirea de păcate a sufletelor răposaţilor Marcu, Iacob, Serghei, Ivan, Nicolai, Feodor, Gavril şi Pavel; Dumnezeu să le erte păcatele, buni oameni au mai fost şi buni tovarăşi! zise altul.

— Dumnezeu să-i erte! Bătrânul îşi scoase căciula şi-şi făcù cruce, ceilalţi făcură asemenea.

— Şi nu vrei, moşule? un pahar, numai un păhărel...

— Nu, frate, nu beau, am zis că e astăzi Vineri, dar un creştin nu se cade să beà nici Vineri, nici Luni, nici Mercuri, asemenea nici frupt să

mănânce, precum şi de alte mari pacate să se păzească. In viaţa mea n'am luat o picătură de spirt în zilele de post şi iată m'a păzit Dumnezeu de multe rele.

— Dar copiii ţi i-a înghiţit marea, ai?

— Băeţii mei erau asemenea nişte stricaţi ca şi voi, şi de aceea Dumnezeu le-a scurtat viaţa; de s'ar fi păzit de băutură trăeau şi acuma. Beţi morţi au plecat cu luntrea şi tot beţi au mers înaintea celui de sus... E păcatul lor, nu al meu.

Toţi tăcură, focul uitat în fierbinţeala vorbelor începù a se stinge.

— Ei, Miroane, ce faci, nu vezi că focul se stinge? Mai aruncă vreascuri de acelea.

Un băetan se sculă şi aduse un braţ de vreascuri legate în snopurele.

— Ce burueană să fie asta, moş Sidor? întrebă un pescar, marea aruncă vravuri întregi, arde bine şi dă un miros par'că eşti în bărbieria lui Garabet din Tulcea.

— Să văd, zice bătrânul şi luà un snop, scoase un beţişor, îl învârtì, îl sucì, rupse o bucăţică, o puse la nas şi spuse: „E viţă de vie, nu prea aduce cu a noastră, dar totuşi seamănă.

— Dar cui dracul să-i trebuiască viţă ca să încarce un vapor întreg cu asemenea fleacuri? zise alt pescar.

— Să vede că trebuie, urmă moş Sidor, păcat c'o ardeţi, mai bine luaţi pe-acasă şi o puneţi în pământ.

— Dar, ce am înebunit, începù un bătrân, să ne mai facem şi vieri?

Moş Sidor nu răspunse nimic, dar încărcă

un braț mare de snopuri de viță, zise rămas bun și plecă spre bordeiul său.

Apa clocoteà în cazan când bătrânul ajunse acasă. Ivașca ședeà lângă foc foarte serios, și aștepta pe moșul său.

— Ce o să faci bunelule, cu vreascurile astea, să le pui pe foc? Pentru asta le-ai adus?

— Șezi binișor, și caută-ți de treabă, vei vedeà tu ce voiu face din vreascurile astea, îi răspunse bătrânul, privind la lumina focului ochiurile unei vițe scoase din legătură.

O bucată de pește sărat fierbeà în ceaun, moșneagul puse o mână de ardeiu. După asta scoate o pungă de piele destul de mare.

Una, două, trei..., zece, douăzeci, treizeci, se auzeà glasul bătrânului. Treizeci de lire... Ne mai putem cârpì puțin... încă un vapor, două și scăpăm... Doamne eartă-mă, ce zic eu... doresc nenorocirea altora ca să mă pot procopsì eu puțin. Bătrânul scuipă la o parte și își făcù cruce.

Focul începù a se stinge, fumul se mai împuținase și roiuri de țânțari folosindu-se de asta cu o furie nespusă năvăliră pe pescari.

Ceorba e gata, ai să mâncăm, spuse moșneagul.

— Stați că vă fac eu, zise Ivașca furios și trântì un snop mare de stuf uscat pe foc. Focul deodată cuprinse stuful, limbi lungi de flacără se întinseră spre cer, fumul se ridicà și risipit în toate părțile înconjurà pe cei dela foc.

· Al dracului fum, ce iute-i, ziceà băeatul frecându-și ochii.

— Te îneci tu mai curând decât țânțarii, spuse

bătrânul. Lasă ţânţarii, băete, se răceşte ciorba.

Mâncară în tăcere, bătrânul erà bătut de nişte planuri, băiatul necăjit de nişte sgomote cari se auzeau în stufăria mlaştinei. Par'că gemeà cineva trist şi cu durere.

— Ce să fie, moşule, auzi cum geme?

Bătrânul ridică puţin capul şi ascultă, pe urmă îşi făcù cruce

— Doamne, eartă-le păcatele..., sunt Ivaşca, sufletele celor opt tovarăşi ai noştri, cari s'au înecat astăzi.

Băetul se mai apropie de moşneag, simţeà par'că un sloiu de ghiaţă că i se suì în spinare. El aruncà priviri speriate înprejur. Noaptea însă acoperise cu mantaua sa toată împrejurimea, nu se vedeà nici apa ,nici stufăriile mlaştinei. Focurile pescarilor ca nişte steluţe mici abeà clipeau în depărtare. Un vântişor rece trăgeà dela mare şi ţânţarii se mai răriseră.

Să dormim Ivaşca, mâne în zori trebuie să plecăm acasă.

Băetul scoase din bordeiu o rogojină, aduse două cojoace, bătrânul aduse un vrav de fân pentru căpătâiu.

— Stai la rugăciune, zise el serios.

Băetul îngenunchiă lângă bătrân şi începù tare a spune „tatăl nostru", dapă asta amândoi bătură câte vr'o sută de mătănii, apoi se înveliră în cojoace şi în curând o sforăitură arătà că bătrânul dormeà. Băetul cu ochii închişi, cu cojocul tras pe cap ca să se acopere de ţânţari, se sileà să adoarmă.

Dimineaţa încă erau stele pe cer când bătrânul zgâlţâì încetişor pe băeat.

— Scoală-te Ivaşca, puturosule, uite soarele răsare şi tu tot dormi...

Băeatul sărì repede, se frecă la ochi şi privì cerul. Luna, c'un colţ numai, luminà marea, un drum lung lucios se întindeà pe marginea mlăştinei şi un ţipăt ascuţit ca o trâmbiţă se auzeà din când în când: strigà lebăda pe lacul Razim, vestind sosirea iubitei sale.

— Unde ţi-i soarele, unchiule? Văd luna şi nu soarele.

-Uită-te mai bine... la dreapta spre răsărit... şi dacă eşti adevărat perscar vei vedeà. Băeatul se uită lung, lung. De bună seamă o ceaţă roşeatică păreà a acoperì orizontul. N'a mai vorbit nimica, traseră luntrea de pa mal în apă.

– Ţine la dreapta, Ivaşca, caută să nu dai peste vr'o piatră, zise bătrânul, aşezându-se în luntre şi slobozind lopeţile în apă. Pe fundul luntrei lângă bătrân erau puse o mulţime de snopi de viţă.

Ivaşca erà la cârmă, moş Sidor trăgeà cu lopeţile şi luntrea se îndreptă spre Sarichioi. Lacul dormeà liniştit, apa se păreà neagră, pe sălciile de prin prejur se auzeà tocând turturelele. Stoluri de păsări sălbatice, zgomotos se ridicau de pe apă şi se îndreptau spre câmpii.

Soarele erà sus pe cer când pescarii ajunseră acasă.

Toată ziulica bătrânul cu nepotu-său ş'au porăit în grădină, un petec de pământ pe malul Razimului, sădind viţele de vie adusă dela mare.

Să vedem ce va eşì! Ivaşca, în norocul tău le-am strâns de pe malul mărei, să vedem...

Peste o lună de zile, grădina bătrânului pescar

se făcuse într'o vie frumoasă. Nimeni, nici nu băgase de seamă ce pusese bătrânul în pământ.

Trecură trei ani, bătrânul nu mai puteà pescuì, îl înlocuise Ivaşca, iar el toată ziua îngrijeà de vie. Toamna, aduse de vânzare la Tulcea o căruţă de struguri.

— Ce fel de struguri? îl întrebau muşterii.

— Franţuzeşti, răspundeà moş Sidor cu mândrie.

— Dar de unde franţuzeşti ,frate?

— Apoi aşa, curat struguri din Franţa.

Peste un ceas vândù toţi strugurii şi câştigă bine. Pentru a pescuì erà prea bătrân, dar pentru a fi vier încă aveà destulă putere şi aşà cu ajutorul viei, bătrânul se hrăneà.

In curând Sarichioiul află despre negoţul bătrânului. Toamna mai mulţi prieteni veniră la casa lui.

Moş Sidor, te rog, fii bun, dă-mi şi mie vr'o câteva viţe din via d-tale.

— Bucuros, bucuros, de ce nu? De mult trebuià să veniţi să cereţi...

Şi aşà în curând, fiecare pescar dela Sarichioi îşi puse viţă în grădina sa.

Viile din Sarichioi sunt vestite în toată Dobrogea prin bunătatea strugurilor. Şi numai lui moş Sidor se datoresc.

Moş Sidor a murit de mult, dar amintirea despre dânsul trăeşte în inimile sătenilor. Fiecare la culesul viilor zice: Dumnezeu să-i erte păcatele lui moş Sidor.

IOAN ADAM

Legenda lacului Tekir-Ghiol

Intr'o după amiază de vară, am luat-o aşa razna pe malul de sus al lacului.

In drumul meu, petreceam din ochi apele închise, care se înşirau în trâmbe sucite. Scăldătorii, unşi cu nămol, stăteau la soare în lungul ţărmului, negri cu totul, ca nişte vinovaţi cari au eşit din muncile iadului, ca să se mai odihnească.

Incolo linişte şi arşiţă toropitoare... Luntrele pescuitorilor de nămol, îşi încrucişau vâslitul în căutarea amestecului fermecat de pe fundul lacului. Dintr'una mai răsleţită se ridică un băetan înalt şi subţiratic, care să razimă obosit în lopată, proectându-şi silueta într'o răsfrângere lungă de umbră, întinsă pe oglinda aburită a apei.

Râsul zbucnit al unora şi vorba tare a altora, răsunau în adâncătura malurilor dimprejur, ca dintr'o văgăună închisă.

Câmpurile de sus, culese, se întindeau în toate părţile, uscate şi nesfârşite. Ici şi colea mai rămăsese căpiţe neridicate. Dintr'un loc, s'auzià

zbârnâitul unei maşini de treerat, de par'că bâzâià un bondar enorm, prins între geamuri. Dacă te-ai fi uitat bine într'acolo, ai fi văzut cum se scarmănă, de după zare, o aburire de fum.

Imi purtam privirile dela lac la împrejurimi, mergând înainte prin ploaia încropită a razelor, ca printr'o baie fierbinte de aburi.

Umblând aşa prin miriştea nouă, întâlnesc o turmă de oi care păşteà pe-acolo. Dela un moşuroi s'aude lătratul unui câne. Când ridic capul, văd culcat într'o rână, un moşneag bătrân cât toate zilele, care mă petreceà din ochi pe sub marginea largă a pălăriei.

Vârsta omului aceluia şi oboseala mea, mi-au legat picioarele şi m'au făcut să m'apropiu de el ca să mă odihnesc şi eu:

— Bună vremea, moşule.

— Mulţămesc dumitale.

- Da ce faci pe-aici?

— Ia, pasc oiţele astea.

— Şi de mult eşti cioban?

— Poi... eu m'am trezit la coada oei.

— Şi de unde de loc?

— De pe-aici...

— Vechiu Dobrogean...

— De pe timpul Turcului; şi tata tot pe-aici a trăit.

— Aha... te-ai scăldat atunci dela început în Ghiol, de aceea te ţii aşa de bine...

Moşneagul face o mişcare de silă:

— Ba să mă ferească Dumnezeu, să nu mai am şi nevoia asta.

M'am pus şi eu jos bucuros c'am dat peste un bătrân ,dela care poţi auzì cevà.

— Şi de când se scaldă oamenii bolnavi aici?

Ciobanul meu îşi duce mâneca cămăşii la musteaţă şi râde anapoda:

— Tocmai la asta mă gândeam adinioare, uitându-mă la puzderia prăpădiţilor cari vin să se caute. Râdeam singur ca prostul şi ziceam: Boierii se strâng aici, da ei nu ştiu de unde vine leacul ghiolului...

— Da d-ta ştii?

— Apoi eu ştiu, că mi-a spus tata Dumnezeu să-l erte.

— Şi cum e?

— Să vezi dumneata...

Şi moşneagul clătină din cap, potrivindu-şi pletele albe şi încâlcite:

— Acù, de-o fi minciună, ca minciună ţi-o vând, că şi tata ziceà c'o ştie tot din auzite.

Povestitorul meu întinde odată gâtul, înghite pe urmă în sec şi-şi suge bazele, ca înaintea unei mâncări bune:

— Zice că, în vremea Turcului, ici pe valea Muratanului, întârziase în zile un turc tare bătrân, Tekir Efendi, care fusese om bogat în vremea lui.

Satul de acolo se risipise aşà cu încetul, ba prin moartea unora, ba prin înstrăinarea altora şi, într'un târziu, se pomeneşte Tekir singur în sat, cu dărâmăturile celorlalte case prin prejur şi cu ţintirimul părăsit în spate. Turcului însă îi murise cadânele, feciorii îi pierise în războiu, rude nu mai aveà pe nicăeri, aşà încât s'a trezit singur, bătrân, în tot pustiul văii aceleia.

Dacă aveà zile, ce erà să facă, trebuià să le trăiască, bune-rele, cum i le lăsase Dumnezeu. Şi-aşà se proslăvià Tekir în cocioaba lui cu lipitura căzută, fără altă vietate la casă, decât o gloabă de cal alb, pe care îl aveà din tinereţe. Bătrân stăpânul, dar bătrân şi calul, şi când îi vedeai pe amândoi trecând cu căruţa cea hodorogită, n'ai fi ştiut cui să-i plângi de milă. Da Turcul şi cu bălanul lui trăiau ca doi moşnegi, cari au crescut de copii împreună.

Turcul înalt şi scofâlcit, adus mult de umeri ca într'o plecăciune, abià puteà să ridice mâna până la coama calului, ca să-l neteziască. Tovarăşul lui păreà şi mai ajuns. Aveà capul buhos şi prea mare pentru trupul acela supt, cetluit în coaste şi îmbrăcat în păr lânos şi crescut, ca în nişte miţe albe atârnate. Picioarele botocănoase, aveau noduri la încheieturi şi copitele crescute şi crăpate de se suflecau ca o scoartă cojită. Cu toate păcatele lor, Tekir şi cu Belghir, — c'aşà îi ziceà calului, — se iubeau şi se îngrijeau cu toată inima.

Tekir cică adunà măzăriche şi iarbă grasă şi le dădeà calului din mână:

— Mănâncă, bre Belghir, că pentru tine dă Alah mâncare mai uşor.

Cei doi tovarăşi duceau vara cum o duceau, dar iarna le erà mai tristă şi mai grea. Valea părăginită a Muratanului, rămâneà atunci largă şi deschisă în bătaia vânturilor şi a vifornițet. Dărămăturile şi ţintirimul, s'arătau pe o vreme ca aceea, urîte şi pline de groază. Cu toate acestea Tekir eşià din casă şi-şi strângeà laibărul la gât, ca să nu i-l ià vântul şi răzimându-se în

mers de peretele casei, se ducea la coşmaga de-alături, ca să-şi vadă calul şi să-l îngrijească. Belghir se 'ncercà atunci să necheze şi să se scuture de bucurie, la apropierea celuilalt bătrân.

Tekir se ridicà cu greu de şale şi apucà bălanul pe sub fălci ş'aşa unul cu vorba, celălalt cu tremuratul buzelor... se sfătuiau şi se mângâiau amândoi, de par'că nu se văzuse de mult...

Aici ciobanul se opreşte un moment din povestire şi scuturându-se ca dintr'o părere de rău, face amărît:

— Ehei... dar bătrâneţele aduc cu ele şi boale şi când n'ai pe nimeni lângă tine, e greu să zaci. Ş'aşà s'a trezit turcul într'o primăvară, cu picioarele umflate ca două buturugi, de de-abia se mai puteà târî până afară. Pe lângă slăbiciune însă, mai erà şi sărăcie şi când te prind nevoile acestea două în braţe, apoi nu e de trăit. Dar ce să te faci cu zilele, cari nu vor să se sfârşească? Stăteà Turcul bolnav şi prostit, trântit afară, dinaintea dărâmăturii lui de casă şi se lăsà prăjit de soare. Belghir erà slobod şi-şi trăgeà cu anevoe picioarele lui înodate, împrejurul stăpânului beteag, ciugulind câte un ogrinj putred adus de vânt.

Intr'o dimineaţă, turcul se scoală mai înviorat şi eşind până afară, vede câmpurile verzi năpădite de soare. Pe semne că el tot nu se îndurà să moară, că s'a dus la cal şi apucându-l de după gât, l-a rugat să-l ajute.

— Numai un drum, bre Belghir, — ştii aşà de-un hatâr...

Cela a nechezat şi a tremurat bucuros.

Turcul a pus atunci cum a putut pe cal, sfo-

rile înodate în chip de hamuri şi l-a prins apoi la căruţa lui hodorogită. Ce se întâmplase? Tekir îşi adusese aminte că la Lazmahalè, era un hoge bătrân ascultat de Alah, care ştià şi leacuri şi cu care se cunoşteà demult. Voià şi el să-şi încerce norocul, să nu se zică c'a murit cu zile.

Cum s'a făcut, cum s'a nemerit, — da Belghir a dus pe stăpân până la hoge.

Când s'au văzut cei doi cunoscuţi, a ridicat fiecare mânile în sus cu bucurie. Hogeà care se ţineà mai bine, strigă de departe cu zgomot şi veselie...

— Heee... tot mai trăeşti, bre Tekir?

— Tot.

Turcul a spus hogei păcatul care-l aduce până la el.

— Trebuie să fie acolo în coran şi leacul meu, că Mahomed s'a gândit la toate.

Hogea a rămas ci-că pe gânduri, întristat dinnaintea celuilalt bătrân, şi-apoi fără să zică vre-o vorbă, ià coranul şi-l deschide pe genunchi. Intoarce foile, suceşte cartea, se pleacă pe slove ca să le vadă mai bine şi când ajunge la un loc, tresare şi ridică capul. Tekir a tresărit şi el înviorat:

— Ei, ce-i?

— Este leac şi pentru tine...

— Cum?

— *Leac de bătrâneţe.*

— Care?

— Scrie aici că: „Bătrânul care ajunge la neputinţă, se poate tămădui cu dragostea feciorilor..."

Tekir dă trist din cap, pe când hogea îl priveşte nedumerit.

— Eu nu mai am feciori...

Hogea se pleacă şi citeşte mai departe:

— ...„sau cu îngrijirea cadânelor..."

— Au murit şi ele...

— ...„sau cu prietenia unuia care te-ar iubì mai mult..."

Tekir dă înainte din cap cu amărăciune:

— Eu nu mai am pe nimeni în lume...

Hogea se sileşte să citească tot până la sfârşit:

— Ascultă aici Tekir... „mântuirea se găseşte numai în iubire, să te încrezi celui care te iubeşte şi să te laşi în voea şi dragostea lui, că numai aşà te vindeci de toate durerile..."

Tekir păreà tot mai trist şi îngânà înainte:

— Eu nu mai am pe nimeni în lume...

S'au despărţit cei doi cunoscuţi fără să îndrăsnească să mai râdă şi să se mai privească. Tekir s'a urcat cu anevoie în căruţa lui şi a plecat cu Belghir.

Pe drum, Turcul se gândià tot la cele citite de hoge şi nu se dumerià el bine, asupra tâlcului vorbelor din coran. Ii veniau în minte pe rând cuvintele: *fecior, cadână, iubire... prieten...* Când ajunge cu gândul la cuvântul acesta, tresare de par'că şi-ar fi adus aminte de ceva. Vorbele hogelui dela urmă că... *„să te laşi în voia şi dragostea lui..."* îl făcură să tresară ca la o veste bună şi şi-a zis:

— Da ce prieten poate să fie mai bun, decât Belghir?

Turcul a oprit căruţa, s'a dat jos cu încetul,

s'a dus la cal şi apucându-l de pe sub fălci, l-a privit lung în ochi:

— Belghir... eu mă las în voea ta, du-mă la mântuire...

Calul nechează de par'că ar fi ştiut şi el ceva. Tekir i-a scos hăţurile din gură, l-a mai netezit la ochi şi suindu-se în căruţă, s'a lăsat în mersul calului.

Belghir ci-că prinsese la putere şi o luase razna peste câmpuri, nechezând şi cercând să sburde.

Au mers ei aşà peste ponoare, până când a început a se vedeà dela un loc balta asta puturoasă, căreia pe atunci îi se ziceà balta Tuzlei. Turcul râdeà şi el de cheful calului şi-l lăsà să meargă cum o vrea.

— Numai în gârlă să nu mă dai, bre, Belghir, c'atunci se sfârşeşte şi cu prietenia noastră.

Bălanul însă ţineà drumul tot înainte la apă. Pe semne că-l uitase neadăpat. Săria căruţa în mers şi treceà peste bolovani, de să nu mai crezi că erà dusă de o gloabă beteagă. Din câtevà opintituri, Tekir se trezeşte pe malul lacului, de unde Belghir sare aşà înhămat, cu căruţa după el, în apa noroioasă şi se vârî înainte în baltă.

— La aşà cap, amà cialma..., zise Turcul, ridicându-se de carâmbii căruţii, ca să nu-l ajungă apa.

Pe urmă însă, se resgândeşte şi-şi zice:

— Da tu ai dreptate Belghir, numai la gârlă mai este loc pentru un hodorog ca mine.

La urmă însă, ce se gândeşte Tekir, că face de colo, ca luminat la minte:

— Da mai ştii!... poate aici mi-i mântuirea, că

așă zice coranul, să mă las în grija prietenului.

Turcul se desbracă, pe mal și, după ce trage căruța din baltă, deshamă pe Belghir și intră amândoi din nou în apă.

S'au scăldat cei doi betegi cum au putut, s'au tăvălit prin noroiul acela moale ca o alifie, au mai eșit la soare, până le-a venit foame la amândoi. De Belghir eră mai ușor, c'aveà masa întinsă pe malul lacului, rămâneà numai Tekir să găsească cevà de mâncare.

N'a murit nici Turcul de foame, că umblau pe-acolo ciobani cu oile și-i asvârliau și lui câte un boțișor de brânză. Trecătorii credeau că Tekir e un bătrân nebun, căruia i se năzare ca la luuatici. Când îi auzeau povestea cu hogia și-l vedeau scăldându-se cu atâta credință, ridicau din umeri și se băteau la gură:

— Auzi tu minte, să te tăvălești în nămol ca bivolii și să-ți aștepți de-aici leacul!.!!

Tekir însă se scăldà înainte cu credința omului fără altă nădejde. Cu cât treceau zilele, cu atât Turcul se înviorà și căpătà la picioare. Odată cu stăpânul se întărià și calul. Intr'un timp, Tekir ajunge să sprijine chiar bine picioarele în pământ și să facă drumuri mai lungi prinprejur, după cele de-ale gurei.

Belghir năpârlise și el acum, desbrăcându-se de mițele albe care-i atârnau din iarnă, iar nodurile dela picioare îi dădeau tot înapoi. Capul nu-i mai eră așà buhos și speriat, căci se curățise de păr și venià mai potrivit cu trupul, care i se împlinise. Cei doi tovarăși se vindecau văzând cu ochii, stârnind mirare în toți care-i văzuse dela început.

Turcul prinsese acum la curaj de viaţă şi se încercà par'că să se îndrepte de şale şi să-şi ridice capul iar pe umeri, ca 'n tinereţe.

— Alah e mare şi Mahomed a ştiut ce scrie acolo la coran!...

Bătrânul Tekir după ce s'a însănătoşit, nu s'a mai întors pe valea pustie a Muratanului, ci a rămas acolo pe malul lacului cu minunea, unde şi-a înjghebat un bordeiaş şi-o coşmagă pentru cal.

Intâmplarea asta a mers de-a vestea, de-a umplut lumea.

Betegii, cum aflau, alergau la Tekir, ca să-i înveţe scăldătoarea lui.

Şi-aşa, domnule, a rămas numele de Tekir-Ghiol, la toată balta asta amărîtă şi făcătoare de minuni. Turcul cel bătrân a mai trăit după aceea şi a vindecat pe toţi care au venit să se caute. Impreujrul casei lui, s'a făcut pe urmă sat şi azi, după cum vezi şi d-ta, a ajuns târg, unde vin şi boierii şi săracii din toate părţile, strânşi la un loc de aceeaşi nevoe, ca să-şi caute sănătatea în balta lui Tekir.

Voea Mărei

Marea se frământă şi-şi clocoteà valurile ca într'un cazan înfierbântat.

Tot întinsul apei erà numai o brăzdare de coame sborşite, de pe care vântul suflà în aer făşii de spumă, ca de pe grumajii încordaţi ai unor tauri mânaţi la plug.

Valurile se îngrămădeau la mal cu grabă, rostogolite de dinapoi de alte valuri şi în goana lor clăbucită, săltau şi se frângeau, de par'că ar fi vrut să năvălească pe ţărm. Invaziunea aceasta tulburată, se sparge şi detună în stâncile dela mal, ca de proptirea unor umeri de giganţi, care păzesc pământul de cucerirea şi groaza mărei răsvrătite.

Vijelia aceea suflà ca din gura iadului de trei zile şi trei nopţi.

Marea erà pustie de corăbii. Prin bătaia vântului şi amestecul spumei vânturate în aer, se vedeau pe lângă ţărm, stoluri de pescăruşi flămânzi, care pândeau valurile din sbor, ca să le scoată vr'o pradă ameţită.

Departe, în fundul orizontului înnegurat, va-

lurile vinete şi înspumate, se întindeau cu braţe umede de ceaţă şi s'agăţau de nourii grei căzuţi, ca de-o pulpană enormă plouată.

In paragina aceasta grozavă, în lungul ţărmurilor îngheţate şi goale, nu se vedeà ţipenie de om. Jos numai, tocmai unde începe digul portului, se conturează abià ca o umbră, trupul unei femei care priveşte în zarea mărei şi aşteaptă acolo bătută de vânt şi stropită de spulberarea spumei de pe valuri.

Din forfotul acesta asurzitor şi de mânia vijeliei, nu se auzeà decât mugetul înăbuşit şi sfâşiat al geamandurei, care gemeà şi se zbăteà în pragul portului, ca o mamă înnebunită care-şi boceşte copiii naufragiaţi.

Sanda, bătută de vânt şi de gânduri grele, priveà cu ură la zarea umedă şi la valurile mânioase.

In nebunia ei de-o clipă, a înfruntat chiar râsul vântului şi-a strigat aşà în spre depărtarea goală:

— Mâine e Crăciunul, Dumitre, şi te-aşteaptă Bucurel să vii acasă...

Copilul şi bărbatul, asta-i erà toată lumea.

Dela Căpitănie i-a spus că vaporul e în împrejurimile Constanţei, dar nu se poate apropià din pricina furtunei.

Sanda necăjită şi fricoasă, se 'ntoarce acasă mai liniştită, urcând drumul în oraş, pe sub podul de fier dela depozitele de maşini.

Când s'a trezit în piaţa mare, printre atâţia boeri grăbiţi, împinsă în toate părţile de spaima

trăsurilor, s'a recules mult din gândurile ei triste. I-a dat curaj mare şi vederea statuei lui Ovidiu, căci ştià ea din auzite că, şi boerul acela de bronz, ar fi păţit-o rău cu marea, dar că tot a ajuns teafăr la mal.

Sanda a urcat strada gărei, a trecut ca gonită pe lângă palate şi-a luat drumul Viilor, unde locuià într'o căsuţă de deasupra Rezervoarelor. Gândul ei s'a învârtit tot timpul, între copilaşul de-acasă şi bărbatul care se luptà cu valurile mărei.

* * *

Căsuţa e mică, de-o singură odae şi înlăuntru călduţ, cu aer neprimenit. Nici o mobilă nu-i de prisos.

Un pat în fund, măsuţa din dreapta, câtevà scaune şi soba de tinichea pe care se şi găteşte.

In toate o curăţenie simplă, nedovedită, cu macaturi spălăcite, răsbite din spălat, care acoperă ce pot. Gospodărie de oameni săraci, care luptă numai cu munca.

— Mamă, când mi-aduce tata pe moş Crăciun?

— Mâine, Bucuria mamei, aşteaptă cuminte...

Bucurel e bălan şi numai într'o rochiţă roşie, stă în fundul patului şi învârteşte în mâni un păhăruţ ştirbit de cristal.

La capul patului stă în genunchi un ghem de fată care vede de copil, când lipseşte Sanda.

— Şi ce-o să mai aducă moş Crăciun?

— Multe de toate

— Munte?

Şi copilul dă din cap c'a înţeles.

Ziua s'a sfârşit cu treburile şi grija copilului

şi noaptea se lăsase acum grea şi vijelioasă.

Sanda ascultà din când . în când mânia de afară şi detunarea valurilor de jos dela mare.

— Şi cum e acela, moş Crăciun, mamă?

— Un bătrân gârbov, cu barba albă şi nins tot de zăpadă.

— Apoi eu, n'am văzut de'când sunt, pe moş Crăciun...

— Par'că tare de mult ai mai fi tu, puiule!

Mama îşi dezmerdà dulce copilul, râdeà de nebuniile lui şi-l legănà ca să-l adoarmă, dar Bucurel nu se lăsà amăgit ci se ridicà cu putere de pe braţul pe care vroià să-l adoarmă măsa şi s'apucă de descusut vorba:

— Şi cum o să-l aducă tata pe moş Crăciun aici?

— Cum ar aduce pe oricine...

— Da moş Crăciun ştie că sunt şi eu acasă?

— I-o fi spus tată-tu.

— Am să-i *spelii* pe-amândoi, de după uşă...

Şi-acì copilul se puse pe-un râs, de i se umpluse buca de incuiri fragede şi de fericire.

Mânia de afară clătinà căsuţa din temelie, iar detunările de jos dela mare, păreau prăbuşituri grozave de maluri care se surpă.

Geamandura buhăe într'una în noapte, ca un huhurez miraculos din poveşti, care-şi caută cuibarul.

Mama şi copilul adorm obosiţi.

Intr'un târziu de noapte, Sanda se trezeşte de pipăitul şi ghionturile luĭ Bucurel.

Copilul treaz ca toţi trejii moşmoneà şi moşmoneà pe măsa ca s'o deştepte.

— Mamă, acuma nu-i mâine?

— Apoi nu-i încă, aşteaptă să se facă ziuă.
— Şi de ce nu se face ziuă?
— Ca să se mai odihnească oamenii.
— Apoi eu... m'am trezit...
Şi câte nevinovăţii, câtă tăbârceală şi rostogolire, că biata mamă vrând, nevrând a trebuit să se scoale.

* * *

In ziua de Crăciun eră linişte în cuprins şi o împăcare senină. Marea se cuminţise şi acum stă tolănită între maluri, frântă şi moale, ca o femee rea care a fost bătută.
Cheiul dela debarcader eră plin de lume: Neveste desperate de-ale marinarilor, lume curioasă, prieteni de-ai ofiţerilor şi curtezane măritate care visează voiajuri în Orient cu comandanţii. Cu toţii nerăbdători, aşteptau venirea vaporului întârziat. Sanda cu Bucurel în braţe, îmbrobodiţi şi îmbodoliţi cu ce-au putut, îşi făceau loc prin mulţime. O cucoană aţoasă dintr'un grup de... *curioase*, văzând ţăranca aceasta cum o şterge cu umărul, se răsteşte insultător la ea.
— Ce te îndeşi ca la pomană?
— Eu nu umblu după pomană, eu mi-aştept bărbatul meu cu cununie, madamă, nu pomană...
— Şi pe moş Crăciun.
Ingână încruntat Bucurel din braţele mâni-sa.
— Vine tata cu moş Crăciun, ce, nu ştii atâta?...
Lumea face haz şi drumurile deschise un moment, se umplù cu alţi năvălitori.
Soarele străluceà, în aerul îngheţat, fără să poată desmorţì natura din gerul aspru de dimineaţă.

— Vine... Vine... Vine...

Lumea se 'nvălue şi se mişcă. Cu toţii se 'nalţă în degete şi privesc în spre capătul digului.

Din fundul orizontului se înalţă ca într'o creştere din valuri, un vapor care s'apropie. Mulţimea se 'nghesuià şi arătà zarea cu mânile, bucurându-se şi tresărind.

Acoperămintele vagoanelor, caselor şi magaziilor, sunt negre de oameni cocoţaţi, care aclamă şi bat din palme.

— Vine... Vine... Vine...

Sanda nu mai poate de bucurie. Copilul sare în braţele mâni-sa şi cearcă să-şi mişte mânile din strânsura broboadei în care e învelit.

— Vine mamă... Vine moş Crăciun cu tata... moş Crăciun, cel tot de zăpadă...

Emoţiunea mişcase lumea. Erà adevărat că şi groaza prin care trecuse oraşul fusese mare. Cu toţii credeau bastimentul pierdut şi echipagiul înecat. Trei zile întârziase vaporul pe mare, în luptă cu talazurile turbate. Şi-acum când se zăreà că vine, cu toţii tresăriau de bucurie.

Apariţia vaporului Regele Carol erà feerică! Nu se mai cunoşteà nimic din podoabele lui, căci totul erà un sloi monstruos de ghiaţă dantelată. Catargele şi hornurile sclipeau în soare ca nişte turnuri de marmoră. Frânghiile curgeau în noduri sleite, ca într'o cataractă uriaşă de perle.

Vaporul îngreuiat şi miraculos se apropià de cheiu ca un rajah detronat, care-şi duce comorile în spate ca să le ascundă.

Oamenii de pe punte semănau mai mult a

stane, care abià se mai mişcau din povara mantalelor îngroşate de ghiaţă.

Erà atâta scânteere şi lumină, cu jocuri şi tremurări de strălucire, că se 'ncălzise par'că şi cuprinsul de apropierea acestei minuni.

Sanda îşi ridică copilul în sus şi spuneà într'una cu bucurie:

— Tata, Bucurel... vine tata...

Copilul care vede numai namila albă de ghiaţă, apropiindu-se de ţărm, zice cu durere:

— Vine numai moş Crăciun, mamă, cu barba de zăpadă şi căciula de ghiaţă, — pe tata nu-l văd !....

— Tata-i sub căciula lui moş Crăciun.

— Da?

Copilul incue de bucurie şi reuşind să-şi scoată o mână din broboadă, o înălţă ca pe un steag şi o mişcă într'una:

— Vine tata cu moş-Crăciun!...

AL. VLAHUȚĂ

Insula Șerpilor

Răsare soarele scânteetor, din geana depărtată a mării. Razele aștern brâe verzui, galbene și roșii pe întinsul neteziș al apei. Pământul se retrage în urma noastră. Incet Sulina pleacă, se scufundă sub valuri. Copacii, catargurile, sulurile negre de fum, toate se șterg. Albastra boltă a cerului se lasă ca un coviltir uriaș peste pustietatea lucie a mării.

După două ceasuri de plutire spre răsărit, zărim înaintea noastră o movilă albă. Acolo-i insula Șerpilor. De departe, par ruinile unei cetăți fantastice, înfipte în valuri. La vre-o sută de pași vaporul se oprește. O barcă ne ià și peste câtevà minute punem piciorul pe țărmul pietros al acestui singuratec ostrov. Un dorobanț chipeș, frumos, vine vesel înaintea noastră. El știe, că odată cu noi i-au sosit merindele de la Sulina.

— Nu ți-e urît aici, leat? — îl întreb, ca să intru în vorbă — pe când ne urcam încet spre farul din vârful insulei.

— Poi, de ce să ne fie urît? Că doar nu suntem pe pământ străin... e tot ţara noastră.

Şi tânărul străjer îmbrăţişă cu-o privire mândră şi fericită larga întindere a mării, ca şi cum ar fi vroit să spuie: „A noastră-i toată”.

Păşind printre bolovani, îi povestesc, cum a stat aici de mult, de mult, acum trei mii de ani, Ahile, cel mai vestit viteaz al Grecilor, cum s'a însurat el aici cu Elena cea frumoasă şi la nunta lor au venit Neptun, zeul mărilor şi Amfitrite, soţie lui Neptun şi zânele tuturor apelor cari curg în mare. Ii arăt locul unde a fost templul lui Ahile şi-i spun, cum păsările insulei zburau în fiecare dimineaţă la mare, de-şi muiau penele, apoi veneau grăbite, de stropeau toată podeala de marmură a templului şi-o măturau frumos cu aripile.

— Or fi, astea, zise dorobanţul, zburătuind un stol de lari albi, cari ciuguleau în petecul de secară de pe podişul ostrovului.

— Chiar ele... nu; dar strămoşii lor de bună seamă, c'au cunoscut pe mândrul Ahile.

— Ale naibii dihănii, — să le auzi cum ţipă, domnule, juri că-s nişte copii, cari râd.

Suntem pe vârf, lângă far. Nici un copac, nici o tufă nu se zăreşte pe scofâlciturile văroase şi crăpate ale acestui ostrov. In jurul nostru valurile foşnesc. Ele vin mereu, de departe, popoare în veci neliniştite şi se sparg urlând de coastele pietroase ale insulei, în care bat stăruitor, caşi cum ar vreà s'o smulgă din loc. Soarele împrăştie raze tot mai fierbinţi, limpezişul albastru al cerului. Curcubee s'aprind pe talazuri. Privirile noastre se adâncesc în zare,

se pierd uitate pe deşertul nemărginit şi strălucitor al mării. Valurile par'că ard. Niciodată n'am văzut atâta lumină, atâta spaţiu. De-un sentiment de evlavie ni se umple suflètele şi stăm neclintiţi, ca într'o tainică rugăciune, sub farmecul acestei uimitoare privelişti. Timpul pare a se fi oprit din zbor. Gândurile noastre aţipesc de legănarea şi tânguirea neîntreruptă a valurilor. Toţi tăceam ca într'o biserică.

N. IORGA

Cernavoda

Printr'un amestec de terenuri şi insule, se vede sus de tot, o trăsătură de fire, care pare că atârnă în văzduh. Apropierea demască stâlpii de piatră înfipţi în Dunăre, pe cari se razimă acea înseilătură aeriană, înegrind pe albastru. Un capăt al marelui pod, impunător prin proporţii, dar, ca toate podurile moderne, prea puţin material ca să robiască privirile, se razimă pe insula Borcea. De acì el urmează printr'un viaduct: de acolo un nou pod porneşte, păzit de dorobanţii de bronz. Iar alţi dorobanţi de bronz au paza la piciorul care apasă stăpânitor, făgăduind trăinicie şi civilizaţie, pe stânca Dobrogei cucerite.

De la debarcader, un drum prăfos (e praf galben, praf negru, unde trece trenul, şi nisip, cu care se nivelează în jurul clădirilor), duce spre târguşorul Cernavoda, pe care edilitatea locală îl numeşte, cu o pompă care pare cam veche şi foarte puţin la locul ei, „urbe". Lăsând la o parte însă neajunsurile, care vor fi neapărat, în curând drese ale acestui drum, Cerna-

voda, câtă este, mulţumeşte în două chipuri sufletul.

Intâiu fiindcă aici am făcut ispravă. Iată fabrica de lângă debarcader. Iată cazărmile de vânători, de artilerie (acestea abeà terminate acum). Iată agenţia de navigaţie, înaintea căreia treç vagoanele şi-şi aşteaptă rândul mărfurile. Iată stradele, bine croite şi destul de curate, iată o biserică frumuşică, o primărie, o administraţie a pădurilor din acest „ocol", un număr de căsuţe plăcute, în care locuesc funcţionarii, ofiţerii noştri, iată câteva oteluri, de piatră şi de lemn. Printre peştriţii băştinaşi se mişcă vioi purtătorii uniformelor noastre, cu bonetele şi tunicile lor verzi şi cafenii. Copii ce se întorc de la şcoală fugărind gâştile albe ce zburătăcesc prin aerul de seară, strigând de bucurie, vorbesc româneşte, şi tot în româneşte se face haz de alţi copii în jurul căruţei grosolane în care a sosit în piaţă, acoperită cu strujeni, un urît Tătar înfăşurat în cârpe.

Dar, cu toate acestea noutăţi de clădiri, de porturi, de limbă, cât de mult s'a păstrat caracterul oriental, turcesc al Cernavodei, care în ciuda numelui ei slav, erà un cuib de Turcime! In strada Comercială, cu firmele străine, se înşiră cafenele, cu scaune afară pentru onoratul public care stă la taifas. Intr'una şed în jurul unei mese rotunde trei adolescenţi mahomedani cu fesuri, cămeşi colorate, şaluri la cingătoare şi papuci: unul are o frumoasă faţă de Ţigancă visătoare. Aiurea, un bătrân singur, cu cialmaua peste fruntea zbârcită, cu ochii ascunşi sub ochelarii daţi peste urechi, cu nasul coroiat şi o barbă

scurtă pe bărbia scoasă înainte, gândeşte la multe de toate şi mai ales la nimic, sorbind în gând cafeaua pe care nu este de unde s'o plătească. De pe drumul de la gară vin, legănându-se agale pe şolduri, o grupă de Turci somnoroşi. Turcoaice cu şalul în spate, care înlocueşte aici hobotul alb din care să răsară numai scânteele ochilor, trec repede cu ochii în pământ, ca nişte călugăriţe, prin străditje dominate de un minaret.

Când urcăm iarăşi pe şoseaua ce duce la gara de lângă pod, în cazarmele de jos răsună goarnele de seară şi sub cerul cuprins de întuneric se ridică fruntea mândră a podului peste care trece civilizaţia, fructificând în calea ei fulgerătoare.

M. SADOVEANU

Povestea Baciului Tomegea

In poenile dela Niculiţel, baciul Tomegea ne-a povestit cam astfel o întâmplare din vremea când cucereau Mocanii Dobrogea.

Intâia oară am trecut Dunărea acù şaizeci de ani. Eram un băetan subţire, îmi înfierà mustăcioara. Crescusem în munţi cu alţi Mocani şi cu oile. Eram un copil sărman; ziceau bacii râzând că m'au purtat ei la piept şi m'a hrănit cu lapte o oae. — Acù într'o zi sue la noi stăpânul nostru Drăgan şi zice: „Să vă pregătiţi avem să ne lăsăm la vale prin ţara muntenească şi trecem Dunărea, în Dobrogea; mi-a venit răspuns: am năimit acolo păşune...".

Bine. Eu acolo nu fusesem, da'ciobanii cei vechi ştiau. Şi spuneau ei seara la foc de păşuni mari şi bune, despre bălţile şi şesurile de-aici pân' la Marea, şi despre Tătari şi Turci. Iarbă bună, mălaiu dulce, peşte mult. Cald ca la o vatră de jar, în toiul verii, şi iarna domoală. Mai încolo nu-i nici-o umbră de pădure; pustie până în zare. Mă rog, te-ai uitat şi dumneata şi-ai văzut. Şi-acù şaizeci de ani tot aşà erà, numai

lumea mai puţină şi satele mai rare. Şi erau păgâni mulţi, şi hoţi, precum am să-ţi spun.

Şi-a pornit atunci trei mii de oi Drăgan la vale. Ne-am lăsat pe Prahova, şi când am eşit la şes, numai m'am uitat înapoi. Se vedeau munţii noştri departe, ca 'ntr'un abur albastru. Şi noi mergeam spre Dobrogea prin târguri şi sate, poposind ici, întârziind colea. Se râdică o pulbere până la nouri pe drumul nostru; par'că trecea o oaste mare. Ai văzut cum vin oile dela munte. Sună tălăngi în toate părţile şi trec berbecii şi oile răpegior, dând mărunt din cap după pas; măgarii cu samare se văd de departe peste lâna oilor, cumpănindu-şi poverile. In desage, la oblâncuri, câte-o mioară cu piciorul betejit; numai cu capul scos afară, se uită în toate părţile şi behăeşte dulce câteodată. Printre saricele ciobăneşti se ţin în cumpănă căţelandri cruzi care nu pot face drumul pe jos, se uită şi ei ca nişte proşti la lumea prin care trec, şi-şi ţin cumpăna în mers, ca să nu cadă de pe samar. Iar dulăii cei mari şi căţelele umblă cu limbile scoase săltându-şi blănile băţoase şi par'că se trezesc dintr'un vis şi tresar ageri, când bârâe ciobanii, ori fâşcăie ascuţit, înălţându-şi bâtele.

Aşa am umblat noi şi-am trecut Dunărea pe nişte vase late, după aceia ne-am împrăştiat pe păşuni. Şi tot mă miram eu de unele şi de altele, de satele cenuşii, de casele turceşti, mă miram de toate ca un om nou ce mă aflam. Mă opream ici, mă opream colo şi mă uitam; şi la picioarele mele se oprea şi Albu şi se uită şi el. Erà un căţelandru frumos şi deştept; şi câţi oameni treceau tot mă 'ntrebau: „Nu ţi-i

căţelul de vânzare, ciobane? Nu, că atâta avere am, şi câteva oiţe ţigăi. Il cresc să mi le păzească...”

Ciobanii şi bacii cei vechi au durat stâni şi aşezări ca pentru o vreme mai lungă. Şi astfel o duceam noi bine, numai ne erà dor de munte; şi cântà câte unul seara din caval de jale, de se supărà Maxim baciul, credinciosul stăpânului, şi stupeà cu ciudă în foc:

„Măi flăcăi, nu mai cântaţi de jale, că şi 'n ţara asta-i bine de trăit!”

Drăgan umblase pe la Turcii cei mari dela Babadag, lepădase şi prin alte părţi bacşişuri, şi 'n adevăr că o duceam bine într'o părere, nesupăraţi de nimeni. Până iaca, într'un rând, s'aude că vine Ibraim şi cu hoţii lui din ţara bulgărească. „Apoi de-acù avem de dat bir către hoţi, miei şi brânză, ziceà Maxim baciul, că nu-i bine să te pui rău cu ei. Nici stăpânirea n'are ce le face...”

Stăpânul se întorsese în ţara Bârsei ca să-şi aducă muerea şi doi copii. Vroià să le facă petrecere: să vadă şi ei pustia şi Marea, şi ţara turcească. Erà gazdă bogată stăpânul: aveà aur mult şi erà om vrednic şi voinic, în puterea vârstei.

In ziua când a picat Drăgan stăpânul la sălaşurile noastre, am şi primit veste din partea lui Ibraim că să ştim că el îi pe aproape, şi să-i pregătim gloabă.

„Ce-i asta? întrebă Drăgan încruntând din sprânceană.

— Stăpâne, au sosit hoţii prin partea asta de ţară, răspunse Maxim baciul.

— Apoi, oameni buni, vor fi sosit. Şi eu am fost cioban şi-am păscut oile la Turci. Da' stăpânii mei gloabă multă n'au plătit...

— Trebuie să ne înţelegem cu ei: altfel ne fac pagubă, grăieşte iar Maxim.

— Cum? Da' de-aceia sânt aicea atâţia oameni? Să vie, să-i vedem... Averea mea nu-i să mi-o spârcuiască lupii aşà din toate părţile!..."

Şi erà bucuros de sosire; eşise în pragul stânei şi arătà boeresei lui şi pruncilor, câmpia cât se vedeà cu ochii şi fumuri depărtate, pe sate.

Erà într'o Duminică. Spre seară s'a stârnit vânt de către mare, şi veneau pe el învăluiri de ploae, în stropi mari. La conacul unde poposise stăpânul, eram şi eu. Gătisem de mâncat la înserat, şi ne ridicasem în picioare, ca să ne facem cruce către răsărit.

Erà tăcere, se auzeà ploaia de afară bătând ca halicele. O stână erà departe ca la o bătae de puşcă. Răzbeau din când în când glasurile ciobanilor până la noi.

„Marie, zice stăpânul către nevasta lui, copiilor li-i somn. Culcă-i..."

Pe urmă se întoarse către noi, doi ciobani din cei tineri, care-l slujeam, şi zise:

„Să se ducă unul din voi să cheme pe Maxim..."

La vorba asta, în ploia şi vântul de-afară s'a auzit larmă mare. Au izbucnit glasuri de oameni şi lătrături de câni.

„Ce este?" strigă Drăgan scurt. Se pipăì la chimir să vadă dacă are cuţitul şi puse mâna pe uşă.

Larma creşteà. Două focuri de puşcă izbuc-

niră. Câni răniţi schelălăiră. Un glas gros răcneà:
„Chemaţi câinii! Staţi liniştiţi! Altfel dăm foc stânilor! Avem treabă cu Drăgan!..."
Stăpânul se trase un pas îndărăt dela uşă. Il văzurăm pălind. Intoarse capul:
„Marie, acopere bine copiii..."
Femeia înţepenise galbenă la locul ei; îi tremurau buzele.
In larma şi vântul de-afară, paşi dupăiră în bătătură. Cinevà izbì odată în uşă:
„Deschide!..."
Drăgan 'trase cuţitul; cu privirea neagră şi tăcut, smucì uşa din clanţă şi eşì în prag. Strigă apăsat:
„Cine-i?
— Ibraim! răspunse glasul din întuneric.
— Unde-s ciobanii? răcnì de-odată Drăgan. Luaţi bâtele şi puştile, daţi drumul cânilor...
— Este cine să păzească ciobani şi câni.... răspunse glasul. Sântem mai mulţi şi se ştie obiceiul nostru. Avem puţin de vorbit cu dumneata, jupâne Drăgan..."
Drăgan scrâşnì spre noi: „Duceţi-vă! Să se ridice toată lumea!..."
Atunci păşì în lumina uşii un om smolit la faţă, cu nasul turtit, spătos şi ciolănos, cu turban, cu şalvari, cu iataganul în mâna dreaptă. Vorbeà stricat limba noastră.
„Să nu iasă nimeni, zise el. Cine ese, împuşcăm pe loc..."
Se întoarse şi dădù o poruncă pe turceşte. Câţivà oameni, ca el îmbrăcaţi, cu puşti, eşiră din umbra nopţii. — Şi prin ploae, c'un răcnet mare şi sălbatici, cu toţi năvăliră dintr'odată. Copii în-

cepură a ţipà. Nevasta căzù în genunchi. Drăgan făcù două mişcări de apărare cu cuţitul; cu braţe vârtoase hoţii îl cuprinseră şi-l pironiră la pământ.

Toate strigătele, schelălăiturile, răcnetele vorbele, se petrecuseră în zvonul vântului, în foarte scurt timp. Stăpânul zăceà la pământ şi aveà o faţă mânioasă şi aspră, şi o privire cumplită care mă spăimântară.

„La pământ!...” strigă către noi Ibraim.

Ne tupilarăm la pământ.

„Drăgan! zice Turcul, ameninţând cu iataganul. Eu ştiu că tu venit azi de-acasă, cu muere şi copii. Eu ştiu că tu venit cu parale... Dă la noi parale şi eu împăcat cu tine...”

Stăpânul tăceà, crunt.

„Drăgan, dă banii! — strigă Turcul, supărat deodată.

— Nu dau! răspunse scurt stăpânul.

Atunci hoţii îi scotociră chimirul. Scoaseră argint puţin.

„Ai ascuns undevà aurul, după obiceiu, vorbì Turcul. Muere! spune tu, unde îngropat banii?”

Femeia tremurà revărsată asupra copiilor, care scânceau înfricoşaţi. Nu răspunse.

Turcul se uită în juru-i. Apoi rânjì. Atunci văzui în barba lui, sub nasul turtit, buza de sus despicată ca la epure. Asta-i dădeà o înfăţişare de sălbăticiune. Se răpezì, prinse de subsuară pe unul din copilaşi, prunc de trei ani, care începù a răcnì ca junghiat de moarte, şi-l trase în mijlocul încăperii târîndu-l cu picioarele prin pulberea de jos.

„Unde-i aurul?”.

Cel căzut tăceà, îndărătnic, sub genunchii hoţilor.

„Nu spui! Aha! nu spui!” Şi Ibraim lovì copilul în cap cu latul iataganului. Ţipetele ascuţite conteniră dintr'odată.

Drăgan icnì. Şi-l văzui alb ca varul, mai neguros şi mai sălbatec la privire decât Ibraim. C'o linişte ciudată răspunse:

„Stai, Ibraim, dau banii...”

Hoţul lăsă în lungul piciorului iataganul şi începù a râde, domolit. Dădù drumul copilului, care se lăsă jos moale ca o pasăre aripată. Maică-sa-l prinse cu ghiare par'că şi-l trase la sân grămădindu-se lângă celălalt, cu gemete de lupoaică rănită:

„L-au omorît! l-au omorît! l-au omorît!”

„Dai aur? întrebă iar Turcul.

— Dau...”

Hoţii îi dădură drumul. Drăgan se sculă, dadù cu piciorul la o parte tăciunii aprinşi din mijlocul încăperii şi bătù cu talpa în vatra fierbinte:

In lumina scăzută dela două lumânări de seu, hoţii săpară cu iataganele. Găsiră aur într'un ceaun.

„Bun, zise Ibraim. Noi rămânem prieteni. Ne mai vedem. Las amintire...”.

Făcù iar semn şi rostì ceva din gât. Hoţii prinseră iar pe Drăgan, şi căpetenia lor îl crestă cu iataganul la frunte.

Privirea stăpânului iar se aprinse. Gemù. Când îl lăsară, se uità spre copii, pe urmă spre Ibraim, şi duse stânga la fruntea însângerată. Zise încet şi răguşit.

„Bine, Ibraime!...”

Prin ploae şi vânt, în lătrăturile necontenite ale cânilor, hoţii se cufundară în întunericul pustiei. Indată veniră ciobanii, venì Maxim credinciosul. Drăgan se uită la toţi aspru şi sălbatic.

„Stăpâne,ziceà Maxim, ne-au împresurat cu puşti şi cu fitiluri aprinse... Ne dădeau foc, ne spârcuiau oile...

— Ilieş, ziceà şi Maria nevastă-sa, târându-se către el, nu lovì în oameni. Şi-acela-i avutul tău, şi ţi l-au cruţat... Of! destul amar am avut! Ne-a zdrobit copilul!”

Drăgan tăceà. Par'că amuţise, ori înebunise.

„Ilieş, soţul meu, ziceà iar Maria, să lăsăm singurătăţile acestea... Să luăm totul şi să ne întoarcem iar în munţii noştri...

— Nu! zise deodată încet şi apăsat Drăgan. Nu mă 'ntorc. Pe nimeni n'oiu lovì, căci n'am vină decât eu, care n'am cugetat la toate. Iar cu Ibraim am socoteală de regulat. Imi durez casă de piatră unde ne-om îngropà copilul, şi cer învoire să m'aşez aicea!...”

Femeia începù a suspinà şi-a plânge, şi legănà prăpădită de durere la sân copilul lor moale.

„Să ne ducem, Ilieş, la noi acasă! să fugim de-aici, Ilieş!

— Taci, muere, zise Drăgan răguşit. Am vorbit, — e sfânt!...” Şi se 'ntoarse spre ciobani: „Duceţi-vă şi mă lăsaţi!...”

Erà o jale şi-o tăcere printre noi... Stăteam toţi cu ochii în foc şi nu ziceam nimic. Cânii scheunau şi urlau afară prin ploae...

Vorba lui Ilie Drăgan a fost sfântă. A adus

baltaguri şi puşti ciobanilor şi a făcut rânduială straşnică de apărare. Şi-a zidit apoi o casă de piatră vânătă, de ne minunam cu toţii. Asta în scurt timp. Şi numai negru şi 'ncruntat umblà, tot îi ningeà şi-i plouà. Vorbă deschisă nu mai auzeam dela dânsul. Par'că purtà un mort în el.

„Geme prin somn şi se zbate, — spuneà într'un rând plângând lelea Maria către Maxim. Ce să facem?... Ce are?

— Işi roade inima de obidă..." răspunse pe gânduri baciul.

Toate drumurile le făceà pe un cal iute dobrogean, cumpărat după întâmplarea cea năprasnică cu hoţii. Şi umblà armat cu puşcă şi secure şi cu pistoale la oblânc. Ca vântul se duceà, veneà, privegheà totul, dădeà porunci ciobanilor ,şi umblà ca o umbră împrejurul aşezărilor. Nu mai aveà hodină nici zi, nici noapte...

De Ibraim se auzeà, însă pe locuri mai depărtate. Se ştià că 'n cutare loc a dat foc; în cutare a ucis. Intrà şi în sate, fără teamă de stăpânire. Drăgan ne auzeà vorbind despre toate, şi nu spuneà nici-un cuvânt.

Câteodată numai se răsteà:

„Mai bine tăceţi şi vă căutaţi de treburi..."

Un cioban şopteà· „Işi aduce aminte de întâmplarea lui..."

Şi ne păzeam de mânia lui tăcută ca de-un blestem.

După un an, către toamnă, numele lui Ibraim se apropiè de noi. Turcul, cu tovarăşii lui, îndrăznise să intre în geamia dela Babadag. La strigătele hoţilor cu puştile întinse, toată lumea ridicase mânile în sus; pe toţi îi cercetaseră şi-i

jefuiseră. Călări, apoi intraseră în împărăția lor, în stuhuri, în păduri depărtate.

Ilie Drăgan, stăpânul nostru, erà într'o ațâțare mare. Duşmanul lui se apropià iar. Ne împărţì praf de puşcă, ne îndemnă să ne ascuţim securile, să ne ţinem cânii aproape, la vreme de noapte... Dar nu stăteà la conac nopţile. Incălecà şi porneà cu ochii lui aţintiţi înainte, cu mânia lui nepotolită rozându-i măruntaele...

Şi într'un amurg de toamnă, roş ca sângele, zăriràm departe în pustie, fugă de călereţ spre noi. Cunoscurăm calul: murgul stăpânului nostru. — Ii eşì femeia înainte. Ne adunarăm şi noi, îngrijaţi. Trecù pe lângă noi şi strigă:

„Doi oameni voinici să încalice şi să vie după mine!..."

In grabă au încălecat doi oameni.

„Să iee securi!..."

Au pornit bătând în cai după el; în urma lor par'că se aprindeà o dâră de pulbere de puşcă. Stăpâna, cu braţele încrucişate, se uità în fum, în înserarea de toamnă, şi clătinà din cap.

Am aprins focurile de sară, am veghiat până la miezul nopţii. La casa de piatră ardeà candelă şi se rugà stăpâna la icoane, bătând mătănii, pentru liniştea omului ei.

La miezul nopţii, numai un foc erà aprins. Il priveghiam câţivà. Şi deodată auzirăm copitele cailor în liniştea nopţii. Zvârlii un maldăr de stuh în flăcări. Ciobanii s'apropiau din umbră. Şi deodată sosiră gâfâind pripit patru cai. Drăgan sărì de pe murg şi slobozì un strigăt mare:

„Creşteţi focul!"

Vâlvoarea izbucnì şi în pâlpâirile ei deodată văzurăm între cei doi oameni plecaţi o mogâldeaţă ghemuită pe cal.

„Lăsaţi-l!” strigă Ilie Drăgan.

Oamenii descălicară. Stăpânul se apropiè de calul rămas singur, apucă pe călăreţul ghemuit de după cap şi-l trase la pământ. Fugarul spăimântat se năpustì în umbră.

„Daţi drumul cânilor!” strigă iar cu voce schimbată şi răguşită Ilie.

Inaintea focului se ridicase, negru, cu dinţii sticlind în crestătura buzei, Ibraim. Un murmur trecù printre cei de faţă.

„Tăceţi din gură!”.

Hoţul ridicase capul, stà gata să se răpeadă. Işi pipăì brâul. Apoi grăì pripit:

„Drăgan! să-mi dai drumul!”

— Aici a fost coliba unde mi-ai ucis copilul şi m'ai crestat în frunte, zise Drăgan. De-atunci umblù cu căciula pe ochi şi nu te pot uità!...”

Ibraim simţì ameninţarea morţii în glasul stăpânil şi clocotind de sălbatică bucurie; scurt se trase îndărăt şi se răpezì în întunecime. Atunci cânii, simţind străin, se zvârliră ca la lup.

Hoţul se prăvălì îndărăt, se năpustì spre foc şi se lăsă la pământ. Erà spăimântat, cu ochii măriţi, îi clănţăneau dinţii.

Drăgan trase cuţitul.

„Iartă, Drăgan! strigă Ibraim. Dau bani, iartă!...” Cu stânga pe pământ, îmbrâncat, cu capul ferit, îşi tremurà dreapta spre mocan, înfricoşat par'că de ura neagră care sticleà ca şi luciul cuţitului în ochii lui.

Dar stăpânul nostru nu l-a ertat. De-un an

şi mai bine îl aşteptà, gemând, şi-l pândeà. Nu-l puteà ertà pentru pecetea de sânge, pentru bani, pentru copil. S'a plecat deodată spre el şi i-a tăiat gâtul ca unui berbece.

„Aşa s'a aşezat Drăgan în Dobrogea, domnii mei, şi neamul lui pe urmă s'a înmulţit. S'a făcut şi sat în jurul salcâmului unde dormeà îngropat copilul... Dar numai om ca stăpânul nostru puteà să înceapă ce-a început. Ziceà el aşà mai pe urmă: Să nu uitaţi, flăcăi, vorba sfântă: ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte... De sălaşul lui nimeni n'a mai îndrăznit să s'apropie!..."

Un cântec

Dela Sfântul Gheorghe, sau Caterleţ, cum îi zic Ruşi, ne întoarcem până la Canalul Dunavăţului. Lăsăm vaporul în mijlocul Dunării şi pornim cu bărcile pe canal, înspre lacul Dranovului, departe, cale de şapte ceasuri.

Cum intrăm pe gârlă, între stufării şi sălcii, vântul a încetat. O căldură năbuşitoare apasă ca cevà greu, şi cu cât trece vremea, căldura creşte, ajunge de nesuferit, setea începe să ne chinuiască. Simt nevoia de aer, de larg, dar mergem domol pe-o apă neclintită; soarele bate drept şi capul mi-l simt dela o vreme ca de jăratec. Căldura s'a grămădit la faţa gârlei, şi par'că fierbe năprasnică. Oamenii care trag la lopeţi, cu piepturile dezgolite, cu capetele goale, cu mânicile cămăşilor suflecate, se mişcă într'un ritm regulat, se pleacă înainte trăgând lopeţile din unde, apoi se lasă pe spate, încordaţi, cu muşchii grămădiţi deodată ca nişte noduri de funii, între coate şi umeri. Aşà se mişcă domol şi fără oprire, fără să vorbească ceasuri. Din vreme în vreme, unul lasă o clipă lopeţile,

caută o ulcică albastră la picioare, o ià, o vâră în apa canalului, o umple, şi beà câtevà guri. Varsă ce a rămas, pune vasul la loc, şi iar ià lopeţile.

„Chinul setei nu-l poţi învinge aici decât cu răbdarea... zise prietenul nostru. Cu cât bei apă mai multă, cu atât înselezi mai tare. De aceia eu, când pornesc prin gârle, mănânc foarte puţin şi nu beau nimic. Oamenii care lopătează sânt deprinşi cu apa bălţii, dar nici ei nu beau, ci-şi clătesc numai gura uscată..."

Dela o vreme setea şi căldura cumplită mă cufundă într'un fel de amorţire; apoi încet-încet, încep a-mi venì în fire. Oamenii cu aceiaşi putere trag neosteniţi la lopeţi.

Acum încep a privì împrejurimile. Zid de stuh la dreapta şi la stângă; din când în când sălcii cu frunzişul neclintit. Pe sub cerul alburiu nici-un zbor de păsere; prin adâncimile trestiilor nu simt nici-o mişcare de viaţă. Din când în când numai, la faţa apei, văd gâze cafenii, cete-cete, jucând pe luciu, înaintând şi retrăgându-se într'o mişcare fără contenire.

„Acestea se cheamă ploşniţe de apă..." zice unul dintre lopătari.

Intr'un timp întâlnim un boschet de plopi care-şi înalţă ramurile sus în văzduh; frunzele lor întoarse de vântul înălţimii par nişte foiţe de argint.

Apoi încep a deosebì, prin încurcăturile stufăriei şi a generaţiilor de sălcii, ghirlănzi de acăţătoare, cu flori de un dulce albastru; acestea sunt lejnicioare, fiice ale Deltei. Din loc în loc, unde gârla se lărgeşte, se arată crini albi de

apă, între frunzele lor mari şi late, cu contururi de paletă. Planta îşi are rădăcina în fundul apei, şi floarea s'a urcat pe luciu adusă de o viţă lungă la lumina lumii. Intr'un cot poetic se arată un pâlc de nuferi mici galbeni, nişte cupe mărunte strălucit vopsite. Iar la mal, uneori, din pământul hrănit în atâţia ani cu trupurile atâtor burueni şi atâtor flori, se ridică viguros un buchet albastru ca cerul, o puzderie de nu-mă-uità.

Soarele, cu vremea, lunecă spre asfinţit, dar până într'amurg mai este mult. Căldura începe să se mai ogoae, şi prind a privì lumea cu alţi ochi.

Prietenul nostru zise într'un răstimp:

„Avem să ne abatem şi pe la un gospodar din partea locului".

Târziu, în liniştea zilei, luntrile se alătură de mal, subt sălcii vechi, scorburoase. Un cârd de vrăbii, prietenile omului, se risipeşte la arătarea noastră. Şi pe ţărm o singură casă stă pitită în singurătatea locului.

Ne coborîm, urcăm sus; un moşneag mărunt cu barba căruntă, îmbrăcat cu cămaşa roşie rusească, ne întâmpină foarte prietenos, vorbind grozav de stricat limba noastră. Dar aşà cum poate, spune că-i facem plăcere şi nu ştie cu ce să ne stee înainte, căci el în singurătatea lui, arar vede feţe omeneşti.

Il chiamă Leon Siroca. Aici locueşte de multă vreme, cine ştie de când. Ce stăpâniri au fost pe vremuri, ce stăpânire este acum, mi se pare că puţin îl interesează. El îşi caută de cele treizeci ori patruzeci de vite ale lui, care pasc iarba

de pe grinduri, şi de livada pe care a ridicat-o în jurul casei. Cu oarecare uimire văd meri şi peri şi gutui încărcaţi de roadă bogată. Zâmbind cu blândeţe moşneagul intră pe subt ramuri, culege fructe, ni le aduce în braţe şi ni le împarte. „Nu-s încă coapte, dar măcar sânt bune pentru sete..." zise el arătându-şi dinţii şi gingiile roşii.

Pe prispa de pământ, subt streaşina joasă de stuh, văd câteva ştiubee goale.

„Moşule, ai şi albine?..."

El se uită uimit la mine, pare a nu mă pricepe; apoi începù a râde cu prietenie:

„Cum? aha! da-da! bine-bine: da, bine!...

Crede că l-ai întrebat dacă o duce bine, zice unul dintre pescarii noştri.... Nu, moşule, te întreb dacă ai muşte, şi ştiubee...

— Aha! Nu! nu!... zise moşneagul cu părere de rău, nu mai este! Venit odată gârla mare, luat, înecat... Acù aşteptăm să vie un roiu... Dacă trimete Dumnezeu, luăm pe el şi-l punem la ştiubeiu..."

Ne petrece apoi la umbră, pe prispă, ne scoate din beciu unt proaspăt şi pâne neagră. Se uità la noi cum gustăm roadele grădinii lui, mana vitelor lui, şi pânea lui, şi păreà bucuros, şi ne priveà cu frăţie, cu un zâmbet, stând cu mânile la spate, desculţ şi în cămaşa lui roşie încheiată pe umăr.

Bătrânul Leon Siroca erà un singuratic. L-am mai cercetat altădată în sihăstria lui, umblând la vânat, în bălţi. Aveà puţini argaţi pentru vite;

un fecior se îndeletnicea cu pescuitul, iar pe baba lui aproape n'am văzut-o.

Pentru moşu Leon ea eră pesemne o fiinţă cu totul inferioară, care trebuià să-şi ducă viaţa în umbră şi 'n tăcere.

Venisem din gârlă cu feciorul: un flăcău voinic, cu braţele şi picioarele ca nişte coarde de oţel. Printre izbucniri de vânt şi ploi răpezi, izbutisem să împuşc câtevà raţe; şi-acum stam la foc lângă prispă şi moşneagul jumuleà o pasere. Intr'o oală mare, fierbeà cvasul, cu peşte proaspăt.

Invălit în mantaua-mi călduroasă, ascultam cum se învălue vântul departe, în nesfârşitele păduri de trestii şi de sălcii. Aici, lângă căsuţa aşà de depărtată de lume, nu băteà vântul, erà la dos; şi aveam o senzaţie de plăcere rară. Eram ud şi trudit, eram şi flămând, şi focul prietenos ardeà lângă mine, şi mirosul bucatelor îmi dezmierdà nările.

Din vreme în vreme, arare, sălciile bătrâne fremătau: simţeam în freamătul acesta fiorul toamnei apropiate... Şi-o umbră de tristeţe dădeà mai mult farmec singurătăţii în care mă aflam şi stări de plăcere care-mi umpleà sufletul.

Deodată, moşneagul, cum stà chincit lângă foc şi cămaşa-i roşie, desculţ şi cu capul gol ca un stog zbârlit de vânturi, începù să cânte cevà: o melodie tărăgănată. Il ascultam pe gânduri, apoi luarea-aminte mi se deşteptă. Deosebeam între vorbele străine ale cântecului ceva ciudat, un nume românesc par'că: „Piotr-Vaivoda".

„Ce cântec e acesta?..." întrebai eu deodată pe flăcău.

Moşneagul se oprì şi ridică capul.

„Un cântec vechiu”... zise feciorul cu nepăsare.

Tăcurăm. După un timp, bătrânul Siroca iar îşi începù melodia cu Petru-Vaivoda, — şi-l ascultam şi mi se părea că înţeleg ceva, cevà nedesluşit, deşì nu înţelegeam nimic.

Intr'un târziu moşneagul se oprì, ridică capul şi-mi zâmbì.

„Asta este vechiu, vechiu... îmi zise el. Asta este un cântec dela Cazaci... Noi fost mulţi Cazaci de mult şi bătut cu Turci. Şi rămas de-atuncea cântece multe...”

Intrebai pe flăcău, care ştià mai bine româneşte:

„Ce spune în cântecul acela pe care l-a cântat moşneagul?

„Ce să spue? răspunse el. Un cântec din vechime... cu un pescar pe care-l chemà Petru Voivod...”

Dintr'odată mi-a răsărit în minte imaginea lui Petrea Majă pescarul dela Brateş şi din bălţile Dobrogei; mi s'a încălzit inima în piept şi mi s'au înfierbântat ochii; par'că nu-mi veneà a crede...

„Mai cântă-l odată, moşule...” rugai eu pe moşneag.

Chemai pe flăcău lângă mine, să-mi tălmăcească pe cât a puteà versurile.

Şi Leon Siroca îşi plecă părul cărunt şi stufos, se apropiè mai tare de foc cu raţa, şi începù iar cu glasu-i trist cântarea simplă. Din când în când sunà vântul în sălcii, ca un acord de baladă.

Iar flăcăul Timoşa îmi spuneà întrerupt şi stricat vorbele:

A fost de mult la Dunărea bătrână,
Intre Cazacii noştri,
Un Pescar moldovan pe care-l chema Petru,
Şi-i era dragă o fată, Marica.
Şi-i ziceà el: Dragă Marică,
Intinde-mi voi mrejele
Ş'oiu pescui bălţile
Şi mult peşte-oiu prinde.
Şi 'n târguri l'oiu duce,
Şi l'oiu schimba pe aur,
Şi pe urmă om face nuntă împărătească,
Dragă Marică!
Iar Petru erà fecior de Domn —
Şi erà pribeag în bălţile dela Dunăre.
Ş'a murit Voevodul cel bătrân,
Şi poporul l-a cerut Domn pe Petru,
Şi când se ducea Petru-Vodă la Domnie
Cu alai şi cu oşti,
Au năvălit în sat la Dunăre Tătarii
Şi i-au ars casa, şi i-au rupt mrejele,
Şi pe Marica au furat-o,
Au furat-o Tătarii!
Ş'a ajuns o veste până la Suceava, —
Sai, Petre-Voevod!
Că au ars Tătarii satele şi mrejele
Şi ţi-au furat mireasa ...
Sai, Petre-Voevod!
Şi s'a repezit domnul cu oşti
La fraţii lui dela Dunăre, —
Şi fraţii lui erau Cazacii
Cari cutreerau bălţile şi Marea.
Şi cu oşti moldoveneşti a venit
Pe cai iuţi ca vântul..
Dar la hanul tătărsc
Erà mireasa lui dusă —
Şi'n cort la hanul tătărăsc
A murit mireasa!
Cu moldovenii şi cu Cazacii tăi

Bate Crâmul —
Arde Crâmul şi-l bate
Şi sfarmă corturile î.npărăţiei.
Alungă pe necredincioşi,
Şi-i îneacă 'n Marea, —
Dar plângi, că pe mireasa ta
N'ai s'o mai vezi!
Căci mireasa ta zace 'n mormânt,
Şi vântul bate iarba
De pe mormântul ei, —
Petre-voevod!

Amurgul întindeà un văl misterios peste bălţi,— bătrânul Siroca tăcuse. Mă gândeam, pe când sunà vântul în sălcii, la lucrurile trecute, la atâtea tragedii necunoscute, îngropate în aceste bălţi, în ostroavele Dunării, până la Marea. Şi-mi vibrà în suflet, c'un accent nespus de dulce, acest cântec necunoscut, într'o limbă străină, despre Petru-Vodă Rareş!

JEAN BART (EUGENIU P. BOTEZ)

Rătăcit

Erà pe la amiază; o linişte adâncă stăpâneà satul tăcut şi uitat printre mlaştinile acoperite de stuf auriu. Colibele sărăcăcioase ale pescarilor înşirate la rând, acoperiau limba de pământ prelungită de la gura *Sf. Gheorghe* până departe spre larg, unde se perdeà dunga albicioasă a Dunării în nemărginirea albastră a mărei.

Departe, tocmai în coada satului, erà coliba lui *Moş Simion;* tupilată sub coperişu-i ţiguiat de papură, mai pustie acum de cât în totdeauna.

De o săptămână şi mai bine, de când moşneagul îşi îngropase singurul fecior pe care-l avusese, uşa colibei n'a mai fost deschisă. Tot timpul umblase bătrânul aşà, rătăcit prin vecini şi pe la cârciume, ca să-şi înnece amărăciunea care-i umpleà inima şi să uite jalea ce-i chinuià mintea.

Mereu repetà desnădăjduit· *la ce bun rămăşiţa asta de zile care mi-a lăsat-o Dumnezeu!*

Grecul, care aveà pescăria în arendă, l-a ertat câtevà zile, pe urmă i-a çerut să-şi urmeze meseria că altfel nu-i mai dă făină. Bătrânul s'a

întors iar la barca lui, rămasă părăsită pe mal în bătătura colibei.

Ce erà de făcut! Trebuià să se hrănească cât mai aveà de trăit...

După ce şi-a cercetat barca, a dat-o la apă, i-a potrivit catargul şi apucând amândouă lopeţile a plecat oftând din adâncal inimei — de mult timp nu mai plecase bătrânul aşà singur la pescuit....

O adiere dulce de vânt, care veneà din spre largul mărei, răcoreà fruntea pescarului şi se jucà nebunatic printre viţele lui de păr cărunt. Şi suflarea acea uşoară de vânt, înfiorà faţa străvezie a mărei, tăiată de urmele bărcilor mici şi negre, cu pânzele umflate, ca nişte păsări cu aripile întinse, cari sburau la larg departe, spre locul de pescuire, cale de opt mile de la mal.

Intrecându-se în goană, tot câte doi pescari în fiecare barcă, treceau unii pe lângă alţii, vorbind şi cântând în gura mare; iar vântul, le culegeà sunetele glasurilor ducându-le înainte, până le perdeà frânte în golul nesfârşit al depărtării.

— *Greu, greu de tot singur, Moş Simioane,* îi strigă unul din fundul bărcii, *noroc bun!*

Să deà Dumnezeu, îi răspunse cu jumătate glas bătrânul care stà perdut pe gânduri, strângând cu amândouă mânile lopata care o ţineà drept cârmă.

Ajunsese aproape de locul unde erau înşirate cârligele pentru nisetri şi moruni, când a prins el de veste că din spre asfinţit se înălţase un nouraş alburiu, arcuit pe bolta limpede albastră a cerului.

Vântul îşi schimbase repede direcţia şi suflà

acum din spre coastă, din ce în ce mai însufleţit.

Cunoştea el semnele acele; eră un grăunte de furtună care se apropià văzând cu ochii. Celelalte bărci se depărtaseră de mult, gonind spre ţărm.

Bătrânul, văzând bine că numai este chip să meargă drept în potriva vântului, care se întărea mereu suflând din spre uscat, trecù uşor colţul pânzei în celalt bord al bărcei.

Şi pânza se umflă sbătându-se ca însufleţită, sub loviturile vântului, pe când barca aplecată pe o coastă zburà ca o săgeată.

Pe sus, veneà tot mereu norul acela; mai aproape, tot mai aproape, până se sparse, cu ropot, într'o ploae repede şi deasă. Picăturile mari şi reci, după ce-l orbeau biciuindu-i faţa, se scurgeau în barba încâlcită a moşneagului.

Marea, resvrătită repede, îşi începuse jocul ei neastâmpărat. Şi barca mică, uşoară ca o bucată de plută, acì se ridică în sus pe creasta albă de spumă a unui val, acì alunecă în jos, afundându-se ca într'o prăpastie.

Bătrânul, stà liniştit, cu mânele încleştate pe lopata cu care ţineà cârma, *guvernând la val* cu ochii ţintă înainte, întâmpinând valurile şi potrivind mersul zbuciumat al bărcei.

Pânza se sbăteà prinsă de catargul îndoit sub vânt, — nu s'auzì decât o trosnitură seacă; şi catargul se frânse în două. Pânza ne mai ţinându-se, căzù jos tremurând şi prăvălind barca pe coastă. O înjurătură scăpă, printre dinţii bătrânului. Intr'o clipă îşi smulse cuţitul de la brâu şi tăie sfoara care ţineà colţul pânzei. Pânza rămase liberă, o şi zmucì vântul repe-

zind-o în goana lui nebună: barca se îndreptă iarăşi la loc.

Atunci, el apucă amândouă lopeţile şi începù să tragă cu toată puterea; dar îi erà zadarnică încercarea căci nu puteà înaintà împotriva vântului care-l târà înapoi spre larg.

Scrâşnind, turbat de necaz, se luptà încăpăţânat moşneagul, trăgând din răsputeri, şi încordându-şi braţele lui noduroase îşi lăsă pe lopeţi toată greutatea trupului său gârbovit.

In fierbinţeala luptei un gând dureros îi scăpără prin minte: „unde-i fecioru-său acum, să-i deà ajutor cu braţele lui vânjoase".

...Şi în lupta asta aşa de nepotrivită, marea par'că anume bătându-şi joc de slăbiciunea lui îl ameţeà aruncându-i în obraz stropii valurilor care ferbeau clocotindu-i în juru-i.

Capul bătrânului ardeà în flacări. Ca să-şi mai răcorească fruntea acoperită de sudoare, îşi trase căciula pe ceafă, dar vântul care suflà mânios i-o smulse într'o clipă, aruncând-o în jocul valurilor.

Zăpăcit de ropotul vijeliei, cătând numai înnainte pentru a se strecurà printre stâncele acele spumegătoare, pierduse din vedere ţărmul către care trebuià să meargă.

Şi acum, cu puterile sleite, se oprise desperat în loc; cu capul gol, cu părul în vânt, cătà cu groază în juru-i să poată zărì în vre-o parte dunga ţărmului înegrind orizontul.

Dar, nimic.... nimic pe toată întinderea pustie a apei albastre-sinilii pătată numai de umbra norilor cari alergau nebuni pe bolta sură a cerului. Nu mai puteà ştì încotro erà uscatul.

Ce erà de făcut?... Rămas jucăria valurilor, la voia întâmplării, priveà aiurit departe, tocmai în fundul nedesluşit al zării, acolo unde bolta cerească se sprijină par'că pe vârfurile albe ale valurilor.

Vântul îşi înmuiase suflarea. Se mai linişti, încălzit de speranţa că vre-un vapor care ar trece pe aproape l-ar puteà zărì. Işi scoase haina încet şi-o prinse ca semnal de catargul pe jumătate rupt.

Istovit de oboseală, se lăsă în fundul bărcii, moale ca ceara, şi chinuit amar de lupta gândurilor ce se încinsese în mintea lui turburată.

Un cârd de goëlanzi, plutind prin spaţiu, se roteà ţiindu-se mereu de-asupra bărcii rătăcitoare.

Ce nesuferite sunt aceste păsări de pradă când aruncă în singurătatea mării ţipetele lor sălbatice ca nişte râsete înfiorător de batjocoritoare.

Şi bătrânul, cu ochii ţintă, urmărindu-le sborul, îşi încreţeà fruntea vrând să-şi alunge din faţă o imagină urîtă, rămasă de demult în mintea lui. Dar, nu puteà să scape, imaginea îl chinuià răsărindu-i din ce în ce mai limpede şi mai vie.

De atâta vreme, şi ce bine îşi aduce aminte de cadavrul pe care l-a întâlnit plutind printre valuri, sfâşiat de goëlanzii cari se sbăteau în jurul lui cu aripele întinse, cu ciocurile deschise amenințătoare... Dacă ar pierì de sete şi de foame, ar ajunge şi el tot aşa... şi bătrânul se înfioră tresărind ca dintr'un vis urît.

Umbrele serei începuse a împânzì orizontul cernit, vântul căzuse cu totul; numai valurile

mari, greoae, se mai legănau încă în liniştea largului mărei.

Işi simţeà limba uscată în gură şi buzele îi ardeau ca focul, începuse setea să-l chinuiască. Se culcă pe pântece muindu-şi buzele în apa de ploaie strânsă în colţul bărcii; dar se ridică îndată ştergându-se repede cu mâneca de la cămaşe; apa de ploaie erà amestecată cu stropi de apă sărată a valurilor.

Se lungì pe fundul bărcii, cu faţa în sus, cu pumnii sub cap, cercând să-şi potolească gândurile.

Intr'un târziu, închise ochii voind să adoarmă, dar deasupra capului i se păreà că plutesc, desfăşurându-se, vederi felurite şi un gând de moarte îi frământà mintea. Ne mai putând suferì, deschise ochii mari cătând înfiorat în jurul său.

Bolta cerului se limpezise peste tot, şi în creştetul ei luceà luna încremenită, aşa de galbenă şi de plină, despicând cu o dâră de lumină nemărginirea neagră a apei.

Nu putù aţipì nici o clipă, stà deştept; stăpânindu-şi răsuflarea, îşi ascultă cu frică bătăile inimei, iar gândurile ca într'un haos întunecos i se încrucişau cu o iuţeală ameţitoare.

Toată viaţa-i tristă, monotonă, i se desfăşurà pe dinainte. Intâiul gând i se oprì la fiu-său, îngropat de câtevà zile; i se păreà că vede smulsă şi aruncată în lături crucea albă de lemn, lucrată de el, şi movila aceea de nisip amestecat cu sfărămături de scoici colorate, erà răscolit... încet şi în lumină i se arătà satul, coliba aceea tupilată în care s'a trezit... sărăcia, necazurile şi mulţumirile pe cari le avusese... malul acela

sterp şi nisipos unde erà cimitirul satului, şi par'cà îşi vedeà femeia cu o mână straşină la ochi şi cu cealaltă făcându-i semn să vie la ea... şi toate, toate i se înşirau într'o jale mută, chinuitoare.

Ce noapte groaznică, până a prins a mijì zorile!

Şi cum stà cu ochii pironiţi în fundul zării, unde se întindeà mereu o pată roşă-aurie poliind faţa apei, acelaş gând de moarte îi îngheţà simţirea: ce va face toată ziua... şi mâine... şi poimâine?....

Gâtlejul uscat de sete, pântecele care ţipà de foame, şi ţărmul tot nu se zăreşte şi nici o pânză nu albeşte la orizont, nici o urmă de fum dela vre-un vapor nu se poate străvede pe toată întinderea goală a mării.

Ca să-şi mai înşele foamea, începù să mestice tutunul pe care-l aveà la el. Se lungì apoi iar cu trupul scăldat în ploaia caldă a razelor de soare, şi rămase aşa cu ochii închişi, cu buzele arse în friguri, pierzându-se într'o gândire tot mai înceată, mai nedesluşită, până i se topiră simţurile într'o amorţeală greoae: căzuse într'un somn adânc.

...Şi cum stà el, cu ochii stinşi, dormind cu faţa în sus, întins pe fundul bărcii aceleia mici şi negre, păreà culcat într'un sicriu care pluteà la întâmplare, rătăcit pe luciul pustiu al apei întinse, fără margini.

* * *

Când şi-a venit bătrânul în fire, erà pe nişte saci de pe puntea unui vapor englez de co-

merț, care-l luase întâlnindu-l în drumul spre Sulina

Trecuse departe de Sf. Gheorghe, că abeà se mai zărià turnul farului ca un punct negru, pierdul la orizont.

Acolo erà satul lui; pe malul acela sterp și nisipos, acolo se stinseseră toți ai lui, și cât de singur și amărît erà acum la vreme de bătrânețe.

...Și o îndoială dureroasă se închegă în mintea bătrânului, pe când buzele-i uscate șopteau în neștire: *la ce bun rămășița asta de zile ce mi-a lăsat-o Dumnezeu!...*

GALA GALACTION

La ţărmul mării

Răzleaţă de celelalte ville, care alcătuesc orăşelul-cartier Carmen-Sylva, e căsuţa albă şi rău isprăvită, unde eu şi ai mei vom stà, în vara aceasta, câteva săptămâni. Imprejurul casei e câmp deschis, plin de ierburi sălbatice, răbdătoare la sete şi trainice la răsucelile vântului. Locul vine înclinat dela mare spre ghiol şi casa noastră, ca mai toate celelalte, are perspectivă lacului, dar nu şi pe a mării. Numai hotelul şi câtevà vile de pe ţărm le au pe amândouă. Pe alăturea de noi, printre mare şi lacul cu nume tătăresc şi cu nomol făcător de minuni, trece şoseaua Constanţa-Mangalia. Pe dealul care se umflă spre miază-zi ca un val, despărţindu-ne de satul Tuzla, stă înfiptă silueta vagă a unei biserici ce va să fie. Pe ţărm sânt două-trei vile, neîmprejmuite şi de-abià ieşite din mistrie. Arborii lipsesc în partea aceasta. Pe lângă casa noastră, dealungul ulucilor, sânt câţiva puiandri de salcâm. Alte vile n'au nici atât. Singur hotelul Movilă — construcţia cea dintâiu care a frânt conturul pleş al acestor ţărmuri are în

poale un parc tânăr de vre-o 15 ani, adică nişte alei uşoare, parte copăcei şi parte flori, pe cari le continuă în vecinătăţi câteva pete, câtevà şişiruri de plantaţie nouă. In anul 1900, aceste locuri erau linse şi nerănite ca o spinare de cal sălbatic. Primul somn îngrijător, pentru ochii mei cari priveau din depărtare, a fost fantoma roşie o hotelului de azi, Movilă.

Dela casa mea, prin iarba rară, duc spre mare mai multe cărărui. Această iarbă este un fel de fân zbârlit, în care se amestecă destule flori dar flori uscate la pipăit şi ţepoase, garofiţe de câmp, traista-ciobanului şi alte burueni deprinse cu seceta. Cărăruia care duce spre Cazin e largă şi colbuită: celelalte sânt cărărui particulare, pentru vilele de pe ţărm. După două sute de paşi o bară albastră, ca de oţel, apare între acoperişul de olane al Cazinului şi micul promotoriu de alături. E marea. Bara de oţel se face mii de bare; barele se întind ca fulgerul şi deodată, între ţărmul desvălit şi orizontul care erà o simplă lamă albastră, sclipeşte imensitatea, palpită nesfârşirea! Cu ce ai puteà să asemeni acel noian fluid, când verde, când albastru, când argintos, când plumburiu, când amestecat din toate aceste tonuri şi mereu fără tihnă, mereu încercat şi înfiorat de schimbările cerului ale cărui faze luminoase le resfrânge clipă cu clipă, mereu strâns de stavila ţărmului, în ale cărui mii de băi murmură sau suspină, se vaetă sau bubue! Cu ce măsură verbală convenită ai puteà să redai impresia covârşitoare care înneacă sufletul, în faţa fluidităţii atâtui argint, atâtor peruzele şi smaralde! Uluit de

zbuciumarea uriaşă pe care o ştii mai largă de cât zarea şi alunecând departe pe subt zare, simţi nevoia să-ţi întorci privirea spre ţărmul mărginit şi nemişcat. Dinţătura lui capricioasă şi inegală, în contrast cu vasta uniformitate, odihneşte ochiul şi-l desmiardă.

Neregulat, scobit şi prăbuşit, aici la 8—10 metri deasupra apei, jos unde valurile ajung şi se destramă, ţărmul are albii dulci, căptuşite cu puzderia stâncilor măcinate şi a scheletelor marine. Arar se găsesc în malul înalt pietre tari, încă nebiruite, de cari valurile mării să-şi agaţe spumele şi algile. Intre linia întortochiată unde pământul dobrogean se frânge ca să se facă ţărm şi linia onduloasă a nisipurilor vecinic vânturate de lopeţile mării se întinde, cu întreruperi, un brâu de pante mănoase, semănate, mai încoace, cu trifoi, plantate, mai încolo, cu arbori şi cu viţă.

Din dreptul hotelului Movilă şi până la Farul dela Tuzla coasta Pontului Euxin mi-e familiară şi cunoscută în amănunte, fiindcă am măsurat-o cu pasul şi cu visul şi azi şi altădată. Pe acele povârnişuri line şi înverzite cresc, cu o bogăţie ne mai văzută aiurea, sulfina albă şi maghiranul sălbatic. In după amiezile încinse, de Iulie, veneam şi şedeam ca pe o bancă, pe ţărmul înalt, în bătaia vântului de mare amestecat cu miros de sulfină. Intr'o parte erà plaja albă, pe care oaspeţii sănătoşi şi suferinzi începeau s'o acopere; în partea cealaltă se iveà din lanurile galbene întinse până în mal, vârful Farului dela Tuzla, iar în faţă, cuprinzând trei sferturi din

spaţiu şi din gând, erà marea scânteetoare şi neînţeleasă.

Am găsit în Carmen-Sylva un vechiu prieten — un om de treabă — îmbrăcat în haină preoţească şi l-am făcut tovarăş plimbărilor şi reveriei mele. Am mers cu el alături, printre marea când sură, când argintie, când albastră şi lanurile totdeauna galbene. Câte o barcă de pescari treceà, cu pânza întinsă, departe în largul apei. Câte un şirag de califari — acele păsări albe cari se leagănă pe ţărmuri, ca o prelungire aeriană a spumelor oceanului — poposeà pe nisip. Noi ridicam braţele în sus şi păsările vigilente zburau deodată, ca să se lase apoi pe mare, unde rămâneau tot atât de nemişcate ca şi pe ţărm. Ne aducem aminte amândoi, dar fără să ni-o spunem, de Lacul cu nume şi cu formă de ghitară, de pescuiturile minunate, de Furtuna de pe mare şi de celelalte divine episoade pe care el le citeşte în fiecare Duminică, din uşile altarului şi pe care eu le-am citit ani dearândul, în vremea entuziasmelor naive. Ne aducem aminte de acea Călătorie, în ziua Sâmbetei, printre lanurile coapte şi prindeam şi noi cu mâna câte un spic, ca să-l frecăm în palme şi să scoatem bobul rumeor. Şi ca bobul de grâu, care iese din pleavă, aşa ieşeau din pleava inimii amintirile cele bune şi gândurile drepte. O, dacă viaţa ar fi atât de simplă şi de clară, dacă drumul ei ar fi să meargă totdeauna printre o mare lină, cu lăsări depărtate argintii şi un ţărm învestmântat în holde fericite! Dacă marea aceasta nu s'ar tulburà adeseori atât de greu şi turbarea ei nu s'ar vărsà peste cărarea noastră,

iar țărmul, azi armonios și tare, nu s'ar face râpă și mocirlă, cutreerată nu de amintiri evanghelice, ci de acele animale necurate, pomenite în Evanghelie, care se aruncă de pe țărm și se îneacă în mare!

Așa încât, în acele seri cristaline, încheiate într'o parte de geana apelor iar în cealaltă de ondularea malurilor verzi, și amicul meu și eu plimbam cugete triste, el pentru un cuvânt, eu pentru altul. El îmi povesteà luptele lui de obscur soldat al Bisericii, visurile lui prădate, străduințele lui prea puțin răsplătite și puțin înțelese de cei din preajma-i. Sărman prieten, suferea și el, în fond, de aceiași suferință, ca noi toți. In inima lui, ca într'o albie prea largă, idealul lui curgeà scăzut și sărăcăcios, ca un torent învins de seceta lui Iulie. Uneori, pe linia de ideală ametistă, care arată unde marea și cerul se despart, se ivea câte un mugur deabeà văzut sau se deșirà în văzduh un norișor. Și ne gândeam atunci la nenorocirea ceasului de față, la vastul măcel pornit între popoarele creștine și la spionii mării cari puteau să se ațină dincolo de orizont. Și ne întristam și mai mult în fața mării, atât de uriașe și de calme și în fața omului, atât de mic și de robit de patimi.

Intoarcem pașii către casă, trecând încet printre macii roșii, risipiți în grâul galben, printre cicoarele albastre și printre sipica albă gălbioară. Lacul Tekir-Ghiol străluceà ca o placă de aur, între cele două grămejui de case, dela noi, și din satul dimpotrivă, mai aproape și mai limpezi, ca oricând, acum subt încovoerea cerului de seară. Portul Constanța ajungeà — a-

colo departe unde sfârşeşte marea — din scânteeloare năzăreală, cum se arată în soare, clădărie trandafirie şi împietrită. Ne opream, amicul meu şi eu, fantomă neagră şi cu fantomă sură, pe promontoriul vecin cu plaja. Oaspeţii locului stăteau culcaţi, subt lumina dulce astenită, se scăldau în marea cu tresăriri uşoare sau se jucau în nisip, după poftă, după nevoe şi după vrâstă. Amicul meu are patru copii; şi eu tot atâţia. Ii căutam din ochi şi-i găsiam mereu în acelaş loc, în nisipul de pe plajă, tovarăşi la o laltă, la ridicat cetăţi şi la sădit grădini. Ceilalţi copii făceau la fel, sau înnălţau zmee, la vântul serei. Părinţii lor, supraveghetorii lor citeau, visau, vorbeau sau se scăldau. Dar lumea aceasta, nouă celor doi cari priveam de sus de pe promontoriu, ne erà departe şi străină. De n'ar fi fost devale micii ziditori de cetăţi şi săditori de grădini, patru ai lui şi patru ai mei, noi n'am fi călcat pe aici şi n'am fi atins niciodată marea, pe această cale sgomotoasă a unei staţiuni de băi.

In câtevà dimineţi, am plecat singur şi am coborît printre tufele de sulfină pe plaja goală, într'o altă latură, rar cercetată de mosafiri. Noianul apelor desfăceà subt astrul zilei o plasă de argint licăritoare şi mobilă, întinsă dela ţărm şi până în zare. Tonalitatea depărtării erà verzue, bariera zărilor erà albastră. Iar subt acest aspect în care norii cerului, clarităţile şi modificările văzduhului se regăseau ca într'o oglindă, marea îşi trăià eterna-i epopee, îşi resfirà diamantele şi legănà şi mângâià tristeţea inimii. Valuri după valuri veneau din larg şi în veci

neobosite şi în veci la fel unul cu altul plesneau marginea băei, deznodându-se în nisip şi aruncând pe el o fugară, ghirlandă albă. Şi viaţa acestei mări ţine de milioane de ani şi sute de mii de oameni s'au odihnit pe ţărmu-i de trudnica lor cale! Câtevà civilizaţii au crescut şi au trăit împrejurul acestui străvechiu Pont Euxin. Din adâncurile ei, cari sânt în acelaş timp cimitire şi muzee, marea scoate uneori monete eline şi romane şi le readuce, după două mii de ani, la lumina soarelui. Pe coasta aceasta, sunt numeroase rămăşiţe de cetăţi, de oraşe, de temple şi de biserici. Omul le-a ridicat, a trăit în ele şi a murit, cu fruntea încreţită, cu ochiul trist. Şi tristeţea atâtor generaţii n'a schimbat nici marea, nici cerul, nici inflexibila soartă omenească. Astăzi ca şi în ziua întâei coborîri a corăbierilor greci, marea e nepăsătoare şi de aceeaş vrâstă. Cerul e tot atât de sus deasupra ei, tot atât de neajuns, iar inima omului e bântuită de acelaş dor de necunoscut, de aceleaşi visuri covârşitoare şi ucigaşe.

Şi atunci îţi pare că această imensitate neadormită şi eternă te mângâe şi te povăţueşte: *E dat ca marea să se sbuciume deapururi. E dat ca inima omului să nu fie niciodată împăcată.*

Om de muncă de eşti, munca ta nu vei sfârşi-o cât Aminul şi când te vei culcà pe căpătâi, în seara cea din urmă, vei fi cu mintea plină de câte ai aveà să faci, a doua zi. Creştin de eşti, vei vedeà, ca într'un răsărit ,departe în veci, Grădinile cele veşnice şi cerescul Ierusalim, iar

pe drumul prăpăstios şi aspru ce duce până acolo vei înserà curând. Artist de eşti, vei umblà, viaţa întreagă, cu ochii aţintiţi la vedenia ta de frumuseţe, te vei împiedicà de toate pietrile din drum, vei încurcà şi amărî viaţa intimilor tăi şi vei murì pustiu, croncănit de corbii cei mai nemiloşi — ai gloriei deşarte.

N. DUNĂREANU

Clemencu

Pescarii se strânseră roată în jurul unui ceaun mare, de unde aburi calzi mirositori, se ridicau în rotocoale cenuşii şi pereau sub ochii celor patru vlăjgani care abeà aşteptau să deà în clocot mâncarea. De sub ceaun se ridicau limbi roşii, se lungeau încolăcindu-se ca trupul şarpelui, aruncând pete de lumină pe oglinda Dunării care luceà la picioarele lor.

Isprăviseră căutatul cârligelor, şi îşi priponiseră lotcile, scoaseră plăşile pe mal, ca a doua zi, din nou să pornească cu ele uscate pe valuri.

Cel mai în vârstă dintre dânşii, Nichita, un vlăjgan înalt, cu spatele cât o covată, cu ochi gălbui, barba roşie, şi cisme grele să tragă câtevà ocale, stà tolănit pe nisip, cu mâna sub cap şi priveà unda Dunării. Un altul cu capul şi cu picioarele goale, mereu mestecà borşul, iar al treilea, aruncà vreascuri sub jăratecul roşu al focului. Al patrulea dormeà cu gura căscată suflând ca nişte foale.

Departe, pe celălalt mal, printre gardul de nuele şi stuf cu care închisese gârla Mocanului,

năvăleà apa grăbită aducând în vâltoare peştii care se sbăteau să scape. Deasupra, ca nişte hoţi la pândă, se roteau pescăruşi uşori, şi când le veneà la îndemână, se repezeau în apă, şi-şi înşfăcau prada.

Sălcii bătrâne încununau malul cu ramuri verzi care în apropierea serei se făceau din ce în ce mai negre. In fund, pe grinduri se ridicau rotocoale de fum, răsunau glasuri şi se vedeau herghelii de cai, cu capetele plecate, în fum, veniţi să se apere de tăuni. Când şi când, pe deasupra bălţei care cu cât veneà seara se luminà mai tare, greoi şi leneşi treceau bâtlanii...

Dar Nichita şi cu tovarăşii lui nu se uità la toate acestea. Pe el îl chinuià un lucru: de-o lună nu mai pusese păhăruţ de votcă în gură... De aceea stà tăcut şi fără chef... şi se gândeà cum ar face să aibă măcar un păhăruţ de băutură.

Tăcură o bucată bună, borşul erà aproape gata; pe când flăcăii mestecau mămăliga, iată că Nichita ridică capul, îşi mişcă trupul, pironì ochii şi privì vreme de câteva minute dunga apei....

– Ce-i? întrebă cel care mestecà borşul, vine vre-o lotcă.

Nichita nu răspunse. Apoi, peste puţin, lăsă capul în jos, îl clătină vorbind:

Asta nu-i bine...

— De ce? întrebă cel care veghiase tot timpul să nu se stingă focul.

— Pentrucă iar cere Dunărea carne de om...

Pescarii cei tineri se uitară unul la altul...

Crescuţi pe malul mărei negre, ei nu ştiau de una ca asta...

— Şi cum cere carne de om?

— „Iaca aşà... vorbì Nichita, în fiecare primăvară ea cere partea ei... Acuma, mâine, poimâine, ai s'auzi... că cineva s'a înecat...

— Ei asta se poate? vorbì cel mai tânăr...

— Şi tu nu crezi? Poate vrei să-ţi spun şi-o întâmplare. Eu sunt şi mai bătrân, şi-am văzut ce poate Dunărea când îi vine toana... Nici eu nu credeam, dar acum s'au schimbat lucrurile.

Pescarul tăcù şi pe faţa lui răsărì par'că o umbră de grijă. Câtăvà vreme el nu vorbì nimic..., apoi deodată ridică capul şi privì spre cei doi...

— Aţi auzit voi de Clemencu?...

Cei doi se uitară unul la altul...

„Ei, dacă n'a mai fost şi el pescar, dacă nu erà şi el înotător şi dacă n'a vrut să asculte, tot s'a înecat...

— Şi cum? s'auzì un glas...

„Asta, Clemencu, începù Nichita, erà cel mai renumit pescar pe vremea când eu eram ca voi... Dar de înotător îi se dusese vestea până 'n Constantinopol... Iaca să vezi. Mergeà cu luntrea, şi deodată, îmbrăcat cum erà, se aruncà în apă. Cine nu-l ştià, se sperià..., dar el ca raţa, îl vedeài răsărind cine ştie unde.

Dunărea? o treceà de patru ori la rând. Odată, ci-că s'a îmbătat, şi s'a luat la bătaie de-a spart capul unuia. Au venit cei de la poliţie, dar el ce să facă..., fuga la mal, şi... huştiuliuc în Dunăre. Poliţia rămâne cu gura căscată, dar el, începe să calce apa şi la mijlocul Dunării, râdeà

de ei şi le făceà plecăciuni. S'au dus ei cu luntrea, dar cum să-l prinzi, dacă el se dădeà la fund..

— Auzi... îi vorbì unul...

— Da... şi să nu credeţi că spun minciuni... Aşà înotător erà el... Dar am uitat... de câte ori nu se duceà afurisitul pe vapoare de pasageri, şi când lumea erà mai multă, el se făceà că a căzut în apă... toţi ţipau, alergau la bărci, şi tocmai când aceia se săturau căutând, răsăreà pe celălalt mal... Şi... cu toate aceste, vezi, tot Dunărea i-a mâncat capul.

— S'a înnecat?...

— Ba bine că nu... Erà tot aşà ca şi acuma în primăvară... Sunt poate 10 ani... Noi pescuisem şi stam în spre seară, într'un grind... Cu noi erà şi un bătrân, moş Simion... Cum stam aşà, iacătă că moşul ciuleşte urechea, ascultă şi deodată se întoarce spre noi. Zice: Cere Dunărea om, acum care se duce pe valuri, s'a isprăvit cu el. Dar Clemencu care erà acolo, se uità la moş, şi râde.

„Iacă eu mă duc... şi nu-mi pasă...

„Ai s'o păţeşti; zise moşul...

„Eu... Eu Clemencu: La Catarleţ mă duc şi beau şi votcă dacă vrei... rămăşag?

— Nu, rămăşag eu nu pui...

— Ei şi dacă nu pui, eu tot plec să-ţi arăt că nu mă tem. Şi nu isprăveşte vorba şi se şi repede la luntre, se pune la băbăici. Moşul se duce la el, şi-l apucă de braţ... Nu te duce Clemencule.

„Haide, pleacă de-aici", strigă Clemencu... şì a dispărut în noapte. Da, în seara aceia, tot ca

şi acum, Dunărea veneà posomorîtă şi mugind, iar din valuri se ridicà un glas amarnic.

A plecat el, a ajuns la Catarleţ, a băut vutca şi când să se întoarcă, pe la mijlocul Dunării, a venit un val şi l-a răsturnat. Şi atâta i-a fost... cum erà noaptea, vâltoarea l-a zăpăcit învârtindu-l pe loc... Nichita tăcù, se uită spre dunga cenuşie a apei!... Intinse mâna....

— Auziţi cum mugeşte!

Pescarii ceilalţi întoarseră capetele. ascultară. „Da... adevărat, vorbiră ei... uitându-se cu grijă într'acolo de unde veneà glasul...

Nichita vorbì iar:

— Acum băeţi, mâine să vă păziţi...

— Numai mâine!

— Şi mâine, şi poimâine, până ce-o căpătà carne de om... Glasurile tăcură din nou... apoi într'o vreme borşul fù răsturnat într'un ceaun de unde pescarii, sorbeau liniştiţi. Când stomacurile fură puse la cale, ei se traseră sub coliba de stuf, şi se tolăniră pe iarbă înveliţi în ţoalele şi pânza lotcilor...

Noaptea creşteà târzie, învăluind în beznele ei sălcii, maluri şi ghiolurile lucitoare. O linişte adâncă, stăpâneà muţenia. Dunărea păreà că se tot vaetă, dar acuma pescarii adormiseră şi poate numai prin somn, purtau în minte, soarta bietului Clemencu.

EMANOIL BUCUTA

Jalbarul Bălţii

Pârlita e un sat de baltă, care-şi duce în nume şi stema; iar Uzlina, o cherhana pe o mică ridicătură prăfoasă, deasupra undelor, poate cu câtevà case de vălătuci dincolo de peretele neastâmpărat al stufului înflorit. Dar de la una la alta se leagănă leneşă Dunărea, în toată măreţia ei din pragul Mării, şi între ele stau de pază, văzute de pretutindeni, şi din orice loc altminteri, Cele Cinci Culmi, tainicele Beş-Tepè. Ce încărcătură de scumpătăţi, acoperită cu o catifea verde şi înfiptă în cinci ţăruşi de aur pe samar, aveà balaurul acela fioros al legendei pescarilor băştinaşi, în care Sfântul Gheorghe şi-ar fi repezit suliţa, de l-a încremenit aici cu zale aprinse între malurile bogate în cotituri? Călătorul o vede şi nu-şi crede ochilor, de pe puntea care şerpueşte prin toate aceste cotituri, când înainte, argintie şi piezişe, cu două din gheburi ascunse, când numai decât îndărăt din plin şi de jăratic, şi acum par'că pe un ţărm, acum pe altul, tot mai vânătă de amurg, într'adevăr ca o nălucire de minune şi de ispită, pieritoare într'o bătae de pleoapă.

Pluteam pe acel braţ larg de apă, într'o seară de sfârşit de vară. Fluviul erà cu desăvârşire nemişcat. Vaporaşul nostru îşi tăià numai cu milă brazda lui de spume. Pe lespezile de undă, abià clătinate în urma noastră, se rostogoleà iară şi iară, dela un capăt la celălalt, luceafărul. Luna-nouă îşi polcià încet pârtie.

Un braţ se ridică pe lângă umărul meu şi arătă cevà înainte. M'am uitat, fără să caut al cui erà. O lotcă repede fugeà dealungul malului. Fugeà aşa de repede, împinsă şi de val şi gonită şi de vâsle, că bâtlanul care zburà în linie, puţin mai departe, deasupra, poate către cuibul lui de trestie din plaur, par'că o trăgeà la edec. Şi cum o ţineam încordat în ochi, deodată a pierit.

— „Ai văzut-o cum alergà?", râse un glas chiar lângă mine. „Ai zice că a zărit umflându-şi pânzele noui de cânepă galioanele turceşti, la Isaccea subt cetăţue, şi se strecoară să deà de veste în toată balta".

— „Dar ce s'a făcut?" întrebai, fără să mă întorc, scotocind mereu locurile. Lotca nu erà nicăieri. Bâtlanul cotise scurt peste stuf şi pierise şi el.

— „Ce să se facă? A intrat pe o gârlă şi se duce acasă. Uite, vezi fumurile de colo din fund? Lasă, nu casele din dreapta! Acolo e Mahmudia. Drept în faţă, între deal şi trestie? Intr'o vie de sus poate îşi pune acum palma crăpată streaşină la ochi mama, se uită la vaporaşul nostru şi îşi zice că cine ştie pe unde trebuie să rătăcesc şi eu aşa. Şi nu-şi închipuie că la lotca de-adineauri, care pe înoptate are să fie

scoasă pe nisip subt ferestrele noastre, am privit de aici numai cu două ceasuri mai de vreme, şi m'am gândit la ea. Satul e Lacul-Albastru, Morughiolul".

— „Eu n'am văzut nici o gârlă", murmurai înciudat.

— „Multe le-am trecut, şi nici n'ai bănuit. Uite şi-acuma a fost una aici. Şi după salcia despicată de colo e alta. Le vezi? Nu! Pentru asta trebuie ochiu al locului. De unde suntem, până la Vâlcov şi la Alioşi, peste toată furca uriaşă a Deltei, cruciş şi curmeziş, şi mai spre Miazăzi, pe lângă Dunavăţuri prin Razim către marile vaduri pescăreşti dela Jurilovca, lotca umblă pe ulicioare de apă, prin şanţuri pierdute, peste tăieturi în plaur, printr'o plasă încâlcită drăceşte. Ce-i trebuie ei marile căi de vapoare sau cele câtevà colţuri ale agenţilor la pândă, ca vidra, când subt apă şi când de pe vre-o noadă de grind, după contrabandele de peşte? Iar dacă unul mai isteţ se furişează înăuntru pe vre-o ascunsă aţă a paianjenului şi începe să încurce drumul oamenilor, o lovitură de lopată în moalele capului, căzută dintr'un desiş, îl face s'o uite pentru totdeauna. Balta i-a celorlalţi, şi ei nu-i descopăr nimănui tainiţele, nici nu-i slobozesc zăvoarele.

„Pe unul ai să-l întâlneşti la cherhanaua Uzlinei. Il cunoşti pe Ivoli Ivanov, sărătorul de peşte? E un bătrân acum, cu părul alb, ieşit plete şi inele de subt căciula de oae turtită. Poate că cu hainele de pe el a venit acum douăzeci de ani dela Miazănoapte. Mai multe petece n'ar încăpeà, cu oricât meşteşug, pe ele. Cis-

mele nu le scoate, cât ţine toiul peştelui, nici noaptea din picioare. Cu un litru de rachiu, despică la ciorlan, şalău şi văduviţă, odată cu cuţitul de jos în sus peste burta peştelui, şi altă dată înăuntru, în cele două jumătăţi deschise, ca să radă şi să arunce măruntaele, ià dintr'un maldăr de sare, pune deasupra, închide şi aşează într'o putină, aplecat peste acelaş loc pe masă şi cu aceleaşi mişcări, optsprezece ceasuri pe zi în şir. Dacă îi dai doi litri, lucrează douăzeci de ceasuri.

„Cu el nu poţi vorbì. N'are ce-ţi spune. Nici n'a învăţat vre-o iotă româneşte. In limba lui nu e mai vorbăreţ. Să-l asvârli în apă, nu cade la fund, într'atât îl ţin grăsimile şi putoarea de peşte deasupra. Numai pe subt scaune se răstoarnă după ce a tropăit prin cârciuma de lemn, cântând cu clondirul de spirt în mână. Acolo doarme mai de obiceiu.

„Iar dacă i te opreşti înainte şi-i spui cevà, ridică de peste toată carnea aceea însângerată, la tine, doi ochi negri plini de lumină bună, un zâmbet sfânt şi o barbă curată şi subţire la fir ca a icoanelor care se plimbă pe Volga şi pe la târgurile dela Nijnì Novgorod, că taci tu acum şi-l priveşti înfiorat. Ce are în toată fiinţa lui, de zdreanţă omenească la vânt, bătrânul acesta, maestru lemnar de lotci pe vremuri în Rusia, de meserie evanghelică, şi care peste cinci ani are să fie de şaptezeci, că te năvăleşte sfiala lângă el? De ce te îneacă unda aceasta ameţitoare de singurătate a bălţilor?

„Unul sunt şi eu. Acum n'ar mai păreà. Şi am dus şi eu năvodul pe lotci, m'am bucurat de

câtă vietate a căzut în matiţă şi am ajutat la trasul frânghiei pe cric. Am bătut şi eu cu ghionderul în rădăcinile de sălcii, ca să izbucnească de pe dedesupt peştele pitit, şi mi-am lăsat după el tarbucul. Şi eu am umblat la pescuitul cu carmace. Am tras cu puşca lui tatămeu întâiu după ceapâri mari de baltă şi pe urmă, după ce m'am spurcat la pulbere şi alice, m'am rătăcit prin păsăretul de primăvară venit de pe alte ţărmuri şi nu m'am întors cu săptămânile acasă. In copilărie, când mă pierdeam prin stuf, pe la noi prin Lacul-Albastru, şi, după un tropăit înfundat, un cap de armăsar dobrogean, înalt şi cu coama sbârlită, cum nu se mai pomeneşte astăzi, îşi făceà loc prin trestiş la mine, mă priveà cu ochii speriaţi o clipă şi apoi o rupeà în galop deadreptul, în stâlpi de apă aruncaţi în toate părţile, am învăţat şi eu să prind sălbăticiunile acestea mândre cu arcanul şi să le călăresc pe deşelate, până la aslâmpărarea lor şi la desgărdinarea oscioarelor mele.

„Şi mai cu gusturile mele, mai cu treburile tatei, am trăit toată viaţa de apă, am bătut toate unghiurile, cu tovarăşii bărboşi sau de capul meu, şi nu ştiu dacă a rămas pe aceste seninuri, bordeiu, în care să nu intru, şi om, cu care să nu leg vorbă. De atunci am văzut ce bun a fost Dumnezeu, când a lăsat să curgă în albii apele şi să se umple fără asemănare cu hrană uşoară, pe aci într'o margine pustie, şi cât de răi oamenii, cari vin de departe, fără iubire şi lacomi, ca să stoarcă în teascurile minci-

noase ale legii, toată grăsimea locului cu toată hărnicia de zdrobeală, a braţelor.

„Am fost mai târziu pe la şcoli. Dunărea până la Severin o calc în toată luna odată. Mi s'a mai lărgit mintea şi m'am mai ciocnit cu lume. N'am mai putut să rabd. Şi dacă o uşă de slujbaş nu se deschideà, când chemam de afară, am început să şi bat. Uneori, alături de vânători de păstrugă şi nisetru, necăjiţi, am scos câte una din ţâţâni. Altădată noaptea am şi buşit pe câte un netrebnic, semeţ pe şapca lui seacă şi hrăpăreaţă, cu pajură. Cât am putut, am ajutat, şi de multe ori cu un cuvânt între răzvrătiţi şi o mijlocire hotărîtă, unde se cuveneà, am oprit răscoale. Am făcut şi nebunii ca să nu las să se făptuiască o nedreptate.

„In războiu păzeam, după ce pierdusem Dobrogea, malul pe aici. Bulgarii erau dincolo, pe înălţimi sau prin sate. Ne vine într'o zi vorbă că în Pârlita se mărită o fată. O cunoşteam bine. Şi ştiam şi pe cine aveà drag şi auzisem şi cu ce urît trebuià să se însoţească. Peste Dunăre veştile treceau prin ceaţă neîmpiedicate şi fără zgomot, ca păsările. Poate că a venit cu ele, îngrijorată, şi o chemare! De-ai noştri de-o lature, de-ai noştri dincolo. Iar la mijloc, drumul bătut al vieţii noastre.

„Erà o seară timpurie de toamnă umedă. Ne-am vârît vre-o zece în bărci. Ştiam locurile ca în grădina tatei. Am alunecat nezăriţi de cealaltă parte. Ne-am târît pe ridicătură, ne-am lăsat în balta din jurul satului şi am trecut-o în picioare, în apă până la piept, cu puştile şi

cartuşiera în mâini, deasupra capului. Dacă ne descopereau ,nu mai scăpà unul.

La ieşire, ne-am stors puţin de udătură, ne-am cercetat armele şi ne-am risipit pe uliţi, cu vorbă să ne întâlnim la biserică. Unul câte unul ne-am strâns gâfâind pe la ferestre. Inăuntru erà lumină mică ,după poruncă, de teama sentinelelor noastre. Slujba începuse. I-am scos pe toţi afară şi i-am dus în buza puştii până la bărci.

„Pe mire şi pe ai lui i-am lăsat legaţi pe mal. Nunta am mutat-o, cu mireasă gătită, care nici nu doreà mai mult, cu popă în odăjdii, cu părinţi, nuntaşi şi cu doi prizonieri, găsiţi gurăcască între ei, mai de voe, mai de nevoe, dincolo între Români. Camarazii ne aşteptau cu sufletul la gură. Şi am făcut, dupăce am înduplecat şi pe părinţi, nuntă mai bună, la noi, cu iubitul fetei, care erà soldat în plutonul meu, din Pârlita şi el, şi păşise şi cel dintâiu pragul bisericii. Le-am fost naş. Şi am râs cu poftă din adăposturi, când a doua zi, de necaz, Bulgarii au tras în deşert o jumătate de ceas cu mitralierele.

„Pentru aceste toate, şi pentru altele, Stăpânirea îmi zice, mai în glumă, mai în ciudă, jălbarul bălţii, şi se uită după mine pe subt sprâncene. Mă urmăreşte. Pune poate să măture în fiecare dimineaţă o carceră de temniţă şi să-i încerce zăbrelele, pentru mine. Pe unde am dat eu azi, mâine s'a şi înfiinţat iscoada. Pe când stau aici de vorbă, cinevà, jos în cabină, îmi întoarce pe dos buzunarele şi-mi pipăe căptuşeala mantalei de ploae.

„Dar nu e nimic. Mie-mi rămâne iubirea oa-

menilor. Şi rostul meu pe această frumoasă lume dobrogeană.

„Cu altul din aceşti stăpâni ai bălţii ai să te vezi în Sfântu-Gheorghe. El e altamanul care bagă întâiu cuţitul în morunul atunci tras în lotca zbătută să se cufunde, şi strigă: „Icrana!". Ce suntem noi alături de el! Nişte biete rândunici de streaşină, lângă pescăruşul puternic, ţipând în furtună, al Mării, cu o fâlfâire de aripă albă, lungă cât lotca. Voinic, îndrăzneţ, frumos, nevinovat şi bun. Nu ştii povestea altamanului şi a icoanei Maichii-Domnului, aruncată apoi pe renie de valuri?"

Eu şedeam tot ca la început, cu mâna strânsă pe vergeaua balustradei, şi mă uitam înainte. Glasul vorbeà lângă mine, liniştit şi pătimaş, pe rând. Nu m'am mai întors, să văd al cui erà, faptura tânără care cântà cu el, ca dintr'un naiu cu ţevi tăiate din toată trestia bălţii, gâlgâind de plâns ori de ţipete de biruinţă şi de mândrie. Ar fi fost zadarnic. Nu l-aş mai fi deosebit.

Se înoptase bine. Abià dacă se mai zăreà deasupra noastră, într'o făşie a felinarului verde din coastă, cu faţa lipită de geamul odăiţei lui din catarg, silindu-se să vadă, chipul ofiţerului dela cârmă. De mult secera lunii căzuse roşie pe şesuri. Tavanul cu stele ne fusese luat de peste capete. Goneam în întuneric şi pâclă, pe lângă ostroave, sau în larg, sau numai la o prăjină de zidul de sălcii al Deltei, urmărind firul apei printre bancuri şi primejdii.

Nu mai aruncà nimeni sonda. Câteodată, la răstimpuri neaşteptate, şueram lung a spaimă

din fluerul de abur dela gâtul coşului. O flacără fâlfâià, cu cearcăne de pulbere, aprinse şi apoi tot mai albastre, par'că neţinută de nimic, în văzduh, departe. Dintr'acolo auià încoace câte un strigăt sfâşiat. Era ca şi cum ar fi ieşit din acea gură rotitoare de foc. Apoi ne cufundam iară în taină şi în foc. Poveşti de vitejie, de iubire şi de moarte, în colibi de grinzi călăfătuite, pline de sfori, cârlige pescăreşti şi fum, de viaţă tihnită ca cerescul cleştar al Mării, de lupte cu valurile, de scăpări minunate din vânzoleala vijeliei plesnită de grindină şi de fulgere, îşi ţeseau firul mătăsos, cu toată această vedenie plengătoare, în războiul bătut pe gânduri de mâna de umbră a Nopţii.

Şi zburam, bizuindu-ne în priceperea căpitanului şi în norocul drumeţului, către Marea-cea-Mare, cu singurele noastre două felinare de veghe, pe braţul stins şi închis la ceasul acela vaselor. Trebuià să ajungem înainte de miezul nopţii la Sfântu-Gheorghe.

—

AL. CAZABAN

Vestitorul Furtunelor

Când lopătarii au pus mâna pe vâsle, ca să ne avântăm spre inima deltei, nici-un nour nu pătà limpezimea cerului. Adăpostite la umbra şirurilor de trestie, ghiolurile şi gârlele îşi păstrau răceala undelor, cu tot incropul soarelui de Iulie. Nici-o şoaptă, nici-un foşnet de papură sau trestie, nu dădeà de bănuit că pe undevà se strecoară, cumva, o boare de vânt! Cu pieptul desfăcut, cu braţele goale, cei doi lopătari ruşi, vâsleau tăcuţi, fără să scape un sunet din buzele strânse, ca şi când n'ar fi ştiut să vorbească... Indeplineau slujba de adevărate motoare, întrebuinţând, în loc de benzină, câte o înghiţitură de votcă, pe care o ţineau la îndemână, într'o ploscă destul de încăpătoare.

Deşi purtau lotca, cu multă dibăcie, printre cotloanele cele mai salbatice, totuşi nu dădurăm peste nici-un fel de vânat. Par'că apele ar fi fost otrăvite, aşà nici-o vietate nu se ţineà pe acolo. Nici măcar un stârc, cu sborul lui molatec, nu trecù deasupra noastră.

— Ce Dumnezeu? — întrebai pe unul din lo-

pătari — a dat boala 'n păsări, de nu se vede nici-o urmă de vânat?

— Cum să găseşti păsări, prin părţile astea?! se miră lopătarul. E prea adâncă apa şi prea limpede... De unde să găsească de mâncare.... sălbăticiunile? Mai bine erà dacă ne îndreptam spre Pardina. Acolo sunt mii. Tot felul de jigănii şi raţe, şi gâşte, şi becaţi, şi tot ce vrei.

— Să mergem la Pardina — zisei, strângând patul puştei.

— N'avem timp să mergem acolo, că ne prinde furtuna! — se amestecă celălalt lopătar, care se şi uità cu băgare de seamă spre miază-noapte...

— De unde ştii că vine furtuna? — îl întrebai, cuprinzând dintr'o privire, tot seninul cerului.

— Cum să nu ştiu?! Uite ceapârul cum vine spre noi!...

— Care ceapâr?... Ce tot vorbeşti? — mă încruntai la Rus.

Dar el fără să se supere deloc, îmi arătă cu mâna spre miază-noapte.

— Uite!... Vezi acolo, pasărea ceia. — Uită-te bine... o vezi? vine spre noi... E ceapârul...

— Cum ai zis: ceapâr? Ce-i asta ceapâr?, întrebai, nedumerit, uitându-mă spre miază-noapte.

— Ceapâru'. Nu ştii?... E o pasăre. El nu se vede decât când s'apropiè furtuna... Când vei vedeà ceapâru, să ştii că şi vine furtuna.

Râsei de credinţa lui de om sălbatic, şi căutai să descopăr spre miază-noapte, pasărea pe care o pomenise.

Deasupra unei estompări uşoare de nori, o zării desluşindu-se tot mai mult, din desimea zărei. Se măreà din ce în ce, conturându-se tot

mai clar, tot mai definit, pe fondul albastru al cerului. Inaintă de-abia, legănându-se în plutirea liniştită a vulturului. Da, cu cât se lăsà mai jos, îşi schimbà înfăţişarea, semănând mai mult cu un cocor sau cu o altă pasăre din neamul picioroangelor. Se cunoşteà însă că e cu mult mai mare, şi cu mult mai deosebită de cât aceste păsări călătoare.

Deodată vârfurile papurei prinseră a se clătinà uşor.

— Uite, vezi?... Incepe şi vântul! — spuse, cu oarecare mulţumire, lopătarul care îmi arătase pasărea.

Şi atunci, văzui cu grijă şi foarte surprins că, dispre miază-noapte, norii porniră să se ridice, în rotocoale întunecate şi repezi, ca fumul de păcură când arde.

Pasărea înaintà, acum înspre răsărit, aşa de grăbită, că par'că ar fi alungat-o, din urmă, ameninţarea norilor. Pe nesimţite, vântul se înteţise cu totul. Valurile gârlei ne purtau lotca, în toate părţile, săltând-o supărător. Papura se îndoià aşà de tare, încât sărutà apa, cu vârfurile ei simţitoare.

Nu scăpam pasărea din vedere... După ce se afundase cu totul spre răsărit, o văzui făcând o roată largă, apoi luându-şi avântul iarăşi spre noi. Acum sburà jos de tot, şi nu ştiam dacă sub ea, papura se aplecà de bătaia vântului, sau de fâlfâirea aripelor uriaşe. Când trecù în curmeziş, căzând în bătăia razelor de soare, penele ei căpătară strălucirea fulgerului, şi îmi părù o pasăre măiastră, venită din altă lume.

Norii, lăţindu-se peste adâncimile cerului, în-

tunecară lumina soarelui. Sălciile şi toată papura ghiolurilor şi a gârlelor erà răscolită şi sfărâmată de puterea năprasnică a vijeliei. Şi în tot pustiul cenuşiu al cerului, singură, numai pasărea pluteà strălucitoare. Lopătarii se opinteau din răsputeri să ducă lotca la adăpost, înainte de a începe ploaia.

— Trebuie să ajungem îndată la Somova... Acolo dăm de-o cherhana, şi scăpăm de udeală — mă îmbărbătară cei doi Ruşi, pe care îi priveam cu drag şi cu încredere, dându-le viaţa pe mâna lor.

Infruntând furtuna, pàsărea se afundà tot mai mult în adâncime. Rupeà desimea norilor, şi când fulgerile începură să brăzdeze cerul, păreà că scăpărăturile eşiau din atingerea sfârcurilor aripei de fruntea încruntată a norilor.

Când o pierdui cu totul din vedere, oftai cu gura plină de vânt:

— Păcat că n'a trecut mai jos... Ii trăgeam un foc. Ce pasăre ciudată!... N'am mai văzut aşà pasăre, de când umblu la vânătoare... Cât aş fi dat s'o împuşc!

— S'o împuşti!?... Vai!... Ai face cel mai mare păcat! — se supără lopătarul care îmi arătase, cel dintâiu, pe vestitorul furtunelor.

— De ce aş face un păcat? — îl întrebai mirat.

— Apoi ce ne facem noi, pescarii, fără el?... Cine ne mai vesteşte apropierea furtunei? Mai ales pe mare, ce ne-am face noi?... Ne-ar prinde furtuna, în mijlocul drumului şi acolo ne-ar rămâne oasele.

O răsbuneală de vânt erà să ne răstoarne lotca. Acum nu-mi mai venì să râd de credinţa de sălbatec a lopătarului, şi îmi pironii ochii în adâncimea norilor, în care se afundase acest straniu sol, trimis de Impărăţia întunecată a furtunelor.

I. SIMIONESCU

Constanța

Cei cari pentru întâia oară se îndreaptă către coasta de răsărit a Dobrogei, când au trecut de Anadalchioi şi privesc nerăbdători pe fereastra vagonului, scot, fără să vreà, aceiaşi vorbă: Marea! Thalassa! Thalassa. .

Deodată se văd la orizont, numai două dungi late, trase cu pensonul, într'o sinuositate lăsată de dealul ce opreşte privirea: una sinilie mai sus, alta verzuie mai jos. Pironeşte privirea şi oraşul ce le apare ca un tablou din alte lumi.

De lângă mare, acum întinsă cât vezi cu ochii, se ridică o îngrămădire de case cochete: cazinoul şi catedrala din capăt, geamia ce dă peisajului un colorit oriental, palatul domnesc cu acoperişul roşu. E o privelişte ce nu se găseşte prea des aiurea, în ţări mai depărtate şi mai vechi.

Peste tot soarele meridional aruncă puternica-i lumină, dând culorilor mai multă strălucire, iar cerul albastru, albastru-intens, completează decorul plin de farmec.

Suntem adeseaori înclinaţi să ne aducem cri-

tici prea aspre, ce ajung uneori la o desconsiderare a muncii proprii. In patima orbitoare, aruncăm asupra trecutului, un val de negare a oricărui progres. „Totul e de refăcut, căci nimic de până acum nu e cu temeiu săvârşit!" Constanţa e unul din multele puncte din ţară, care dovedeşte uşurinţa acestei judecăţi asupra zilei de ieri.

Nu cred că se poate aduce, nici din ţări cu o gospodărie veche, nici chiar din America plină de minuni, multe exemple de o mai repede prefacere a unui oraş, cum s'a întâmplat cu Constanţa.

Ce-a fost aici mai înainte, ne-o spun călători de odinioară. Pe vremea călătoriei lui Moltke, erà un mic port. Mai târziu cevà, spiritul întreprinzător al englejilor n'a putut neglijà insula de grâne dela gurile Dunării, preţuită mai înainte de Romani ca şi de Genovezi. Ei au construit linia ferată Cernavodă-Constanţa, pentru ca să pompeze nu numai grâul dobrogean, dar şi ceva dinspre România.

Constanţa devenì astfel un slab port de încărcare. Aşà l-am găsit în 1877: un mic port rudimentar, cu un cheiu de lemne, nu mai lung de 200 metri şi o magazie cu două etaje, clădită în 1864, pentru depozitarea grâului. Valurile băteau cu furie stâncile de lângă locul unde s'a construit Hotelul Carol, aşà încât multe corăbii, atrase de curentul nestăpânit, se sdrobeau de colţi ascunşi sub apă.

Aşà erà când Dobrogea ne-a revenit cu cevà mai puţin de jumătate de veac în urmă. Dacă până atunci Constanţa erà numai a Dobrogei, de

atunci ea devine singurul port de seamă al belşugului de grâne din România toată. Erà fereastra prin care puteam respira aerul de libertate. Şi ne-am pus pe muncă.

Dela 1881 s'au făcut studii, iar dela 1895, abeà un sfert de veac în urmă, s'au început construcţiile. Ca din pământ a răsărit un port modern, al doilea pe întregul ţărm al Mării Negre, venind imediat după Odessa, construit cu atâta vreme mai înainte.

Constanţa e şi un semn al muncii, ştiinţei şi destoiniciei româneşti, căci început sub inginerul Cantacuzino, el a fost conceput şi adus la îndeplinire numai de către ingineri români.

Comparà cineva planul Constanţei din 1896, cu acel de azi. Nici nu e de recunoscut. Vechiul golf dinspre sud-est, a devenit portul plin de viaţă de acum. Un dig lung de 1400 m., îl adăposteşte de valurile dinspre Nord-est; alte diguri mai mici încheie dinspre sud, bazinul de 60 ha., în care pot intrà vasele cât de mari, căci adâncimea apei este de 9 metri. Chiar uriaşele transatlantice au început să pătrundă în el. Pe când mai înainte farul vechiu nu aruncà semne decât până la 9 mile, lumina celui de azi, aşezat mai adânc în mare, la capătul digului, e zărit la 12 mile.

In port se înalţă, ca nişte căldări asiriene, silozurile, enorme magazine ce pot adăpostì până la 140.000 tone de cereale, pentru construirea cărora s'a cheltuit peste 10 milioane lei aur.

La marginea mării sunt înşirate 40 de rezervoare, ca nişte baloane, cu un volum de aproape

200.000 metri cubi în care este depozitat petrolul, destinat exportului.

In interior sunt anumite cheiuri pentru cărbuni, pentru cereale şi vite. O ramură de drum de fier trecând printr'un tunel, se desparte în alte ramuri mai mici, resfirate în jurul portului, tot atâtea artere ce varsă bogăţiile noastre în vapoarele care aşteaptă să le ducă în lumea largă. Peste tot s'au cheltuit până în 1916, aproape 70 milioane lei aur.

Portul însă ar fi fost mort, dacă nu erà în legătură cu restul ţării. Şi atunci s'a aşternut, între 1890 şi 1895, peste Dunăre, acel pod, monument al ştiinţei inginereşti române, citat ca cel mai lung pod din lume până acum câţivà ani, continuat prin viaducte lungi şi prin podul mai scurt de pe braţul Borcea.

Viaţa a început să gâlgâie, contactul cu lumea întreagă fù deschis. Dela 75.000 tone cât s'au exportat prin Constanţa în 1899, exportul se ridică la peste un milion şi un sfert de tone în 1913. Petrolul cu derivatele lui, ţine fruntea.

Circulaţiunei din port îi corespunde o întindere de exploatare şi de fabricare în interiorul ţării; una cu alta merg mână 'n mână. Importanţa portului creşte, de când elegantele vapoare româneşti, iuţi şi comode, scurtează drumul spre Constantinopole. Constanţa devine un loc internaţional, legătura apusului cu orientul. Timid la început, pavilionul românesc fâlfâie mai adânc în urmă. Vapoarele de călători, unele din ele cu o putere de câte 7200 cai vap., ajung până la Alexandria în Egipt, poposind la Ţarigrad

şi Pireu. Vapoarele noastre comerciale, Carpaţii, cel mai puternic, ajung până la Rotterdam, înconjurând Europa.

In 1913 peste 1100 de nävi au intrat în portul nostru, cu un tonaj de aproape 1 milion jum. de tone. Un cablu submarin leagă Constanţa de Constantinopole, atrăgând spre noi cumpăna de greutate a relaţiunilor internaţionale.

Aceasta este minunea ce se oglindeşte astăzi în luciul mării, minunea înfăptuită în scurt timp aproape numai prin munca noastră proprie.

Dintr'un orăşel cu câtevà colibe de pescari, acum aproape un veac, pe urmele vechiului Tomis, ale cărui ruine au fost găsite chiar lângă port, se înălţă un oraş din ce în ce mărit, plin de viaţă.

Casele nu-şi mai găsesc loc dealungul mării: au început să se ridice şi să se întindă până la Anadalchioi, ca o mare în flux, semn al trăiniciei şi al mişcărei omeneşti.

Deşì mai mult comercial, deşì, ca mai toate porturile din lume, adunătură de naţii diferite, începe încetul cu încetul, să răsară şi colţul unei seminţi sănătoase de cultură naţională.

Şcolile numeroase, cheamă generaţiunea tânără, spre cunoaşterea trecutului, legându-le strâns sufleteşte pe pământul ce a fost de mult al nostru. Profesori destoinici, care îşi înţeleg marele rol cultural ce-l au pe lângă acel al meseriei, s'au strâns grămadă şi se pun pe lucru. Una din cele mai bune reviste regionale, în Constanţa apare „Analele Dobrogei", cuprind în fiecare număr însemnate contribuţiuni la cunoa-

ştere a complectă a provinciei noastre transdanubiene.

Un muzeu regional, cu atâtea condiţiuni bune de desvoltare, e pe cale de a se înfăptuì.

Dacă până acum, Constanţa a luat desvoltarea în care se găseşte azi, servind drept port nu, mai vechii Românii, în viitor singurul port, debuşeul natural al tuturor bogăţiilor unei ţări atât de variat alcătuită, ca a noastră, va luà o extensiune cu totul deosebită.

Condiţiunile naturale îi indică această cale, iar trecutul muncii româneşti este o chezăşie sigură de progresul ce-l aşteaptă.

Pe lângă port, Constanţa este şi singurul loc de recreaţiune la malul mării. In această privinţă însă este multă silă. Constanţa trebuie să rămâie numai portul necesar vieţii ţării. Vilele pentru vară se vor mutà, fie la Mamaia, cu plajă restrânsă, fie la Tekirghiol, mai pitoresc, dar mai ales, mai spre sud, la Balcic şi Cavarna, unde sunt toate condiţiunile de întemeiere a unei staţiuni chiar de iarnă. Farmecul unui peisaj plin de contraste, plaja întinsă şi adăpostită, temperatură medie anuală blândă, fac acest colţ românesc propice pentru o staţiune climaterică maritimă, liniştită, întremătoare. Constanţa trebuie să rămâie cu viaţa sgomotoasă, intensă, de port, semnul nu numai al belşugului ţării, dar mai ales al destoiniciei muncii româneşti din trecut ca şi din viitor.

IOAN PETROVICI

La mare

Pe-o arşiţă ce cade de sus ca o pedeapsă, părăsim Mangalia — unde luaserăm dejunul subt nişte arcade de lemn, servind mai mult noi înşine ca ospăţ celor mai nesuferite dintre gâze — o părăsim, apucând calea ce merge cătră Sud, înspre Caliacra şi Balcic. Trei automobile ce târăsc după ele câte o lungă coadă de colb răscolit, gonesc pe un drum cafeniu de ţară, străbătând vertical această Dobroge aridă, unde petecul de umbră e mai rar ca un diamant. Unde sunt peisagiile umede şi împădurite din alte regiuni ale ţării?! Pe aici e uscăciune, îţi vine să zici deşert, de n'ar fi, cât ţine zarea, şirele de stoguri, care mărturisesc că fertilitatea nu lipseşte chiar în gradul care ne-ar păreà. Totuşi impresia de dezolare stărueşte înainte şi priveliştea ar fi ucigătoare, de nu s'ar tivì la orizont pământul c'o dungă de albastru — siniliu, — marea, care ne întovărăşeşte în cursa noastră, la o distanţă care-o ţine aproape mereu în vază.

Marea! Fără să ne poată ajunge cu briza

ei răcoroasă, ne înseninează totuşi sufletul cu coloarea ei liniştitoare!

O privisem vreme îndelungată, din diferite puncte ale coastei. Dela Constanţa, dela Techir-Ghiol, în sfârşit de pe digul Mangaliei, de unde e par'că şi mai frumoasă, înfăţişând ochilor un albastru sincer, intens şi necorcit de veleităţi de verde sau de reflecte metalice. Albastrul aşà cum l-a făcut Dumnezeu, când a vrut să-l deosebească bine de orice altă culoare!

Acum marea e mai departe, dar aşteptăm momentul când ne vom apropià iarăşi de dânsa, la un deget de valurile ei mai avansate...

Călătorim încă o oră-două în aceleaşi condiţii de arşiţă salbatecă, prea puţin îndulcită de vântul maşinii. La un moment dunga albastră se scufundă subt orizont şi nu se mai vede nicăiri decât întinderea pustie a pământului, până la un loc interesantă prin acele gheburi curioase, prin acele movile, care după unii ar fi morminte seculare, după alţii vechi posturi de observaţie.

De partea mării dispărute se rotunjeşte însă un ochiu de apă, albastru-spălăcit. Este un lac vestit prin tezaurul său de raci, — şi anunţă Şabla, cea dintâiu aşezare dela Mangalia în jos. După puţin intrăm în această localitate, în care tenacitatea bulgărească va aveà pe viitor să lupte cu coloniştii din Macedonia. Un sat respingător prin întreaga lui înfăţişare: case de culoarea noroiului — adevărate temniţi cu ferestruici liliputane suite lângă acoperiş — ogrăzi fără urmă de grădină şi înconjurate de ziduri făcute din bolovani necimentaţi. In sfârşit scăpăm din cu-

prinsul acestei aşezări asiatice şi eşiţi din nou în câmpul fără case, avem impresia binefăcătoare a unui liman... Dela Şalba apucăm oblic spre mare. Terenul se pavează incomod şi obositor cu sfărămături de stâncă, înfipte solid în pământ. Automobilele se opresc şi trebue să străbatem cu piciorul o lungă pantă pietroasă, subt săgeţile unui soare ce nu se dă bătut. Niciodată n'a fost mai aşteptată apariţia mării, care în sfârşit, soseşte prietenoasă, înconjurându-ne, căci mare e şi la stânga, mare e şi la dreapta, fiindcă pământul pe care avansăm este o limbă înaintată în nemărginirea apelor, e capul Caliacra însuşi. Un far care domină prăpastia malului, se 'nalţă ca un drapel de cucerire în lupta dintre elemente.

De-acum linia călătoriei noastre se încovoae ca şi marea, urmând curba golfului de argint. Şi numele este bine dat, căci albastrul închis de mai înainte, în această adâncă scobitură se preface într'o imensă oglindă luminoasă...

După o scurtă oprire în Cavarna — care posedă mai mult confort de cât Şalba, însă nici o notă personală, fie chiar una respingătoare, — o pornim întins cătră Balcic. El ne va despăgubì boereşte de toate neplăcerile suferite. Până acolo, aceiaşi cărare prăfuită, la nivelul câmpiei monotone. Insă soarele e mai puţin fierbinte, iar lumina lui capătă clipă cu clipă tonurile roşiatice ale declinului. Marea ne este dosită de un uşor parapet ~~cu~~ pretenţii crescânde de colină. La un moment dat obstacolul se curmă, lăsându-ne să privim minunata priveliştea capului Caliacrei, care văzut din depărtare, pe fondul

lui de safir, pare un pământ al făgăduinții, din care totuşi n'am ştiut — două ceasuri mai devreme — cum să plecăm mai repede...

După o cotire înspre stânga, maşinele frânează pentru a nu se prăbuşì în valea abruptă unde scoboară drumul prefăcut în şosea. Abeà acum ne dăm seama cât de sus ajunsem de-asupra nivelului mării. Incep să se ivească locuințe. Sunt cele dintâiu case ale Balcicului, care descinde pe trepte pitoreşti până jos, la mare.

In interior, Balcicul este o țesătură de uliți întortochiate, orientale. Are însă câtevà edificii frumoase, cățărate îndrăzneț pe coastă, şi mai ales te strămută îndată în feerica lume a poveştilor, cele câtevà minarete ce se 'nalță elegante în văzduh. Fără să mai pomenesc de ceiace dacă n'ar fi, nici Balcicul n'ar mai fi aceia ce este, — podelele uşor clătinate ale mării azurii, care întinzându-se în adâncurile depărtării, taie cu o brazdă perfect rectilinie albastrul mai decolorat al cerului.

Dacă marea e frumoasă s'o priveşti din Balcic, nu mai puțin Balcicul câştigă sută în sută să-l priveşti de pe mare. Dela această distanță neregularitățile lui dispar, locurile sale virane se împlinesc, edificiile se aliniază într'o splendidă serie de etaje ce se ridică dela suprafața apei, până în vârful coastei. Ne grăbim până nu se întunecă să facem o raită cu bărcile şi să contemplăm amfiteatrul oraşului dela o depărtare de țărm. Soarele îşi făceà cele din urmă împachetări de raze, apunând, — din nefericire nu în mare pentru a o asocià şi pe aceasta la apoteoza asfințirii, ci de partea uscatului.

Din mare va răsărì însă luna, dar care, fiind desăvârşit rotundă în seara aceasta, va mai întârzià puţin. Suntem nevoiţi să renunţăm a-i salutà apariţia de pe apă sau măcar de-a fi prezenţi pe ţărm, trebuind a ne ocupà scaunele la un banchet în grădina publică a oraşului. O vom privì mai târziu, când va revărsà de sus cascade abundente de lumină, împânzind nemărginirea mării, de aur şi de vrajă. Deocamdată ne zorim a ne întoarce la mal, folosindu-ne de distanţa ce încă mai rămâne, pentru a ne umple privirea şi sufletul de priveliştea măreaţă, care scade pe măsură ce ne apropiem...

In sunet de muzică militară suim treptele de piatră, care conduc pe terasele grădinii publice,— despre care se spune c'ar fi fost pe vremuri parcul unui beiu cu multe cadâne.

In fund, într'un fel de galerie deschisă, se deşiră o masă îmbelşugată. Ne isbesc printre alte tipsii încărcate, acelea pe care se înalţă movile roşii de coloarea tomatelor, dar care nu sânt de cât farfurii cu raci de Şabla, aduşi grămezi în cinstea noastră. Oaspeţii se năpustesc cu atâta poftă asupra acestei mâncări suculente, că multă vreme nu se aude nimica din obişnuita gălăgie a meselor cu lume multă.

Incepură tocmai discursurile, când cineva mă invită să privesc spre stânga, printr'un luminiş al crângului. Feerie! Luna se vedeà rotundă în depărtare, domnind peste o mare care scoteà văpăi. Ai fi zis un decor de teatru, o pânză superbă de maestru! Căci acesta e paradoxul: o pictură e atunci desăvârşită când o confunzi cu însăşi natura, iar un peisagiu al naturii, atunci

când îţi vine să zici că e pictat! Paradox aparent fireşte, când stai şi te gândeşti că o condiţie a operei de artă e să nu fie artificială, şi un adaos de valoare al frumuseţilor naturii e să pară aranjate de-o mână de artist!

A doua zi, de dimineaţă, coborîm iarăşi la ţărm, cercetând câtevà colţuri mai reputate şi vizitând între altele vila ce şi-o construeşte regina României, după indicaţiile Ei. In afară de câtevà note orientale, printre care un turn în formă de minaret, e acelaşi stil ca şi la Bran sau Cotroceni, un amestec original de elemente româneşti şi bizantine, — un stil care ar puteà să reprezinte un început de epocă în arhitectura şi mobilierul nostru, deoarece cu toate elementele împrumutate, ansamblul este tot nou şi personal.

La mal de tot, aproape de frământarea valurilor, dedesubtul unui arbor secular, oblic ca turnul dela Pisa, regina şi-a instalat un jeţ de piatră, — parc'ar fi tronul depe care împărţeau judecata, în mijlocul naturii, voevozii şi stăpânii de demult... Acum e locul de visare al unei domniţe artiste, din care poate că şi judecă câteodată, fără sancţiunile de odinioară, lucrurile şi oamenii în mijlocul cărora i-a fost dat să vieţuiască...

Sfârşind cu cercetarea ungherelor mai frumoase îmi aţintesc iarăşi privirea asupra mării infinite. Aceiaşi întindere fără de hotare, aceleaşi serii de valuri care se îmbrâncesc până la ţărm, aceiaşi poveste monotonă care repetă aceleaşi episoade şi care dela o vreme nu-mi mai spune nimic....

G. VÂLSAN

Coasta de Argint

Există în ţara noastră un ţinut de o frumuseţe de basm. Avem o fereastră deschisă spre feeriile Orientului, fereastra prin care nu au privit decât pictorii noştri şi artista de o înţelegere atâta de subtilă a frumuseţelor naturii, care e M. S. Regina. Avem mica noastră „Rivieră" sau „Crimeie". Un crâmpeiu de Mediterană, — încrustat în modestul nostru ţărm de mare, — plin de pitoresc al reliefului, îmbibat de atâta lumină şi culoare, cât nu poate cuprinde paleta celui mai zvăpăiat pictor, şi cât nu poate îmbià nici cel mai delicios covor oltenesc sau basarabean.

Un mic raiu, în care realitatea e atât de apropiată de vis, încât ajunge să trăieşti în el 2—3 zile ca să închizi în suflet una din cele mai încântătoare amintiri pe care le poate dà o viaţă. Acest ţinut românesc, admirabil şi atât de puţin cunoscut, este Coasta de Argint...

Râpele albe, scânteind în soare, între albastru senin al cerului adânc al mării, a făcut pe un

călător depe un vapor să șoptească odată cuvintele: „coastă de argint”. Murgoci a auzit și a consacrat expresia. O primim, fiindcă ne încântă și ne măgulește, ceeace e semnul cel mai bun că va devenì populară, dar să ne uităm că numai în parte, această coastă este de „argint”, — adică de marnă văroasă, albă cenușie și friabilă. La Caliacra, coasta e roșie sângerată, din cauza lutului numit terra-rossa, iar spre Ecrene este verde, fiind acoperit de păduri. Astfel că de ar fi să păstrăm stilul hiperbolic al lui Murgoci, ar trebuì să vorbim nu de una, ci de trei coaste: coasta de mărgean, coasta de argint și coasta de smarald. Fiecare din ele au nuanțe proprii, care distrug monotonia caracteristică restului țărmului românesc, dar toate împreună reprezintă o singură unitate armonică, despre care putem vorbì...

Balcicul are o poziție unică. Cutremure vechi, sau alunecări de strate, fac ca buza podișului acì să fie ruptă în trepte și muchii paralele cu țărmul. Creste de munți în miniatură, piramide, falii, frontoane care îți par sculptate în basoreliefuri asiriene, dau aspectul cel mai sbuciumat ce se poate închipuì. Totul de-o albeață strălucitoare — o adevărată simfonie în alb. Așezarea se revarsă într'o cascadă de două sute metri înălțime, de pe sprinceana dealului până în undele mării. Dinspre larg ai impresia că dintr'o urnă de marmoră se împrăștie o grămadă de mărgăritare până pe atlasul albastru și lin al golfului. Se disting terase și o mulțime de leagăne suspendate. Șirurile de case sau de bordee cari sunt foarte multe — se strecoară

printre creste şi golesc toate pantele mai domoale şi toate adăposturile...

Casele, chiar când sunt umile, au etaj, înaintând asupra uliţei, au terase şi cerdace, sacnasiuri zăbrelite, pergole îmbrăcate în ramurile unui singur trunchiu de viţă, plină de ciorchini graşi.

Curţile sunt închise în ziduri de piatră, deasupra cărora apar coroane de smochini sau de lendri şi la adăpostul cărora se ascund încântătoare grădiniţe răcoroase, cu flori portocalii şi conabii. Minaretele svelte se întrec cu plopii, fântânele monumentale de piatră, cu inscripţii turceşti, îşi ciurue vesel apa atât de preţioasă în jghiaburi, care uneori sunt crâmpee de monumente antice. Pe uliţele care urcă şi coboară, uneori în întregime numai în trepte, ca în Malta sau în Genua, se mişcă o populaţie îmbrăcată în costumul plin de culoare al Orientului. Procesiunile femeilor cu căldări de aramă la fântâni, la răspântii, pasul domol al vânzătorilor cu şalvari şi turban — se zice că aici se mănâncă cei mai buni pepeni şi cel mai gustos iaurt din ţară, — până şi sbierătul catârâlor şi behăitul caprelor prin grădinile suspendate, — toate întregesc aceiaşi impresie de viaţă tipic orientală a acestui orăşel de 6500 locuitori, pe jumătate Musulmani. Până şi interiorul locuinţelor este — afară de centru modernizat — tot după tipicul meridional: casele bătrâne nu au sobă, ci vatra deschisă, căminul obişnuit în tot cuprinsul Mediteranei...

La amiazi, Balcicul, în cadrul său de calcare orbitoare, trăeşte ore pline de o splendoare

crudă. Deasupra oraşului se ridică un fel de glorie, o aureolă de lumină şi dogoare. Păzeşte-ţi capul şi caută umbra călduţă şi parfumată a grădinelor, sau, mai bine, răcoarea umedă a plajei pe care marea îşi trimete valurile să bată ritmul vremii.

Dar curând văpaia amiezei se domoleşte. Vin ore încărcate de un fel de voluptate, ore de visare în faţa unei ceşti de cafea, sub umbrarul larg, îmbrăcat în frunze de viţă. Piramidele şi râpele Balcicului par de alabastru, apoi de ambră, apoi par panere cu roze, apoi grămezi de liliac şi violete. O inundaţie de azur acopere tot orizontul. Dealurile armonioase dinspre Ecrene devin transparente. Iată-o barcă cu pânze, care nu ştii dacă pluteşte în azurul mării sau în apele cerului. Sus, pe platmorma litorală de la Momcil, peştişorii roşii ies în lacul suspendat şi aşteaptă răsăritul lunii. Morile s'au oprit, şi cascadele de la Akbunar se aud lămurit până lângă amintirile părăsite unde misterele se adună odată cu umbrele. Când treci cu barca pe sub priporul de la Ceatalceşme, sulfina miroase atât de puternic în aerul umed, că te întrebi dacă nu e o pădure de mimoze care se pleacă asupra mării şi îşi trimete valurilor sărutarea sa parfumată. Pe drumul cotit, de sub Dealul Alb, printre mormintele străvechi cu lespezi înnalte ca nişte menhire preistorice, un copil îşi duce spre casă turma de capre, cântând din fluer. Numai trei sunete, aceleaşi, mereu repetate, de care ascultă toate caprele, trei sunete în tăcerea serii, spre cerul de azur, şi sufletul ţi-e tulburat par'că

ai fi aflat taina miilor de ani trecuți, peste acest pământ.

In sfârșit, vin orele visătoare ale nopții, ritmate de marea fosforescentă, cu dealurile părând de sidef și de mătase, cu orașul încremenit pe coaste ca o turmă de capre adormite și cu întregul mister al răsăritului de lună.

Trebuie să te duci departe spre Momcil și Batova sau cu barca spre larg, sau pe țărmul de stânci romantice cu culcușuri de foce, de la Caliacra, ca să vezi luna ridicându-se din valuri. Dar plăcuta osteneală îți va fi răsplătită. Cu mult înainte de răsăritul lunii, pe cer joacă văpăi care se topesc unele în altele, de la violetul-albăstrui răspândit pe fața apei, la rozul stins ca o flacără de spirt, până la verdele oriental în care se sbate prima stea, luptând cu luminița ei vioaie și inteligentă să biruiască fantasmagoria apusului. Și după acest preludiu în surdină, departe, se ivește o părere de lumină, apoi un sloiu roșu întunecat apărând și dispărând în aburi, apoi se îndeplinește ceremonialul solemn al răsăritului la care iau parte toate puterile naturii, și luna apare, aproape groaznică, turtită între cer și ape, atât de grea și de imensă, că nu ai crede că s'ar mai puteà înnălțà de la fața pământului... Dar mai frumoasă e când a săltat de o suliță pe cer, când s'a înseninat căpătând o nuanță ideală de petunie și când, pe valuri se risipesc mii de petale de lumină. Iar când s'a urcat spre stele, a căror lumină o stinge pe un cerc larg în jurul său, netedă și lucioasă, ca un scut de argint, toată coasta apare clară ca sub lumina unei zile

dulci, o lumină care permite să citeşti fără oboseală, de o intensitate necunoscută în cerurile noastre pline de pulbere.

Să te bucuri de fuga orelor radioase, fiecare aducând o nouă surprindere de culoare, într'un cer în care norii sunt ornamentali, înlocuind florile pe care nu le are încă pământul, pe țărmul unei mări, părând o oglindă animată, menită să răsfrângă splendorile cerului, — iată o plăcere care nu se poate gustà deplin de cât pe Coasta de Argint...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Doctorul Rus

Acum douăzeci de ani — şi poate mai mult — viaţa, în vrerea ei nesupusă vrerei oamenilor, mă aşezase în tihnitul şi frumosul oraş al Tulcei... Cine a mers vreodată într'acolo, cale de câtevà mile marine, se zăreşte de pe vapor aşezarea Tulcei, ca o jucărie pe dealurile de pe ţărmul Dunărei, — încovoiate ca un cot, care îmbrăţişează în îmbucătura lui apele sclipitoare ale fluviului. Şi cu cât te apropii, se lămureşte amfiteatrul în care e aşezat oraşul, — amfiteatrul în potcoavă, ca un imens circ antic, având drept incintă cotul apelor dunărene. Când soarele poleeşte această aşezare, — de departe ţi se pare că-i o jucărie aurită, ciudată, eşită din orbitorul joc de aur al apelor mari. Iar dacă te sui pe culmea dinspre răsărit, poţi vedeà nesfârşitele ochiuri de apă ale ghiolurilor, până departe, spre dealurile pietroase sau spre întinsoarea cenuşie a stufărişului din deltă... De acolo, de pe colnic, apa lată a Dunărei, se vede ca o râmă gigantică de argint, undoindu-se şi pierzându-se în ceaţa depărtărilor... Şi, dacă stai până sub

seară pe această culme, vei puteà vedeà cum încet-încet, depărtările se pierd vederii, — soarele se apropie de linia zării, înroşindu-se treptat până când atinge zarea, împurpurând cenuşiul din preajma lui şi lăsând mai tare în ceaţă zările dimpotriva apusului, — şi repede, ca într'o svoană de grabă, întunericul începe. a înghiţì zările, ca şi cum o fiinţă nevăzută, lacomă, ar soarbe lumina... Atunci încep a clipì luminile de diferite culori, dealungul marelui fluviu. Icicolo — mai aproape — mai departe, — încolo spre Ismailul pierdut în întuneric, — spre întinsoarea plană a Deltei, — pretutindeni, ca nişte licurici imenşi, clipesc luminile aurii, roşcate, viorii, — iar, din loc în loc, ca nişte demonici ochi de smarald, lucesc luminile verzi ale farurilor schimbătoare dela ceataluri...

Dacă, a doua zi, iai o lotcă şi te pierzi în pădurea verde-gălbue de trestie din deltă, poţi aveà crezarea, că te-ai trezit deodată într'o lume cu totul necunoscută, cu înfăţişări exotice. Prin bălţile cu apă verzue, se fac canaluri lungi cu maluri de trestie înaltă, care-şi pleacă vârful în ea, făcând ca nişte tuneluri firave de hârtie. Când şi când pacea singurătăţii este frântă, fie de sborul fâlfâit al unor paseri necunoscute, mari, albe, cu picioroange şi pliscuri enorme, — fie de ţipătul strident şi neaşteptat al cine-ştie căror vietăţi, tulburate în liniştea lor... Din loc în loc, ajungi la grinduri de pământ, pe care, tupilate şi şubrede stau colibe pescăreşti, şi pescari, uitaţi acolo şi de oameni şi par'că şi de vreme. Cu bărbi încâlcite de ani de zile, cu faţa păroasă în mijlocul căreia joacă albastrul de

email al ochilor naivi, cu vestmintele scorojite de apă, grăsime şi sare, cu cisme burdufoase în picioare, — păscarii ruşi te primesc cu un zâmbet în totul nepotrivit cu masivitatea trupului lor... Şi repede îţi gătesc un crap la proţap sau un borş gros de chefali... Până să fie gata ospăţul, priveşti de jur împrejur... E o stepă de trestie, de culoare variind în mii de tonuri, dela cenuşiul intens până la verdele aproape galben... Păscăruşi albi ca spuma, înviorează priveliştea cu puncte clare de albeaţă. Incolo, departe, se vede o coloană leneşă de fum: trece un vapor spre mare, de sigur... Se duce cine ştie unde, spre apele oceanelor îndepărtate...

Iată, aici, în taina stepei din Deltă, a stat ascuns vreme de şapte ani, doctorul Piotr Feodorovici Alexandrov.

Amestecat în luptele idealiste ale revoluţionarilor ruşi din Kiev şi Odessa, gata de-a fi prins şi dus în Siberia, — a scăpat, îmbrăcat ca pescar rus şi s'a strecurat în Deltă. Aici, trăind aceiaşi viaţă ca toţi pescarii, — trăgând la lotcă întocmai ca şi ei, — doctorul Piotr a vieţuit şapte ani, ajutându-şi tovarăşii de pustietate la vreme de boală.

Vreme de şapte ani nimeni nu l-a cunoscut cine e, afară doar de câţivà din pleiada sentimentală a primului nostru socialism. Atunci, în acei şapte ani, mai osebit, acest rus, pe a cărui soră o ţineà Wladimir Korolenko, a învăţat ce e suferinţa, — şi deci, ce ar trebuì să fie iubirea între oameni. Pe urmă, doctorul venì o zi-două la Tulcea, — lumea începù să se obişnuiască cu-

rusul acela înalt, nemăsurat de înalt, cu privire blajină şi vorbă domoală, cu o necontenită năzuinţă spre ajutorare, — şi fără pic de gând de a umilì pe care-va, fie el cât de sărac. Şi-aşà, doctorul se trezì în Tulcea, înfrângând cu bunătatea lui orice pornire de asuprire împotrivă-i... Pe urmă ajunse medic de plasă, cu statul în Tulcea.

Când l-am cunoscut eu, doctorul Piotr, căruia toată lumea îi spuneà acum: doctorul Rus, erà un bătrân înalt, uscat, puţin încovoiat, cu ochii curat-albaştri, străbătuţi de o naivă lucire de bunătate, amestecată şi cu o bătrânească şi nevinovată ironie, — vorbind o românească nespus de plăcut — stricată, — bătându-te pe umăr şi tutuindu-te chiar din clipa când te cunoşteà. Şi pornirea aceasta de nesilită prietenie, ţi-l apropià şi mai mult: simţiai că în dosul acestor apucături, se sfieşte o inimă nespus de bună şi caldă.

Iar dacă te duceai acasă la el, puteai vedeà ceva foarte ciudat: cele câteva odăi bătrâneşti pe care le ocupà, erau aşà de pline de paturi, încât abià aveai loc pe unde să treci, — iar în mijlocul acestor odăi erà o masă de brad pe care, la orice vreme, fierbeà un samovar cât o sobă... Văzându-mă mirat, doctorul Rus mă deslușì:

— „Asta, mă, este azilul calicilor..." şi nu vrù să spună mai mult. Aflai dela alţii că paturile serviau să odihnească pe toţi calicii din plasa lui şi din Deltă, când veniau în treacăt prin oraş. Venià unul — băteà la uşă — eşià un servitor care-i dădeà drumul în tăcere — apoi

îi turnà un pahar de ceai dela samovar — şi iar tăceà... Călătorul se aciuà apoi cum credeà mai bine, şi ades plecà — după ce-şi făceà treburile în oraş fără chiar să mai vadă pe cineva de-al casei sau să spună cuiva bunăziua. Şi iar veniă altul, băteà la uşă, — beà un ceai, se culcà, şi plecà. Arareori, se strecurà printre ei doctorul nalt, slab, cu părul alb acum, şi la salutarea calicimii răspundeà cu o privire nespus de albastră şi de îngăduitoare... Ştià el toate acestea!...

El aveà o odae în fund, cu fotografii multe pe pereţi, cu câtevà cărţi, pe-o mesuţă şi cu un mic covoraş la patul foarte simplu. După ce ne-am mai împrietenit şi aduceam vorba de paturile şi de ceaiurile casei lui primitoare, el îmi mai destăinuià câte ceva din sfiosul său suflet bun:

„*Ia* ştiu, mă, ce-i asta... Când am stat *nă* Deltă, *ia* ştiu... Aşà trebue... Dau bunătate din suflet, bre, asta-i *human*..."

Câteodată ne adunam la el şi ne povesteà de pe vremea luptelor revoluţionare din ţinuturile Ţarilor sau de anii de pustietate din Deltă, când făceà vajnică pescărie. Surâdeà uşor, priviă aiurea şi dădeà din cap, repede însă se treziă din visul de-o clipă şi povestirea se urmà ademenitoare şi înceată.

Intr'o seară de iarnă eram adunaţi în jurul samovarului doctorului, în odăiţa lui. De trei zile erà un viscol sbuciumat, — Dunărea îngheţase, veşti din cuprinsul ţării nu mai aveam de-o săptămână... Eram ca şi surghiuniţi acolo, pe malul apei îngheţate în sloiuri imense,

cât casa... Venise vorba de recunoştinţa omenească — şi doctorul, clătinând din cap, închise uşor ochii albaştri şi zâmbì vag... Zise:

— „E!, mă băeţi, mă!... (eram toţi mai tineri ca el). Recunoştinţa?!... Asta, bre, e-o prostie... Binele să-l faci, mă, fără cuget... aşa... din inimă... Şi atâta!... Un filosof, care a murit din cauza marei recunoştinţi humane, a spus că „recunoştinţa este duşman binelui..." Şi iar doctorul se oprì şi clătină din cap. In pahare, ceaiul fumegà, topind zahărul...

Doctorul urmă povestirea:

—„Iaca, bre, într'o iarnă, acù' douăzeci de ani — cred — tot aşà erà o vreme tare grea. Stăteam tot aici şi cetiam. Samovarul cântà... Voi, bre, nu ştiţi ce frumos cântă samovarul?!... Mă gândeam la cei din baltă, şi la vremea când învăţam la Kiev... E! şi parcă-mi venià să plâng când mă gândeam la suferinţele fraţilor noştri, — adică a oamenilor şi mă întrebam' la ce bune toate aistea, bre?!... Te frământi o viaţă şi pe urmă: gata!... te culci şi nu te mai scoală nici toate clopotele Rusiei... Şi iaca, dragă omule, cum stăteam aşà pe gânduri, intră servitorul şi spune că un om străin cere adăpost... Zic: să intre sănătos!... Şi iaca intră pe uşă o namilă mare, priveşte spăriat peste tot şi nu zice nimic, — şi când dă cu ochii de mine, se opreşte... Il poftesc... Face doi paşi, — trage repede uşa după el, — şi iar se uită la mine... Mi se păreà că-l cunosc, — mi se păreà că nu-l cunosc... Deodată mă luminez. Ii întind mâna, şi-i zic pe ruseşte:

„Ştiu cine eşti, — şi ştiu ce vrei!..." Străi-

nul înţelese şi el, — se desbrăcă de şubă şi şezù pe un scaun...

Imi răspunse tot pe ruseşte:

— „Frate dragă, să nu ştie nimeni, nimic...”

Ii făcui semn că poate să fie fără grijă din partea aceasta, — atât numai: aveà o barbă prea mare şi trebuià dată jos numai decât... Ceeace şi făcui peste puţin”.

— „Cine erà?” întrebarăm toţi, într'un glas.

— „Stai, — aşteaptă!... Cine erà?!... Erà un om, un om mare... Fugise din ţara lui, o ţară pe aici, prin preajma noastră... Fusese mare lucru acolo, — se schimbase regele şi adversarii îl condamnaseră la moarte... Fugise şi ajunsese pe locurile aistea... Aflase că pe aici sunt păduri întinse de papură şi poate că auzise şi de-un doctor nebun, care ştie să tacă, şi — pe ici — pe colo, să facă şi binele... I-am spus: „omule, nici chiar eu nu ştiu cum te chiamă cât vei stà aici. Vreţi să ştiţi cum îl cheamă?... Asta n'are nici o importanţă: erà un om năcăjit, prigonit din ţara lui, condamnat la moarte, — şi aveà şi-o barbă nespus de mare, care avusese aşà, un destin: s'o tai eu cu foarfecile aistea....

Şi ce să mai lungesc vorbă?... A stat la mine şi vara în Deltă, vreme de doi ani, — da' nici vântul n'a ştiut cine-i, — nici servitorul nu ştià pe cine slugăreşte... Pot zice că doi ani omul acesta a fost *anonim*... Da' vasăzică, barba i-o tăiasem...

Şi iaca, fraţilor, într'o zi străinul vine la mine şi-mi spune arătându-mi gazeta:

„S'a isprăvit, plec în ţară...” Aveà în ochi jăratec şi-i tremurau mâinile de mare bucurie.

Se întâmplase — aşa-i roata vremii — că venise din nou regele lui şi acum se duceà să se facă iar mare lucru în ţara lui... M'am bucurat şi eu' săracu' om!... A mai stat la mine câtvà timp, da' nu i-am mai tăiat barba... Acuma puteà şi ea să crească la loc...

Când a fost la plecare, a lăcrămat şi mi-a spus: „doctore, eu frate nu am, da' tu îmi rămâi frate până la moarte... Ce să-ţi dau? Ce bine să-ţi fac?... Cum să-mi arăt recunoştinţa mea?... Te rog să-mi spui...” Şi i-am spus:

— „Când te-i întoarce în ţara ta şi vei ajunge iar la locul tău de cinste, să-mi scrii şi mie două rânduri să ştiu şi eu şi să mă bucur, văzând că a isbândit dreptatea ta — şi dacă vei mai voi, să-mi dai din vreme 'n vreme veşti de ce faci...”

Străinul mă priviă cu ochii înlăcrămaţi şi-mi spuneà:

— „Te mai îndoeşti, doctore, de aiasta?...”

Şi mi-a făgăduit... Când a plecat, barba începuse să-i crească, — şi când servitorul a aflat pe cine slujise doi ani, a dat să cadă din picioare...”

— „Ei, — şi pe urmă, pe urmă?...” îl întrebarăm pe doctor...

Doctorol, mereu surâzând, zise:

— „Ei, pe urmă?!... Pe urmă: recunoştinţă... fraţilor, *hrozav*... A plecat, s'a dus, şi-a ajuns mare lucru în ţara lui, şi i-a crescut barba la loc, — şi de-atunci i-ar fi crescut de zece ori — şi eu tot n'am primit măcar o *hartă* de vizită, — şi nici scrisoare... Iaca: nimic, — curat nimic... Ai zice că l-a înghiţit pustiul,

dacă n'aş şti că trăeşte şi acum, şi are o barbă până la brâu... Asta vasăzică recunoştinţă, — ma-a-are recunoştinţă..."

Doctorul zâmbi cu bunătate şi şopti ca pentru sine:

„E! e!.. *Nicevo... nicevo...*"

Afară viscolul bătea vrăjmăşeşte, de par'că ar fi vrut să scoată uşa din ţâţâni. Pale moi de zăpadă isbiau în geamuri şi le albiau peste tot...

— „Iaca — sfârşi doctorul — aşà, taman aşà erà în iarna când a venit străinul acela la uşa mea, da' aveà o barbă prea mare, pe care i-am tăiat-o cu foarfecile aistea..." şi doctorul ridică de pe mesuţă un foarfece vechiu, de par'că ar fi vrut să tae barba închipuită a unei vedenii, care-i stăteà în faţă...

De atunci e vreme îndelungată. Intr'o altă iarnă s'a dus şi doctorul Rus pe calea îngheţată a veşniciei, dar lumina aceea a ochilor lui buni şi nevinovata ironie care o întovărăşià, îmi uşurează adeseori amărăciunea unor clipe când mi se pare că oamenii sunt peste fire de recunoscători, — şi râd când, par'că-l aud: „toate bune, fraţilor, dar aveà o barbă peste măsură de mare, pe care i-am tăiat-o, iaca, măi, cu foarfecile aistea..."

POEZIE POPULARĂ

FRÂNTURI DE COLINDE DOBROGENE

Colind de fată

. . . .

Sub raze de soare,
In ostrov de Mare...
Leagăn mi-este-un leagăn,
Leagăn de mătasă,
Leagăn de mireasă,
Da 'n el cine-mi şade?
Cutare......
Cosiţe 'mpleteşte,
Pe Mare priveşte,
Departe-mi zăreşte:
O corăbioară,
Neagră şi smolită,
De valuri bătută,
De maluri trântită...

. . . .

(„Arhiva Dobrogei" 1919)

Colind de băiat

. . . .

Dumnezeu dăduse,
Murgul că grăise:
Stăpâne, stăpâne...
De vândut, mă-i vinde
Dar adu-ţi aminte,
Când noi ne băteam
Cu Turcii, cu Francii; [1])
Turcii pe uscat,
Francii 'n prund de Mare.
Turcii ne bătuse,
Francii ne 'nfrânse.
In Mare ne băgase,
Toţi caii 'necase,
Doar eu am scăpat,
Căci mi-am înotat
Marea 'n lung şi 'n lat...

. . . .

(„Arhiva Dobrogei" 1919)

1) Francii e o veche numire ce o dădeau Românii tuturor străinilor ce veneau cu corăbiile în porturi.

Cântecul șăicelor

Bate vântul sălciile,
Să-mi pornească șăicele .
Bate vântul și-o să steà,
Să-mi pornesc și șaica mea
Tocmai până la Hârșova,
La Maria văduva.
Cumziceà și cum cântà,
Șaica mică-și desprindeà,
Cu lopata c'o mânà,
Latul Dunării tăià.
Zor de zi când se crăpà,
Ion Pescaru se 'ntorceà
A plecat c'o șaică veche
Și c'o floare la ureche,
Și-mi vine c'o șaică nouă,
De tăià Dunărea 'n două....

(Auzit de Ap. D. Culea dela mamă-sa. Se cânta în satele Dunărene pe vremea lui Cuza-Vodă

Tudor Dobrogeanul

Foicică şi-o laleà,
N'aveà Tudor ce lucrà,
De tinerel se 'nsurà,
Frumoasă mândră-mi luà.
De frumoasă ce erà,
Nici că se mai dovedeà.
Nici în sat în Dobrogea.
Dar Tudor ce mi-şi făceà?
Cârciumăreasă-o puneà;

. . . .

De veneà omul călare,
Plecà cu şeaua 'n spinare,
De-mi veneà cu şase boi,
Se 'ntorceà numai cu doi.
Dar hoţii de Dobrogeni,
La greu bir că mi-l puneà;
Tot pe an căzan cu bani,
Şi pe lună, o pungă plină;
Avutu-le-a, datu-le-a,
De haraciu nu se plăteà.
Şi-mi aveà Tudor, mi-aveà,

Nouă mori, zău, tot pe-o apă,
De măcinà 'n lumea toată;
Avutu-le-a, datu-le-a,
De haraciu nu se plăteà.
Şi-mi aveà Tudor, mi-aveà,
Aveà vii, aveà moşii.

. . . .

Şi-mi aveà Tudor, mi-aveà,
Nouă mori pe sub pământ,

. . . .

Şi el, măre, că-mi plecà
Tot din sat, din sat, din sat,
Şi din vad, din vad, din vad,
La cinstitul de împărat.

. . . .

„Tudore, Tudorine,
Tudore Dobrogene,
Ce vânt, măre, mi-a bătut
Tu la mine d'ai venit?
Ori tare ai bogăţit,
Ori tare ai sărăcit?"

. . . .

„O Doamne, Măria Ta,
Nici tare n'am bogăţit,
Nici tare n'am sărăcit...

. . . .

De tânăr m'am însurat,
Frumoasă mândr' am luat;
De frumoasă ce erà,
Nici că se mai dovedeà,
Nici în sat în Dobrogea...

. . . .

Dar eu, măre, ce-am făcut?
Cârciumăreasă o am pus,

Cârciumăreasă la drum,
De sărăceà de-un cătun...

. . . .

Şi la tine c'am venit,
Dreptate mie să 'mi faci".

. . . .

„Tudore, Tudorine,
Tudore Dobrogene,
Indărăt tu să te duci,
Şi să-ţi dai pe mândra ta,
Ca să scapi tu de belea..."

. . . .

Dară Tudor ce-mi făceà ?
Acasă mi se 'ntorceà,
Mâna pe mândră-mi puneà
Şi din gură aşa-mi grăià :
„Alei, mândră, mândra mea,
Pe urma ta am sărăcit,
Dar acum vreau să te vând
Pe parale mărunţele,
Că sunt, măre, dăjdii grele..."

. . . .

Foicică şi-o lalea,
Pe mândră de mână o luà.

. . . .

Şi cu ea că mi-ş plecà,
La haraciu că mi-o duceà.

. . . .

„Iacă pe mândra v'o dau.

. . . .

„Să mă scap eu de belea..."
De belea, de angara..."

. . . .

El pe mândra mi-o lăsà
Şi 'ndărăt mi se 'ntorceà
Şi acasă că-mi veneà,
Şi 'n casă că mi-ş intrà
Şi jos, măre, că-mi cădeà,
Şi tare că mi-ş plângeà.
Din ochi negri lăcrămà,
Din inimă greu oftà,
Din piceoare se uscà,
Pân' ce mi se prăpădeà.

(Com. Albeşti, Argeş. Colecţia C. M. Mateescu)

VASILE ALEXANDRI

Pe malul mării

In ceasul trist de noapte, când apriga furtună
Pe marea tulburată, săltând din val în val,
Se 'nalţă, se lăţeşte şi vâjâe şi tună,
Sdrobindu-se de mal;

Atunci când spaima crudă, fiori suflă prin lume.
Când tunetul se poartă vuind din loc în loc,
Când marea frământată s'acopere de spume
Şi norii de talazuri arunc' spume de foc;

Imi place a stà singur pe-o stâncă dărâmată,
S'aud pe maluri vântul cu groază şuerând,
Să văd pe 'ntinsul negru furtuna 'ntărâtată
Şi cerul fulgerând.

Căci inima mea astfel de jale e muncită
Şi plânge de durere la tine când gândesc,
O, maică, înger dulce! O, maica mea iubită!
Tu ce-ai sburat din braţe-mi în leagănul ceresc!

Pierdut în întuneric sub cerul fără stele,
Lipsit de-a ta ființă ce zace în mormânt,
Eu văd în nori, în valuri, icoana vieții mele,
Și gem cu-al nopții vânt!

Ah! mult amar e ceasul, când dorul ce jălește,
Cătând în vremi trecute un suvenir slăvit,
Se 'mpiedică în sboru-i și cade, se lovește
De piatra mormântală a celor ce-am iubit!

Cu-a sale pânzi umflate, o mică luntrișoară
Pe luciul viu al mării de vânt se îngână
Și sub un cer albastru, ca lebăda ușoară,
Azi lin se legănă;

Dar vântul crunt de-odată, suflând cu vijelie,
Schimbă a mării față în munții îngrozitori
Și-acum sărmana luntre, pe 'ntinderea pustie,
Sdrobită se zărește la fulgeri trecători!

———— ——

Păsărica mării

De trei zile-acum pe mare,
Navigând fără 'ncetare,
Noi pământul n'am zărit!
Vântul suflă şi ne 'mpinge;
Orizonul ne încinge
Ca un cerc nemărginit.

In ce parte se repede,
Ochiul omului nu vede,
De cât umede câmpii.
Marea-i lată şi adâncă,
Cine ştie mâne, încă,
De-om mai fi printre cei vii?

Ziua trece, ziua scade
Şi pe gânduri omul cade,
Suspinând încetişor.
Noaptea-aduce mii de stele:
Omul trist privind la ele,
Vars' o lacrimă de dor.

Iar o păsărică vine,
Prevestind țărmuri vecine,
Liman vesel şi deschis,
Pe catarg ea saltă, cântă,
Ne uimeşte, ne încântă
Şi-apoi sboară ca un vis.

Intr'un suflet cu simțire,
Astfel glasul de iubire,
Sună dulce 'ncântător.
Şi din noaptea 'ntunecată,
Il trezeşte de-i arată
Mult ferice viitor...

Astfel glasul libertății,
Va sunà 'n ziua dreptății
Pentru biata țara mea.
Şi din umbrele durerii
Steaua mândr' a învierii
Răsări-va pentru ea.

Dintre sute de catarge

Dintre sute de catarge,
Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile ?

Dintre pasări călătoare,
Ce străbat pământurile,
Câte-o să le 'ncece oare,
Valurile, vânturile ?

De-i gonì, fie norocul,
Fie idealurile,
Te urmează în tot locul,
Vânturile, valurile !

Ne 'nţeles rămâne gândul,
Ce-ţi străbate cânturile,
Sboară veşnic, îngânându-l,
Valurile, vânturile !

In fereastra despre mare . . .

In fereastra despre mare,
Stă copila cea de crai...
Fundul mării, fundul mării,
Fură chipul ei bălai.

Iar pescarul trece 'n luntre
Şi în ape veşnic cată...
Fundul mării, fundul mării,
Ah, de mult un chip i-arată.

— „Spre castel vreodată ochii
N'am întors şi totuşi plâng...
Fundul mării, fundul mării,
Mă atrage în adânc".

Lebăda

Când printre valuri ce saltă
Pe baltă
In ritm uşor,
Lebăda albă cu cânturi
In vânturi,
Se leagănă 'n dor,
Aripe albe în apa cea caldă
Le scaldă,
Din ele bătând,
Şi-apoi pe luciu, pe unde d'oglinde
Se 'ntinde:
O barcă de vânt.

Mai am un singur dor

De-oi adormì curând,
  In noaptea uitării,
Să mă duceți tăcând,
  La marginea mării.

Nu voiu sicriu bogat,
  Făclie și flamuri,
Ci-mi împletiți un pat
  Din tinere ramuri.

Să-mi fie somnul lin
  Și codrul aproape,
Lucească' un cer senin
  Eternelor ape,

Care 'n dureri adânci
  Se 'nalță la maluri;
S'or atârnà de stânci
  Cu brațe de valuri.

Se 'naltă, dar recad
  Şi murmură 'ntr'una,
Când pe păduri de brad
  Alunecă luna.

Şi nime 'n urma mea
  Nu-mi plângă la creştet,
Doar moartea glas să deà,
  Frunzişului veşted.

Să treacă lin prin vânt
  Atotştiutoarea,
Deasupră-mi teiul sfânt,
  Să-şi scuture floarea.

Cum n'oi mai fi pribeag
  De-atunci înainte,
M'or troenì cu drag
  Aduceri-aminte.

Luceferi ce răsar
  In umbră de ceteni,
Or să-mi zâmbească iar
  Fiindu-mi prieteni,

Ce n'or şti că privesc
  O lume de patimi,
Pe când liane cresc
  Pe singurătate-mi.

DUILIU ZAMFIRESCU

Pe malul mării

Pe malul mării, — călătorul
S'a liniştit.
Povara vieţii lui e dorul
De-a mai iubì cum a iubit.

De-atâta vreme pribegeşte,
Fugând de dor,
Şi 'n loc să scadă, dorul creşte,
Sălbatec şi poruncitor.

Dar marea mângâie nisipul
Atât de lin,
In cât în ea îşi vede chipul
Intinerit şi mai senin;

Sau vede ce apropiere,
De val, la val,
Goneşte zâmbet şi durere
După acelaş ideal.

Când marea furios se sbate
Lovind de stânci,
Din valul rupt, cade pe spate
Dorința poftelor adânci.

Și când s' nalță, ca nebună,
Urlând la cer,
E năzuința către lună,
Puterea vechiului mister.

Sau când se 'ntinde, sclipitoare
Ca de smarald,
E pofta de-a trăi din soare
Și-a prinde sufletul lui cald.

Oceanul, soarele și luna
Par a-i șoptì
Că toate la un loc cer una:
Să reînceapă a iubì.

Ah, tu, eterna mea credință
In viitor,
Te vei preface 'n suferință
Sau într'un tânăr, nou amor?

P. CERNA

Ideal

Luceafărul senin răsare,
Umplând de vis văzduh şi mare.

Pătruns de focul lui cel blând
Un strop s'aprinse, tremurând;
Şi stropul, lacrimă 'nstelată,
Vorbì spre steaua depărtată:

„Aş vreà să mă înalţ la tine,
Dar lumea ta e sus, prea sus,
Şi 'n noaptea undelor haine,
Rămân cu dorul meu nespus.

Şi totuşi, simt cum mă străbate
O rază din puterea-ţi lină —
Greu luptă valurile toate,
Să-mi stingă visul de lumină;

Dar cad, se farmă istovite
De furtunatecul lor joc,
Şi 'n fundul mării liniştite
Eu reapar senin în loc.

Eu sunt un vis, dar teamă nu mi-i
De vânt, de unda răsvrătită,
Cât timp le văd deasupra lumii,
Lucind eternă, liniştită.

Dar, cum te pierzi întunecată,
Apune trist a mea scânteie,
Cu raza ta mă nasc de-odată,
Cu dânsa viaţa-mi se încheie".

...O, steaua mea, alungă norii,
Să-ţi sorb sclipirile senine,
Să trec prin furia vâltorii,
Cu ochii ţintă către tine!

Celei aşteptate

Ades, pe mare, luna 'ngândurată,
Sub văl de nori alunecă tăcută,
Dar marea tot o simte şi, sbătută,
Spre dânsa, vuetând, se 'nalţă toată...

In zarea viitorului pierdută,
Aşa-mi pluteşti în taine 'nvestmântată,
Dar sufletu-mi se sbate şi te cată,
Iar gândurile mele te sărută.

Dar, de e scris să-mi fii în veci departe,
Să fugi de umbra mea, cum fugi de moarte,—
O rugă am : Prin visul meu când treci,

Să te opreşti în loc, surâzătoare,
Şi să-mi lipeşti ploapele mai tare :
In veci să dorm, să te vizez în veci...

Plecare

Intindeţi pânzele băeţi...
Un vânt subţire se ridică,
Albastra mare se despică,
Pe cer alunecă nori creţi...
Intindeţi pânzele, băeţi,
Un vânt subţire se ridică:

Urcaţi în vârfuri de catarg
Şi puneţi steagul de plecare;
Durerea mea dacă e mare,
Pământu-acesta este larg....
Urcaţi în vârfuri de catarg
Şi puneţi steagul de plecare.

De unde sunt şi cine sunt
Voesc să uit pe veşnicie,
Ah, de-ar suflà o vijelie,
In valuri s'aflù un mormânt!...
De unde sunt şi cine sunt,
Voesc să uit pe veşnicie.

D. ANGHEL

Visul sepiei

Sunt singură, şi casa o am pe-un vârf de stâncă
Şi ca să-mi uit urîtul, visez lângă ferestre...
Ce mici şi ce sărace 's splendorile terestre,
Pe lângă acele-ascunse în marea mea adâncă.

Semiramida însăşi de-ar fi putut să ştie,
Ce mândră e o lume de alge plutitoare,
Şi-ar fi sădit de sigur grădinile în mare,
Şi-ar fi uitat că-i Doamnă pe-o vastă împărăţie.

I-ar fi părut cunună de vicleim, cunună
Purtată în 'naltul frunţii, şi c'un surâs pe buze,
Ar fi svârlit-o 'n valuri, ca să-şi aleagă una
Urzită 'n curcubee de mândrele meduze.

Balene monstruoase s'ar fi 'nvoit să vină,
S'o iee şi s'o plimbe, când noaptea stă să 'nceapă,
S'o plimbe şi să-şi joace coloanele de apă,
S'arate 'n aer calea urmată de regină.

Şi-ar fi păzit-o crabii cu armele lor lucii
Şi stelele de mare şi mii de lampioane,
Ar fi aprins pe ape şi 'n aer noctilucii,
Ca 'n timpul unei mândre serbări veneţiene.

Iar eu aş fi urmat-o în calea-i triumfală,
Şi 'n loc să stau ca astăzi visând lângă ferestre,—
Ca să rămâie pildă minciunilor terestre,
I-aş fi 'nsemnat splendoarea c'o dungă de cerneală.

In Port

E cald, şi vântul bate acuma dela sud,
De pretutindeni glasuri grăbite se aud,
Cum urcă şi se chiamă pe cheiul alb de soare ;
In scăpărări de geamuri şi-alămuri lucitoare,

Duc trenurile aiurea prisosul ţării noastre...
In zare ceru-i una cu apele albastre ;
Iar portul tot e galben de aurul luminii,
Două clipite nu vezi pe cer aceleaşi linii ;

Porneşte-un vas acuma, mişcându-şi tricolorul
Şi-abià de-şi întregeşte priveliştea decorul,
Şi 'ncepe o batistă un semn de cale bună,
Un steag turcesc înscrie pe cer o semilună.

Şi peste tot mişcarea cobolzilor pe schele;
Se 'nnalţă mâni trudite spre cer, cu sarcini grele,
Grăbesc pe punţi şi 'n urma acestor feţe pale,
Un lung miros de smoală, de flori, de portocale,

De ţări de mult văzute ca 'n vis odinioară,
Se 'mprăştie în tot portul şi stau pân' în de seară,
Când farul îşi aprinde lumina sub pleoape,
Şi pare 'n întuneric un Crist umblând pe ape...

Darul Valurilor

Azi am găsit pe dună un braţ alb de statuie,
Un braţ furat de valuri, de cine ştie unde...
— Al cui a fost odată, cine-ar puteà să spuie,
Când a căzut în mare, cine-ar puteà răspunde?

E-un braţ alb de femeie, fărmat mai sus de umăr,
Şi marmora-i atât de clară şi curată,
Incât nu-ţi vine-a crede că ani fără de număr,
S'au scurs de când stă astfel în valuri îngropată.

Şi mâna, mâna-i fină, sculptată cu iubire,
De-ai spune că artistul pe când cioplea din daltă,
In marmora rebelă suprema-i amintire,
Pe fruntea lui modelu-şi purtà mâna cealaltă.

Treceà frumoasa mână pe fruntea inspirată,
Treceà desmierdătoare, dând viţele 'ntr'o parte,
Iar el cioplеà cu râvnă, visând că poate-odată
Atât o să rămâie dintr'înşii după moarte.

Şi 'ntr'adevăr că veacuri s'au scurs şi iat-o iară,
Purtând pe braţul tânăr o algă ce scânteie,
O algă 'nmlădiată frumos ca o brăţară,
Asemeni unui ultim capriciu de femeie.

CORNELIU MOLDOVANU

Ovidiu la Tomis

Acel ce odată, cu falnic destin,
Cântà voluptatea augustelor graţii,
Şi vieaţa fiindu-i un dulce festin
        Erà neîntrecut în libaţii, —
Acel ce odată în Forum treceà
Podoabe şi lauri slăvindu-l în mers,
In gestu-i poetic un ritm înflorea
        Şi'n fiece şoaptă — un vers, —

Azi singur la Tomis, pe ţermul steril,
Departe de-al Romei etern Capitoliu
Pe umerii bolnavi veşmânt de exil
        Şi sufletu 'n haină de doliu.
Toţi zeii puternici imploră din nou
S'adoarmă mânia din vântul de Nord,
Ca 'n lira-i sdrobită şi fără ecou
        Să smulgă un ultim acord...

Sălbatecă mare, ce veşnic aduni
Pe munţii de valuri zăpada de spumă
Şi zarea cernind-o cu văluri de brumă
        Zideşti mişcătoarele duni,

Struneşte-ţi o clipă vântoasele furii
Ce dănţue 'n umede singurătăţi,
Şi 'nchide 'n stâncoasele tale cetăţi
A zeilor pontici centurii!

Ca iară s'apară în cerc de văpăi,
Sublim faetonul şi unic tezaur,
Iar Phoebus, din culmea albastrelor căi
Să-şi tremure scutul de aur:
Şi norii gonindu-i din largul metalic
Să scalde 'n lumină imperiul ceresc,
O clipă să-mi pară din nou că trăesc
Un vis din pământul italic...

II

Bacantă divină, fecioară augustă,
Avar fu destinul şi crâncen cu noi,
Cărarea iubirii e-atât de îngustă
Că n'am încăput amândoi!
Durând între inimi zăgaz depărtarea,
Pontiful fu ager — izbitu-m'a greu,
Pe când amintirea mă sapă mereu —
In ochii tăi râde uitarea!

Dar totuş, în serile limpezi când luna
Pe valuri învie năluci argintii,
Frumoasă şi albă îmi pare că vii
C'un zâmbet îmi birui furtuna,
Şi albe săruturi pe fruntea mea ningi;
Petale eterne de rece 'nflorire,
Şi pleoapa-mi trudită uşor atingi
Stingând asfinţita-i privire!

O vino! Pe splendide culmi, Artemis,
Din fire de aur şi raze . mărunte,
Din Pontus la Roma drum nou a deschis
Zidind o eterică punte...
O vino, amica penaţilor mei,
In haină de umbră stropită 'n safire,
In mistica noapte s'avem întâlnire
Pe drumuri ştiute de zei!

Şi zorii vin iarăşi; lumină în larg,
Galere romane s'arată vederii.
Vintrelele albe se strâng pe catarg –
Coboară cântând corăbierii.
...Nici astăzi iertarea, şi poate nici mâne!
Să strig, să mai blestem, ar fi în deşert,
O singură clipă — atât îmi rămâne,
Să sufăr, să plâng şi să iert!

OCTAVIAN GOGA

La Mal

Mândra apelor crăiasă,
Ne 'ntâlnirăm azi în cale,
Eu cu gândurile mele,
Tu cu valurile tale.

Prinşi de-o tainică chemare,
Ne privim acum în faţă,
Tu eterna vremii doamnă,
Eu un strop răzleţ de viaţă.

Cum te văd, din clipă 'n clipă
Mintea-mi sgribură şi cade,
Simt moşia ta cum creşte
Şi hotarul meu cum scade.

Ţi-ai pornit nemărginirea
Să mă 'nfrunte, să mă frângă...
Râd talazurile tale,
De luntriţa mea nătângă.

Tu mă birui fără luptă,
Pururi neînvinsă mare,
Ochii călători pe ape,
Tremură şi-ţi cer iertare...

Spre adâncurile albe
Imi îndrept umila rugă,
Mă primeşte 'ntotdeauna
Ucenic să-ţi fiu şi slugă.

Lasă-mă uitat la malu-ţi...
Să mă uit aşa departe:
Din întinderea albastră
Voi cetì ca dintr'o carte.

ION MINULESCU

Romanța celor trei corăbii

Porniră cele trei corăbii...
Spre care țărm le-o duce vântul?...
Ce porturi tainice,
Ascunse cercetătoarelor priviri,
Le vor vedeà sosind mânate de dorul tristei pribegiri?...
Ce valuri nemiloase,
Mâine,
Le vor deschide 'n drum mormântul?...

Porniră cele trei corăbii purtând în pântecele lor
Grămezi de aur,
Chilibare,
Smaralde verzi
Și-opale blonde;
Iar sus pe bord,
Tristețea-acelor romanțe veșnic vagabonde,
Cântate,
Azi, în drum spre *Poluri*,
Iar mâine 'n drum spre-*Ecuator*!...

Porniră cele trei corăbii...
Şi-abià se mai zăresc —
Se 'ngroapă
In golul zărilor pătate de violetul înserării ;
Iar albul pânzelor întinse,
In cenuşiul depărtării
Zideşte trei mauzoleuri în care dorm cei duşi pe apă

Porniră cele trei corăbii
Şi 'n urma lor rămase portul
Mai trist ca muntele *Golgotei* însângerat de-un asfinţit,
Şi 'n urma lor,
Pe cheiul umed,
Un singur albatros rănit
Mai stă de pază
Ca Maria
Venită să-şi vegheze mortul !...

VICTOR EFTIMIU

Cântecul pribeagului

Uşor pluteşte asfinţitul deasupra valurilor mării....
Din ţărm uşoară, se desprinde corabia cu trei catarge
Şi 'n plinul apelor de aur, ea valuri după valuri sparge,
Se duce lin, ca o nălucă în tremurarea înserării
Şi cum din apele 'noptate surâde trist întâia stea,
Povestea unei vieţi pierdute s'abate iar în mintea mea...

Demult, când am plecat de-acasă, erà ca şi acum, o seară,
Cu zări senine, înstelate deasupra apei argintii...
Trecut-au ani şi ani de-atuncea şi zilele mi-au fost pustii,
Pe fruntea mea şi-a 'nins podoaba trudita vieţii primăvară,
Şi 'n inimă atâtea doruri şi-atâtea visuri am închis,
Că mi-am uitat întâiul vis.

Se duce lin spre alte ţărmuri, corabia din depărtari
Şi pânza celor trei catarge cum fâlfâe în fund, îmi pare
Că-s cele trei năfrane albe ce-au fluturat din depărtare,
Iubita mea, o soră, mama, când am plecat spre alte zări...

Uşor, pluteşte raza lunii deasupra valurilor mării...
S'a dus de mult din arcul zării corabia cu trei catarge,
In alte ape argintate ea valuri după valuri sparge,
S'a dus de mult... iar când pe mare vesti-và ceasul deşteptării
Un cântec lung în auroră, —

Va tremurà din ţărm spre mare, suspinul depărtat de soră.
Şi mâine, pe 'nserat, cârmaciul de va mânà spre Ramazunda,
Şi-şi va svârlì în treacăt ochii spre ţărmul plin de trandafiri
Vedea-va o bătrână tristă, cu lacrimi multe în priviri,
Cum stă pe-o stâncă, gânditoare, cum cercetează cerul, unda,
Şi cum se 'ntoarce când în ape surâde trist întâia stea...

Va clătinà din cap cârmaciul — şi nu va ştì că-i mama mea!

Târziu de tot când raza lunii bătând pe ape, va trimite
Spre ţărmul cu migdali din zare trei umbre lungi nedesluşite,
S'or minunà rătăcitorii de un mormânt stingher pe mal,
Şi nu vor ştì cine m'aşteaptă în umbra tristului migdal...

MIHAIL CODREANU

Marea

Văzut-aţi voi cum Marea 'nfuriată,
Frământă 'n valuri urletul mâniei
Şi-aruncă 'n sus, spre largul veşniciei,
Revolta ei cu spumă 'ncununată?

Admir în ea Creaţiunea toată
— Căci viaţa-i doară... spuma Energiei —
Şi când o văd mă 'nchin sălbăticiei,
In sufletu-i de-apururi adunată.

— Să sfarmi, să 'nneci ,să 'nghiţi cu lăcomie,
In sânu-ţi stăpânit de vijelie,
Tot ce-o 'nfruntă eterna-ţi încordare!...

Căci viaţă vreau, — dar viaţa e-o furtună,
Ce seamănă cu furia-ţi nebună, —
Şi-aşà te vreau, nemărginită Mare!

ION PILLAT

Năvodul

Iarăşi asemenea este împărăţia
cerurilor, năvodului, care s'a
aruncat în mare...

Pescaru îşi aruncă năvodul — ziua 'n baltă,
Cu aurul luminii se lasă peste stuh,
In seara dobrogeană e pace-atât de 'naltă,
Că simte lipovanul bărbos că Sfântul Duh

Alăturea de dânsul făcând s'aplece lotca,
Cu mâna lui l-ajută să tragă la năvod.
Pe când un stol de berze, vâslind spre Jurilofca,
Şi-a rânduit în cruce, deodată, cârdul tot.

Se simte — de greu ce e — că pescueşte Domnul ;
Năvodul îşi revarsă comoara pe podea :
Scrumbia şi şalăul, şi mreana, cega, somnul,
Cu solzi de-argint şi de-aur curg mană peste ea.

In asfinţit, acuma, lopata bate ghiolul —
Pescaru 'mpinge luntrea cu greu până la mal ;
Şi-acum pe când tot cerul se oglindeşte 'n golul
Cu stele în lumina brumată peste val,

Pescaru-şi face cruce şi-alege cu dreptate,
In coşuri împletite doar peştii cei mai buni,
Plevuşca o asvârle. — Şi mă gândesc că 'n Carte
Stă scris că va alege Isus şi pe cei Buni.

Smochinul neroditor

Şi zicea pilda aceasta: oarecine avea un smochin în via lui sădit...

Din via în terasă vezi marea şi Balcicul,
Oraşul alb şi apa albastră ca un cer —
Vezi prin frunzişul viei, înaripat, caicul;
'Şi-aşteaptă azi stăpânul bătrânul ei vier.

E-un turc cu barba ninsă şi cu turbanul verde —
Sădì întreaga vie, butuc lângă butuc.
Şiragul vieţii sale cu anii mulţi şi-l pierde,
Dar ştie orice piersic, cais, smochin sau nuc.

Stăpânului, ce crede întru Christos, i-arată
Ciorchinele cu boabe de galben chilibar,
Şi piersica pufoasă ca un obraz de fată
Şi vânăta smochină cu inimă de jar.

Dar iată şi smochinul neroditor în cale,
Stăpânul se încruntă: — Pe pomul sterp să-l tai,
De trei ani cat smochine în ramurile sale
Şi nici un rod nu 'mbie la umbra lui să stai.

Vierul îi răspunde: — Pre el îl lasă Doamne,
In acest an să fie — să-l sap, să-i pun gunoi,
Şi dacă nu rodeşte îmbelşugat de poame,
Ii voiu stârpi la anul netrebnicul lui soi.

Oaia cea pierdută

> Care om dintre voi, având o sută de oi și pierzând una dintre ele, au nu lasă pre cele nouă zeci și nouă în pustie și merge după cea pierdută...

Stă târla pe tăpșanul de unde până 'n zare,
Se vede iarba stepii cu stuhul vreunui smârc,
Ce-și leagănă șovarul șușuitor din care
Deodată se înalță cu aripi mari un stârc.

Și-acum când ziua scade și umbra e mai lungă,
Spre stâncă vine turma ce pe câmpii păscù.
Se 'ndeasă oaia sură cu umbrele la strungă,
Și nori de plumb se lasă pe valea Cara-Sù.

Mocanul însă turma și-o numără — răbojul
Nu-i iese: îi lipsește o oaie din ciopor,
Și părăsind o sută de oi lângă rogozul
Perdelei, singuratic pornește pe pripor.

Ce noapte 'nfricoşată înfruntă ! Vânt şi ploae
Şi trăsnete şi bice de foc neîntrerupt...
Tot iadul par'că urlă să-i fure biata oaie,
Ce, rătăcind păşunea, din cârdul ei s'a rupt.

Dar într'o văgăună o vede stând : pe umăr
Se 'ncarcă baciul vesel cu oaia ce pierdù.
Se bucură şi Domnul în cer — şi fără număr,
La luminiş ies stele sclipind pe Cara-Sù.

V. VOICULESCU

Haitele mării

Ascunse 'n adâncul de neguri al zării
Şi veşnic la pândă, stau haitele mării:
Când albe corăbii, tiptil din limanuri
Ies, ciute răsleţe,
Şi pleacă 'ndrăzneţe
Să pască pribege pe-a apelor lanuri,
O haită de vânturi se 'nşirue iute
Şi-aleargă, ca lupii pe urme de ciute...
Iar ele
Ciulind mlădioase urechi de vântrele,
Din scurt fugărite, s'aştern doar pe goană.
Năluce
Năuce,
Săltând încolţite de crunta prigoană.
Căci haitele 'ntinse la fugă 'ndelungă,
Cu limbile scoase zoresc să le-ajungă
Şi sar peste şanţuri scobite în mare.
Trec peste zăgazuri
De mii de talazuri,
Coboară şi sboară prin văi de vultoare,
Şi iar ies pe creste de ape umflate,
Urcând munţi de valuri, pe nerăsuflate.

Dar iată c'ajunge, cu urlet, vânatul...
O clipă 'ncetează chefnitul, lătratul...
Apoi o 'mpresoasă şi drumul i-l taie.
Corabia sbiară şi-i numai sbătaie,
Căci haita cumplită
Cu spume şi bale, în goană, stropită
Ii sfâşie coasta şi-i sare 'n spinare.
Ii spintecă burta de scânduri şi fiare,
Ii ronţăe schela şi-i sfârtecă botul,
Şi-abià într'o clipă o 'nghite cu totul;
In colţii năprasznici, catarge, otgoane
Trosnesc, sfărâmate ca biete ciolane...
...Şi nu mai e urmă de navă...
Ici-colo doar aşchii pe apa buhavă
Şi haite de vânturi flămânde şi rele
Se 'ncaer' acum între ele...

Revoltă

— 1918 —

Suflà un vânt din larguri şi marea 'ntărâtată
Işi răsculà adâncul ca prinsă 'n spasm de friguri.
Nămestii de talazuri din zarea 'ntunecată
Se năpustiau umflate, şi se isbiau de diguri.

Păreà că trupul mării, sătul de 'ncătuşare,
Pornià răsboiu, să scape odată din robie
Şi oştile de valuri sosiau fără 'ncetare
Cu steaguri largi de spume şi urlet de mânie.

Noianurile apei, sucite, 'ntoarse, strâmbe
Se clădăriau ca munţii, se 'ntortochiau în plaiuri
Şi, pân' la cer cu pumnii, zănatecele trâmbe
Cădeau, plesnind de-odată ca mii şi mii de maiuri.

Dar nicăerea marea s'arătà mai largă,
Mai vastă, mai măreaţă, mai groaznic de adâncă,
De cât acolo unde, cu pieptul scos s'o spargă,
Ii sugrumà revolta tiranul dig de stâncă.

Lângă țărm

Lângă ţărmul tristei mări
M'am oprit pe-o stâncă.
Apa tremură pe zări,
Verde şi adâncă.

Sufletu-mi, împovărat
De-o iubire moartă,
Se ridică ne 'mpăcat
Şi cu el o poartă,

Cum îşi duce greu în sbor
Vulturul de mare
Peste valuri călător,
Prada moartă 'n ghiare.

DEMOSTENE BOTEZ

Marea (atavism)

Albastră mare, mama vieţii noastre,
In ce milenii imemoriale,
Când ţi-ai retras talazurile tale
Ca azi neliniştite şi albastre,

Ne-ai părăsit în algele murdare
Ce au rămas s'atârne peste stânci,
Ca să târîm şi-acum, de-atunci, pe brânci,
Fatalitatea noastră creatoare.

Ne-ai părăsit în dunele deşarte
Să rătăcim pe 'ntinderile pustii
Purtând în noi bătrâne nostalgii
De foşnet lung de valuri, de departe.

In nu ştiu ce bizară vietate
Mişcă întâia oară mâna mea.
Şi după care chip căzut de stea.
Umblà atunci prin bălţile sărate.

In palma stînsă-a cărei scoici materne
Am germinat pe umede nisipuri,
Să trec apoi prin mii şi mii de chipuri
Subt constelaţii mute şi eterne.

Şi de atunci şi-acuma port în mine,
Redeşteptate numai câte-odată
Din nu ştiu care vreme 'ndepărtată,
Răsunete prelungi de scoici marine.

Port valurile ce te sbuciumară
In pulsul meu sărac de parodie
Şi par'că 'n creatura asta vie
Simt veşnic picătura ta amară.

In ochii noştri mai purtăm de-abeà
O albă amintire 'nbălsămată
De două picături de altădată
Ce-s încrustate în fiinţa mea.

De-aceia noi visăm albastre zări
Şi largi ca orizonturile tale.
De dorul legănării ancestrale
Purtăm în suflet tainice-ondulări.

Ori cât durerea ta să mă 'ngrozească,
De-ţi simt răcoritori pe faţă stropii,
De albia ta galbenă m'apropii
Ca de-o străveche casă părintească.

Inserare pe țărm

Işi trage seara 'n margeni de pădure
Din nevăzut năvoadele ei sure
Şi împrejurul nostru până 'n zare
Le tot aruncă desfăcute 'n mare.

Pământu-şi duce undevà, departe,
Caicul negru încărcat cu moarte.

Tăcerea-i înger alb cu gene ude.
Acuma numai marea se aude.

Pe-o insulă pierdută 'n cerul sur
Un far ciclop mai caută 'mprejur,
Pe călătoarea cale luminată,
Pe cei ce n'or să vie niciodată.

MIRCEA RĂDULESCU

Joc de valuri

Noi stam pe ţărm şi 'n faţa noastră se sbuciumă imensa mare..
Sonore valurile repezi cădeau în tainice cascade ;
Noi stam pe ţărm, cu ochii umezi şi obosiţi de-atâta zare,
Iar marea căută 'n avânturi să treacă peste balustrade.

Veneà din larg un val, ce par'că voià să sfarăme înaltul,
Veneà vuind, cărunt de spumă şi sus se revărsà, ca iară
Pe urma lui, din sânul apei, mai aprig să s'arunce altul,
Şi-apoi în dantelări măiastre să bată digul şi să-l sară...

Iar tu priveai, ca o statue, la jocul valurilor clare
Şi nu ştiai ce spune marea în sbuciumarea ei nebună,
Şi nu ştiai că tumultoasă şi splendidă ca 'n altă mare,
Creşteà în sufletu-mi iubirea şi se sbăteà ca o furtună !

O! tu priveai nepăsătoare la goelanzii albi pe valuri,
Distrată ascultai orchestra tumultoaselor cascade,
Ori poate că visai o şoaptă sau un surâs din nopţi de baluri...
Iar marea căută 'n avânturi să treacă peste balustrade.

ALFRED MOŞOIU

In portul mort

Nici-o corabie nu vine şi-i linişte în portul trist,
Cu mânicele suflecate stau muncitori tăcuţi pe dig,
Cu fiecare val ce bate, în port s'abate-un val de frig...
Nici o corabie nu pleacă să calce valul ca un Crist.

Pe lanţurile ruginite şi pe frânghiile din port,
Din aerul sărat al mării s'au prins uşor cristale mici,
Ce licăresc obositoare, asemeni unor licurici...
O barcă goală pare 'n umbră, sicriul ce aşteapt'un mort

Şi cum alunecă amurgul pe marea fără de sfârşit,
Şi umbre cearcă să despartă pe muncitor de muncitor.
Incep să cânte toţi de-odată un cântec vesel şi sonor,
Cutremuraţi de negrul nopţii, de linişte şi infinit.

PERPESSICIUS

Pe Muratan şi Calfa-Dère

Pe Muratan şi Calfa-Dère creşteau sfioase micşunele —
Şi maci trufaşi prin grâul verde ce peste câmpi se revărsase,
In timp ce noi săpam tranşee, blindam talusuri şi crenèle,
Durând, ca harnice albine atâtea efemere case.

Şi-apoi, spre toamnă, câmpul negru, lipsit de verdea lui
[podoabă,
Păreà un trist răboj crestat cu morminte anticipative,
Pe câmp, nici maci, nici micşunele: doar trista toamnelor
[broboadă,
Işi sfâşià pe orizonturi melancoliile tardive.

Şi 'n loc de maci şi micşunele, şi 'n locul grâului în lanuri,
Doar gropi căscate a 'ngropare şi alte gropi de-obuz săpate,
Un sdrenţuit stindar de humă, sfinţit de sacrele elanuri
Şi 'ncununat cu flori de sânge, cu 'mbelşugare presărate.

Noi am sădit în brazda neagră, pe Muratan şi Calfa-Dère,
In loc de maci şi micşunele, nenumărate flori de viaţă,
Imbujorate flori de sânge — răsadul ruptelor artere,
Când înflorise agonia pe ochii noştri flori de ceaţă.

Pe Muratan şi Calfa-Dère noi n'am mai fost de-amar
[de vreme,
Şi, totuşi, nu ştiu ce ne spune că şi-astăzi maci şi micşunele
Au răsărit cu persistenţa nemuritoarelor embleme:
Căci seva florilor de sânge va fi trecut fireşte 'n ele.

I. VALERIAN

Scrisoare

De jur împrejur dinozauri stau tolăniţi pe labe,
Au fost odată munţi, vremea i-a închircit dealuri;
Măruntae albe de stânci, vădesc aduceri aminte,
Din ele oamenii cioplesc ziduri de case şi morminte.

Pădurile aştern pe spinări zeghe miţoasă şi verde,
(La Turci doar Babadag înseamnă tata pădurilor).
Mărturii bătrâne întind la tot pasul mâinele:
Lângă lac, Heracleia, cetate greacă de odinioară,
Pe muchea unei prăpăstii îşi profilează ruinele.

Noaptea se tângue doine în căruţele dobrogene,
Năluce fug vuvuind, caii înghit pământul.
Clinchetul clar de oţele din osiile indigene,
Razna o ià înainte la întrecere cu vântul.

Fugarii s'au dus, dar mult timp din stepă revine,
Sunetul înfigând metalic monotona melodie,
Şi simţi un flaut nomad cum picură veninul în tine
Vraja pustiilor calde, îndemnul de pribegie...

TABLA DE MATERIE

Pag.

PROZA.

POEZIE.

BIBLIOTECA PENTRU POPOR

I. Cărți pentru popor

		Lei B.
1.	— Alexandria, tipărită sub îngrijirea lui *M. Sadoveanu*	7,—
2.	— Arghir și Elena, tipărită sub îngrijirea lui *M. Sadoveanu*	2,50
3.	— Isopia, tipărită sub îngrijirea lui *M. Sadoveanu* . .	6,—
4.	— Genoveva de Brabant, tipărită sub îngrijirea lui *M. Sadoveanu*	8,—
5.	**M. Sadoveanu.** — Povestiri de petrecere și de folos	6,—
6.	**M. Sadoveanu.** — Lacrimile Ieromonachului Veniamin .	20,—
7.	**M. Sadoveanu.** — Povestiri din Halimà, partea I și II.	15,—
8.	**Anton Pann.** — Povestea vorbei	8,—
9.	**I. Adam.** — Glume: vorbe de clacă	10,—
10.	**Pr. C. Bobulescu.** — Istoria frumosului Iosif și Asinrta	1,75
11.	**Pr. I. Mihălcescu.** — Ioasaf și Varlaam (prelucrare)	8,—
12	**I. Dragoslav.** — Poveștile florilor, Vol. I	8,—
13.	**I. Dragoslav.** — Poveștile florilor, Vol. II	8,—
14	**S. T. Kirileanu.** — Povestiri despre Ștefan cel Mare	25,—
15.	**L. Tolstoi.** — Povestiri pentru popor, Vol. I, trad. de de *V. Harrea*	20,—
16.	**L. Tolstoi.** — Povestiri pentru popor, Vol. II, trad. de *V. Harrea*	10,—
17.	**L. Tolstoi.** — Cum s'a întins cultura cartofului, trad. de *V. Harrea*	3,—
18.	**G. Coșbuc.** — Cartea vredniciilor românești . . .	12,—
19.	**M. Mihăileanu.** — Mica Pravilă	16,—
20.	**Gr. Tăușan.** — Vatra strămoșască	1,—
21.	**Artur Gorovei,** — Carte despre drepturi și datorii .	—,—
22.	**Srtur Gorovei.** — Legile Țării pe înțelesul tuturor .	15,—
23.	**Dr. Iliescu.** — Răvașele unui doctor, partea I, II și III	10,50
24.	**Dr. A. Filotti.** — Sfaturi pentru păstrarea sănătății	1 50
25.	**A. Reli.** — Sânge de Moldoveni	5,—
26.	**Pr. Bârlea.** — Cântece, balade și bocete din Maramureș, Vol. I	20,—
27.	**Pr. Bârlea.** — Cântece, balade și bocete din Maramureș, Vol. II	50,—
28.	**Porfirie Fală.** — Conferințe	8,—
29.	**G. Madan.** — Cântece și versuri alese	—,—
30.	**Artur Gorovei.** — Spovedania lui Moș Pinilie . .	15,—
31.	**Pr. G. Savin.** — Snoave din popor	15,—
32.	**C. Rădulescu-Codin.** — Cojocul lui Sărăcilă . . .	15,—
33.	**Apostol D. Culea.** — Când Moldovenii țineau strajă la Nistru	15,—
34.	**Pr. D. Furtună.** — Cântece bătrânești din părțile Prutului	30,—
35.	**S. T. Kirileanu.** — Povestiri morale din popor . .	30,—
36.	**Profirie Fală.** — Cugetările unui Moldovean în timpul revoluției rusești	10,—
37.	**Artur Gorovei.** — Poveste, cu Fătfrumos	35,

TIPOGRAFIA „ROMANIA NOUĂ", THEODOR I. VOINEA